

1997. II. évfolyam 11. szám

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296 Ft

Gidon Kremer

José Cura

Roberto Alagna

Cassandra Wilson

Archie Shepp

Colosseum

Foto: Szűgyérvány Zsolt

*Szen*thelyi
Miklós

A HÓNAP INTERJÚJA

MÁR TÖBB MINT 399 999 EMBER HALLGATJA BUDAPESTEN!

100000+

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

1022 BUDAPEST,
BIMBÓ ÚT 7.
FAX: 212-4968
TELEFON: 212-4507

Retkes Attila
Főszerkesztő

Bősze Ádám
Lapigazgató

Zipernovszky Kornél
Jazzroval-vezető

Trochilus Grafikai Bt.
Lapterv és tipográfia

Aradi Varga István
Layout

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./Fax: 212-4782

Internet-cím:

http://www.bmc.hu/
gramofon.htm

Kiadója:

Amfisz Kft.

Iványi Margó
Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők

Terjesztésszervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomatás:

Athenaeum Nyomda Rt.
Budapest

ISSN 1416-1109

IMPRESSIONS D'ENFANCE ENESCU SCHULHOFF BARTOK
VIOLIN SONATAS GIDON KREMER OLEG MAISENBERG

18

Gidon Kremer

19

José Cura

22

Roberto Alagna

23

Cassandra Wilson

24

Archie Shepp

41

Colosseum

Tisztelt olvasó!

Az elmúlt évtizedekben a klasszikus zenében – a koncertéletben éppúgy, mint a hanglemeziparban – is nélkülözhetetlenül fontossá vált a menedzselés. Itthon a rendszerváltást követő években a korábbi zenei intézményrendszer – s benne a monopolhelyzetben lévő Filharmónia, Hungaroton és Interkoncert – kártyavárként omlott össze; az új, korszerű, hatékony struktúra kialakítása pedig a tervezettnél lényegesen hosszabb időt vesz igénybe. A Hungaroton Classic ugyan már évek óta a legjobb úton halad, de a Filharmónia – gyötrelmes agónia után – csak ezekben a hónapokban adja át hangversenyrendező tevékenységét az európai normákkal kompatibilis közhasznú társaságoknak; az Interkoncert pedig nemrégiben jogutód nélkül megszűnt, s fájdalmas úrt hagyott maga után, hiszen a fiatal tehetségek menedzselésének küzdelmes, de szép feladatát, az ezzel járó hosszú távú befektetést senki sem vállalja fel. Ezekről a problémákról, és a mindennapi munkában érzékelhető nehézségekről beszél A hónap interjújában Szenthelyi Miklós hegedűművész, aki nem csak aktív muzsikusként, de kimagaslóan sikeres zenekarvezető és pedagógus is. A Gramofon novemberi számában is jelentkeznek állandó sorozataink és rovataink (Kiadói panoráma, Kis magyar gramofonológia, Antológia, Budapest Music Center, Budapesti Fesztiválzenekar, Forrás estek); exkluzív interjú készítettünk a nemzetközi jazz-élet első ízben Magyarországra látogató legendás egyéniségével, Archie Shepp-pel; valamint Hans Landesmann-nal, a Salzburgi Ünnepek igazgatójával, aki a Festspielsdokumente című, monumentális CD-sorozatot is értékel. A vendég neve: Bösendorfer című cikk – egy, a magyar hanglemezkiadás szempontjából is örömteli esemény kapcsán – egy világhírű dinasztia és egy patinás hangszergyár műhelytitkait igyekszik megfejteni; a Bahia Music kiadványait elemző írásunk (38-39. old.) pedig átfogó képet ad a nyolcvanas évek hazai újhullámos, alternatív zenéjéről, és a hőskor kultikus alakjairól.

Retkes Attila főszerkesztő
Bősze Ádám lapigazgató

A Gramofon következő, karácsonyi száma december 11-én, csütörtökön jelenik meg.

a Gramofon novemberi sztárjai

T a r t a l o m

A hónap interjúja: Szenthelyi Miklós	2
Kiadói panoráma: Teldec	5
Hangok és képek Salzburgból	8
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia VIII.	10
Antológia: Brahms: III. szimfónia	12
Kritika: Klasszikus	14
Beszélgetés Archie Shepp-pel	23
Kritika: Jazz	26
A Nemzeti Tankönyvkiadó ajánlata	35
A vendég neve: Bösendorfer	36
Kritika: etno, pop, alternatív zene	38
A Budapest Music Center a Gramofonban	42
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	44
Forrás-estek a Gramofonban	45
Hírek	46
Játék	48

Fotók: Szigetváry Zsolt

Szen

„Egyre élesebb verseny
a nemzetközi piacon
egyre fiatalabb

Szenthelyi Miklós a legsokoldalúbb magyar muzikusok közé tartozik. Közel negyedszázada koncertező hegedűművész, a Magyar Virtuózok Kamarazene-kar művészeti vezetője, a közelmúltban karmesterként is bemutatkozott; zeneakadémiai tanítványai közül Baráti Kristóf és Lendvai József – képességei és tudása alapján – világkarrierre hivatott. Szenthelyi Miklóst elsősorban pedagógusi munkájáról, a fiatal, pályakezdő előadóművészek esélyeiről kérdeztük.

ramofon: A Hubay-iskola ma már legendás fogalom a XX. századi előadóművészet történetében. Hubay Jenő és tanítványai fantasztikus sikersorozatát az elmúlt évtizedekben egyetlen nemzet hegedűsei sem tudták felülmúlni. Most – amikor az ön tanítványai, Baráti Kristóf és Lendvai József – sorozatban érnek el értékes győzelmeket és helyezéseket rangos nemzetközi versenyeken – hegedűskörökben sokan már a Hubay-iskola feltámadásáról vagy inkább valamiféle különös reinkarnációjáról beszélnek. Egyetért ezzel?

Szenthelyi Miklós: Semmiképpen sem lehet összevetni Hubay és növendékei korszakos jelentőségű eredményeit az én tanítványaim sikerével. Ha

ilyen összehasonlításra vállalkoznék, nemcsak szerénytelen lennék, hanem a reális ítélőképességemet is elveszíteném. Az viszont igaz, hogy zeneakadémista korom óta Hubay Jenő a példaképem: az a művelt, izig-vérig európai muzikusgyéniség, aki nemcsak szólístaként, hanem kamarazeneszként, tanárként, a Zeneakadémia szakmai irányítójaként is maradandót alkotott. Természetes, sőt szinte automatikus volt számomra, hogy előadói pályám mellett tanítással is foglalkozzak, és szerettem volna jó tanár lenni.

•: Milyen külső és belső körülmények segíthették egykor a Hubay-iskola létrejöttét? Voltak-e Hubaynak titkos „mesterfogásai”?

SzM: A Hubay-iskola létrejöttét minden bizonnyal egy kiváló tanár és egy legalább ilyen nagyszerű növendégeneráció egymásra találása segítette. Hubay Jenő sem lehetett volna ennyire eredményes, ha nincsenek olyan rendkívüli technikai adottságokkal rendelkező, átlagon felül muzikális növendékei, mint Szigeti József, Vecsey Ferenc és Zathureczky Ede. Hubay Jenő tanítási módszere valószínűleg a korabeli nyugateurópai tapasztalatokra és a korábbi évtizedek magyar hagyományaira épült. Auer Lipót munkássága például az egész magyar hegedűiskola szempontjából kiindulópont, etalon lehet, annak ellenére, hogy Auert nagyon gyorsan külföldre csábították, s így hatása, kisugárzása a magyar zenei életben nem volt közvetlenül érzékelhető. Hubay édesapja, Huber Károly is markáns és jelentős pedagógusgyéniség volt, bár élete és tevékenysége ke-

vessé dokumentált. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy Hubay Jenő tanári működése idején a Zeneakadémia teljesen más szisztéma szerint működött, mint napjainkban; sokkal zártabb, merevebb volt a struktúra, a hierarchia. Amikor például Hubay a Zeneakadémia főigazgatója lett, nem csak a növendékek, hanem tanártársai is vigyázóállásban várták meg, amíg elhaladt a folyosón. Ma már az is komikus hatást keltene, ahogy Hubay tanórái zajlottak. Először az iskola szolgálta behozta Hubay hegedűjét, és a diákok ekkor már néma csendben várták a mestert, aki mindig másodpercre pontosan érkezett, és általában hagyományos magyar öltözetet viselt. Azt hiszem, ezekből a látszólag apró jelekből is pontosan érzékelhető, hogy Hubay halála után az általa vezetett iskola a korábbi formában nem volt fenntartható. A történelmi szituáció sem segítette a nyugodt és szisztematikus munkát, az előadóművészképzést. A második világháborút, illetve az '56-os forradalmat követően jó néhány kiváló magyar művész Nyugatra távozott, és ezekben az években, évtizedekben esélyünk sem volt, hogy lépést tartunk a világ élvonalával.

•: Mely nemzetek vették át a világ hegedűművészetében a Hubay-iskola szerepét?

SzM: Mindenekelőtt az oroszok, vagyis az úgynevezett szovjet hegedűiskola, amely természetesen – a szovjet kultúra egészéhez hasonlóan – rendkívül heterogén és sokrétű volt. A negyvenes-ötvenes években kimagaslóan képzett, céltudatos művésztanári kar tűnt fel a Szovjetunióban, és

thelyi

Miklós

folyik

szereplőkkel”

növendékeik hamarosan nemzetközi összehasonlításban is látványos eredményeket produkáltak. A hetvenes években, David Ojsztrah korábbi tanársegédje, Sznyitkovszkij asszisztenseként módomb volt közelebről is megismerni a szovjet iskolát, és rájöttem, hogy semmi különös titkuk nincs; „csupán” hihetetlenül keményen és szisztematikusan dolgoznak, igyekeznek kihozni a növendékekből a maximumot. Ez ma is így van, és a fiatal orosz művészek továbbra is elképesztő eredményeket érnek el; elég, ha csak Maxim Vengerovra gondolunk, aki huszonhárom évesen befutott sztár, és tökéletesen érett művész. Az oroszok mellett az elmúlt évtizedekben fontos szerepet töltött be az amerikai iskola is, amelynek elsődleges célja a világ minden tájáról érkező tehetségek egységes koncepció alapján történő, de az egyén, a növendék szabadságát is maximálisan tiszteletben tartó tanítása. Nagyszerűek az izraeli hegedűsök is, bár ők többnyire fiatalon elhagyják hazájukat, és Amerikában vagy Nyugat-Európában próbálnak érvényesülni.

●: Ön közel negyedszázada tanít, de munkájának igazán látványos eredményei csak az utóbbi kéthárom évben – Lendvai József és Baráti Kristóf megjelenésével – mutatkoznak. Ezúttal is – mint a századelőn, Hubay működése idején – kivételesen szerencsés tanár–növendék találkozásokról van szó?

SZM: Igen, egyértelműen. Néhány régebbi tanítványomra is nagyon büszke vagyok, de korábban sohasem törekedtem arra, hogy elsősorban szólistákat neveljek, hiszen a magyar piac rendkívül

szűk. Inkább az volt a célom, hogy jól képzett zeneszerek kerüljenek ki az osztályomból, akik zenekari muzsikusként, kamarazenészként és szükség esetén szólistaként is megállják a helyüket. Amikor viszont előbb Lendvai Józsefet, majd Baráti Kristótot megismertem, azonnal tudtam, hogy ők tökéletesen alkalmasak a szólistapályára, és akár nemzetközi karrier is állhat előttük. Akkori véleményemet az elmúlt évek eredményei, a két fiatal muzsikus ugrásszerű fejlődése tökéletesen visszaigazolta.

●: Hogyan ismerte meg Lendvai Józsefet és Baráti Kristótot?

SZM: A Zeneakadémián Kovács Dénes elképzelése nyomán jött létre az úgynevezett előkészítő osztály, amelynek keretében akár már tizenegy-tizenkét éves gyerekek is egyetemi szintű képzésben részesülhetnek. Ez óriási lehetőség, hiszen az ifjú tehetségek így nincsenek kitéve a tanárváltás és a környezetváltozás veszélyeinek, minden energiájukkal előadóművészi pályájukra és fejlődésükre koncentrálhatnak. Persze a kockázat és a tanári felelősség is sokkal nagyobb, hiszen egy-egy rossz

döntéssel, vagy a növendék egyéniségéhez, adottságaihoz nem illő tanári koncepcióval gyorsan tönkretelhetünk egy ígéretesen induló karriert. Lendvai József és Baráti Kristóf is ebben az előkészítő osztályban kezdte tanulmányait; előbbi tizenhárom, utóbbi tizenkét éves korában került hozzám. Jósát úgy ismertem meg, hogy a nyolcvanas években a 100 tagú cigányzenekar művészeti vezető-helyettesévé választották, és így sok fiatal roma tehetséget mutattak be nekem. Együttműködésünk most már közel egy évtizede tart, és túlzás nélkül állíthatom, hogy ez a kilenc év egyetlen folyamatos diadalmenet volt. Jóska ma, huszonkét évesen kiforrott művész, s így kapcsolatunk ma már nem a hagyományos tanár–diák viszonyra épül; ez már két kolléga eszmecseréje, közös gondolkodása. Baráti Kristótot tizenkét évesen a szülei hozták el meghallgatásra, azzal a kérdéssel, hogy érdemese-e komolyabban foglalkoznia a hegedűtanulással. A család akkor jött haza Venezuelából, és Kristóf néhány évig Caracasban tanult hegedülni. Nem akarom lebecsülni a dél-amerikai pedagógusokat, de tény,

hogy amikor először meghallgattam, szinte semmit sem tudott. Az első két évben rengeteget fejlődött, és tizennégy éves korában már egyértelműen látni lehetett, hogy egészen kivételes adottságokkal rendelkező, érzékeny muzsikos. Az ő pályája is töretlen ívű, és az elmúlt években komoly nemzetközi sikereket ért el, de még csak tizennyolc éves, ezért bőven van tanulnivalója.

B: Hét évvel a rendszerváltás után a magyar művészek többsége úgy érzi, hogy helyzete nehezebbé vált; összeomlott a viszonylagos biztonságot nyújtó régi struktúra, és még nem épült ki helyette az új, a nyugati normáknak és a harmadik évezred követelményeinek megfelelő, korszerű intézményrendszer. Tanítványai pályakezdését tekintve egyetért ezzel a megállapítással? Könnyebb vagy nehezebb lett volna az életük, ha nem most, hanem tizenöt-húsz éve tűnnek fel rendkívüli tehetségként?

Sz.M: Sajnos egyet kell értenem kollégáimmal; ha tanítványaim tizenöt-húsz évvel előbb születnek, minden szempontból könnyebb lett volna a pályakezdésük. A magyar zenei intézményrendszer három alapintézménye, az Országos Filharmónia, a Hungaroton és az Interkoncert abban az időben – minden ismert korlát ellenére – lehetőségei csúcspontján volt; és a három intézmény esetenként például összefogott a fiatal tehetségek támogatása érdekében. Ez ma már sajnos lehetetlen, hiszen a Filharmónia az elmúlt öt-hat évet egyre mélyülő szakmai és anyagi válságban élte végig, s most, a szervezeti átalakulással, a hangversenyrendező közhasznú társaságok létrejöttével is csak az első lépést tette meg az említett, nyugati típusú követelményrendszer felé vezető úton. Ennél jobb helyzetben van a Hungaroton, hiszen komolyzenei profilú jogutód kiadója, a Hungaroton Classic – ugyancsak súlyos válság után – 1997-ben már megközelítette a nyolcvanas években elért színvonalat. Ennek ellenére ők sem vállalkozhatnak arra, hogy külső, szponzori támogatás nélkül ráfizetéses kiadványokat jelentessenek meg, s így segítsék a fiatal művészeket. A legszomorúbb az Interkoncert sorsa, hiszen a zenészek menedzseléséért, külföldi promóciójáért felelős intézmény a közelmúltban jogutód nélkül szűnt meg. A menedzselés kulcsfontosságú terület, és szerepe egyre inkább felértékelődik, hiszen akár tetszik, akár nem, egyre élesebb verseny folyik a nemzetközi piacon, egyre fiatalabb szereplőkkel. A kilencvenes években már tizennyolc-húsz éves zenészekről várják el, hogy minden szempontból profiként viselkedjenek, a koncertszínpadon éppúgy, mint a lemezstúdióban vagy a magánéletben. Ha

egy huszonöt éves zenész jelenik meg a piacon, a nyugati menedzserek azt mondják, túl öreg, mit csinált ilyen sokáig?

B: Ezek szerint nemzetközi összehasonlításban már Baráti Kristóf és Lendvay József sem számít kifejezetten fiatalnak. Mennyire megoldott a menedzselésük? Vane reális esélyük arra, hogy még a „bűvös” huszonöt éves kor előtt meginduljon az igazi világkarrierjük?

Sz.M: Igazán professzionális menedzselésük sajnos egyáltalán nincs megoldva. Hazai és külföldi koncertmeghívásokkal ennek ellenére – főként a versenygyőzelmeknek köszönhetően – remekül állnak. Az elmúlt egy évben mindketten elérték azt a szintet, hogy már világviszonylatban is számolnak velük; azt azonban nem mondhatom, hogy befutott művészek lennének, akikre szinte automatikusan várnak az újabb és újabb sikerek, meghívások, lemezszerződés. A lemezeket tekintve egyébként sem lehetünk elégedettek. Mindkettőjüknek van ugyan CD-je, amit promóciós céllal magukkal vihetnek a koncertekre és turnékra, de ez korántsem elég. A Hungaroton Classic az említett okok miatt nem vállalta, hogy felvételeket készít Barátival és Lendvayval; a nagy, multinacionális kiadókhoz pedig egyszerűen lehetetlen bekerülni, annak ellenére, hogy szinte mindegyiknek van önálló magyarországi képviselője. Biztos vagyok benne, hogy a két fiatal tudása már ma is világszínvonalú; az azonban óriási és sokszor gyötrelmes kérdés, hogy megfelelő menedzselés társul-e majd ehhez. Nem szeretnék panaszkodni, még kevésbé másokra hárítani a felelősséget, de azt tudomásul kell venni, hogy én nem vagyok profi menedzser, és nem is ez a feladat; még akkor sem, ha természetesen

igyekszem a kapcsolatrendszeremet tanítványaim érdekében felhasználni.

B: Ennek a kapcsolatrendszernek az elmúlt években az ön által létrehozott Magyar Virtuózok Kamarazenekar is nagy hasznát vette, hiszen az alapításkor, 1988-ban a szakma kissé szkeptikusan fogadta az új együttest; a huszonnyolc külföldi turné, az egyre szélesebb repertoár, a pozitív kritikák azonban igazolták az ön elképzeléseit...

Sz.M: Ez nem a kapcsolatrendszernek köszönhető, hanem annak a kemény és rendszeres munkának, amit az elmúlt kilenc évben elvégeztünk. A Magyar Virtuózok elnevezést kezdetben néhányan félreértették; pedig mindössze arról volt szó, hogy figyelmet keltő és idegen nyelvekre is lefordítható nevet kerestünk, és nem arról, hogy az együttes célja valamiféle öncélú virtuozitás, vagy kizárólag látványos, bravúros darabok megszólaltatása lett volna. A repertoárt valóban tudatosan fejlesztettük és bővítettük. A Bachtól Bartókiig terjedő ívet szeretnénk átfogni, és egyre komolyabb, igényesebb tartalommal megtölteni. Mostanra kialakult az a stabil felállás, amellyel megvalósíthatjuk hosszú távú művészi céljainkat. Az a tizenhat muzsikos, aki ma a Magyar Virtuózokat alkotja – bár néhányan más zenekarokban is közreműködnek és tanítanak is – élete legfontosabb részének, munkája fő vonulatának tekinti, hogy ebben a kamarazenekarban játszik. A külföldi turnék jól összekovácsolták az együttest, és itthon is rendszeresen koncertezünk: a Magyar Rádió márványtermében, a Mátyás-templomban és az Országház kupolatermében éppúgy, mint vidéken. Példaképünk egyértelműen a Liszt Ferenc Kamarazenekar; azt az igényességet és művészi színvonalat szeretnénk elérni, amit a Rolla János vezette együttes immár évtizedek óta képvisel.

B: Negyedszázada van a pályán, és szólókoncertjei, tanári hivatása, illetve zenekarvezetői tevékenysége szinte huszonnégy órás „készenlélet” igényel. Nem fárasztja a feszültség, az újabb és újabb kihívások?

Sz.M: Éppen ellenkezőleg: ez inspirál arra, hogy még ma is képezzem magam, új műveket tanuljak, és felelősséget érezek tanítványaim, illetve a Magyar Virtuózok Kamarazenekar sorsa iránt. Mostanában egy új kihívás is megjelent az életemben: a vezénylés. Nem tartom magam hivatásos karmesternek, de amikor lehetőségem nyílt arra, hogy koncerten – és az utóbbi hónapokban lemezfelvételen is – vezényeljek egy zenekart, másképp, mélyebben ismerem meg a darabokat, mint hegedűsként. Karmesterként új dimenziók nyíltak meg előttem.

Retkes Attila

TELD EC

Németország lemezóriásává nőtte ki magát. Sorozatban dobták piacra a már akkor is a világ legjobbjai között számon tartott „szuperzenekar”, a Berliini Filharmonikusok lemezeit, amelyeket mindeneke-lőtt Erich Kleiber és Eugen Jochum neve fémjel-zett. De legalább ekkora szenzációnak számított, hogy a kor két komponistasztárját is sikerült meg-nyerniük maguknak: Paul Hindemith és Igor Sztravinszkij több felvételen is maga dirigálta Telefunken-lemezre darbjait. Nem véletlen tehát, hogy a lemezcég híre már nem sokkal az indulás után eljutott a tengerentúlra is. A növekvő nép-szerűséget csak fokozták a világhírű bayreuthi fesztivál, a Wagner-Mekka előadásairól készített, és nyomban lemezzre vitt első élő felvételek.

1945 után a Telefunkenplatte kiadványait az ame-rikai Capitol Records terjesztette a világban, és bár ez a kapcsolat már önmagában is új irányt adott a

A Teldec elnevezés a Telefunken és a Decca szavak néhány betűjéből született. Ennek persze egyszerű a magyarázata: az amerikai Time Warner Company klasszikus lemezárkájának históriája ugyanis szorosan kapcsolódott a német Telefunkenplatte, valamint az angol Decca cégek történetéhez. Az „őstörténet” azonban még ré-gebbre, a húszas évekig nyúlik vissza, amikor Heinrich Küchenmeister német gramofonyártó megalapította a nevével fémjelzett vállalatcsopor-tot, benne pedig saját lemezcégét, az Ultraphont. Az ambiciózus berlininek már az induláskor sike-rült nagy sztárokat megnyernie, akik hajlandónak mutatkoztak arra, hogy bizonyos darabokat le-mezre játsszanak-énekeljenek Küchenmeisternek. Marlene Dietrich dalokat, Georg Kulenkampff he-gedűre írott kompozíciókat szólaltatott meg az Ultraphon lemezein, Willem Mengelberg pedig nagyzenekari műveket vezényelt; miközben a cég urai arra is gondoltak, hogy ennél is nagyobb léleg-zetű vállalkozásokba vágjanak: megjelentették pél-dául Ultraphon márkajelzéssel Brecht-Weill Kol-dusoperáját. A kezdeti fellendülést azonban kerék-be törte a húszas éveket záró gazdasági világválság, amely teljes csődbe taszította az Ultraphont. A be-zúzástól megóvott archív felvételeket, és a cég veze-

tőinek nyakán maradt eladatlan lemezeket 1932-ben sikerült megmenteni. Ekkor hívták életre a Telefunkenplatte céget, amely átvette az Ultraphon raktáron heverő készletét. Gyorsan leporolták a hagyatékot, és nyomban új stratégiát dolgoztak ki, amelynek köszönhetően az új cég rekordidő alatt

lemezkiadó fejlődésének, az igazi változást az 1959-ben, az angol Decca Gramophone Company Ltd-del megkötött új partneri szerződés jelentette, hiszen ennek eredőjeként született meg – hamburgi központtal – a Teldec. A neves angol lemezcég nem csak kiváló lemezprélési technikáját hozta a házasságba, hanem nemzetközileg elismert sztárjait is a közös vállalkozás szolgálatába állította.

A Teldec nemzetközi reputációját mindenekelőtt a XII–XVIII. század zenéjét megszólaltató sorozat, a Das alte Werk alapozta meg, elsősorban azzal, hogy forradalmasította a zenei ízlést a historikus előadásmód meghonosításával, amelyben természetesen az eredeti hangszereken való játék jutott főszerpéhez. Kiváló zenészek vállalták szinte hittérítői elszántsággal a legfőképp az osztrák Nikolaus Harnoncourt nevével fémjelzett autentikus játékmód terjesztését a világban. Harnoncourt már 1963-ban exkluzív szerződést írt alá a Teldec vezetőivel, és nyilvánvalóan megtalálta számítását – ahogy a lemezkiadó urai sem csalódhattak az együttműködésben –, hiszen a „partnership” azóta is él és virul a kiadó és a művész között. De nem csak a neves all round sztár, hanem más nagyságok is gyakran jelennek meg a rangot jelentő sorozatban; elegendő a fiatalok sorából az eredetileg triónak indult, majd kamaragyűjtéssé fejlődött Il Giardino Armonico, illetve Andreas Staier

említeni, de számos lemez köszönhető Frans Brüggennek, Gustav Leonhardtnek, Bob van Asperennek, Anner Bylsmának éppúgy, mint Karl Richternek, vagy a holland karnagy-csembalista-organista Ton Koopmannak.

A nyolcvanas évek elején mind a Decca, mind a Telefunken túladott Teldec-részvényein. 1987-ig egy magánszemélyek – Sarah és Jack Dimenstein – által irányított svájci holding tulajdonában volt a cég, majd 1988-ban az akkoriban még Warner Communications Inc. névre hallgató, nagy amerikai szórakoztatóipari és kommunikációs társaság – mai nevén Time Warner – szerezte meg magának.

A Teldec Classics International (TCI) manapság a Time Warner birodalom bástyája a klasszikus zenei

piacon, amelynek Harnoncourt mellett Daniel Barenboim; a fiatal „ügyeletes” hegedűstár, Maxim Vengerov; továbbá Gidon Kremer, Kurt Masur, Martha Argerich, Jennifer Larmore, valamint az 1994 óta, hosszú távú exkluzív szerződéssel „ideláncolt” Schiff András neve hozza a legtöbbet. Schiff első Teldec-felvétele után – amely Händel-, Brahms- és Reger-darabokat szólaltatott meg – a New York Times így áradozott játékaról: „Schiffnek a Teldec label számára készült első produkciója egyike a művész valaha alkotott legjobbjaival. Schiff ezekhez az ördögien nehéz kompozíciókhoz a mozgalmasság és a lírában való jártasság karakterisztikus keverékével közeledett.” Azóta Schumann több szólódarabját, Mozart-kamaraműveket, Schubert-zongoratriókat, a Fischer Iván vezette Fesztiválzenekar közreműködésével a három Bartók-zongoraversenyt is CD-re játszotta a Teldecnek, ahogy a napokban megjelent öt Beethoven-zongoraversenyt is, Bernhard Haitink és a drezdai Staatskapelle kíséretével.

A Teldec igyekszik súlyt fektetni legfiatalabb szupersztárjának propagálására is. A huszonnét esztendő, egy 1723-ból származó Stradivarin játszó novoszibirszki születésű hegedűművészről, Maxim Vengerovról minden promóciós anyagban olvasható, hogy igazi csodagyerekről van szó, aki már ötéves korában koncertezett. Vengerov azóta persze tökéletesen beváltotta a reményeket, a játékát különleges jelzőkkel illető, szuperkarriert jósoló nyilatkozatok mára beigazolódtak, az időközben érett művésszé lett hegedűs évek óta kizárólag a világ legnevesebb karmestereivel és zenekaraival lép fel. A lemezcég számára is komoly megtiszteltetés, hogy 1997 nyaratól Vengerov – olyan neves sztárok társaságában, mint Peter Ustinov, Julio Iglesias, Roger Moore vagy Harry Belafonte – a Unicef tiszteletbeli zenei követe címet

E L D E C

is viselheti, ami természetesen azzal a kötelezettséggel jár számára, hogy jótékonyági koncerteken kell közreműködni. Legutóbb Szarajevóban, a háború sújtotta városban szólaltatta meg Stradivariját, amikor árva, éhező gyermekeknek kívánt segíteni, majd New Yorkban, a Unicef alapítványt támogató hangversenyen vállalt újabb ingyenes szereplést.

A lemezcég ügyes művészmenedzselését dicséri, hogy már 1989-ben sikerült – ha nem is exkluzív szerződéssel – megnyernie magának az első számú amerikai baritonistát, Thomas Hampson, aki a Geoffrey Parsons kíséretével megszólaltatott Mahler-dalciklus – Des Knaben Wunderhorn – mesteri tolmácsolásával szokatlan bravúrt hajtott végre, amikor sorozatban négy rangos díjat is sikerült „bezsebelnie”. A Német Lemezkritikusok Díja mellett Hampson CD-je megkapta a francia Grand Prix du Disque-et, az Edison Díjat, valamint a Nemzetközi Lemezkritikusok Díját is. Emellett 1994-ben neki ítelték a cannesi MIDEM klasszikus zenei nagydíját, és az Év Énekesé címet, továbbá a német Echo díjat is.

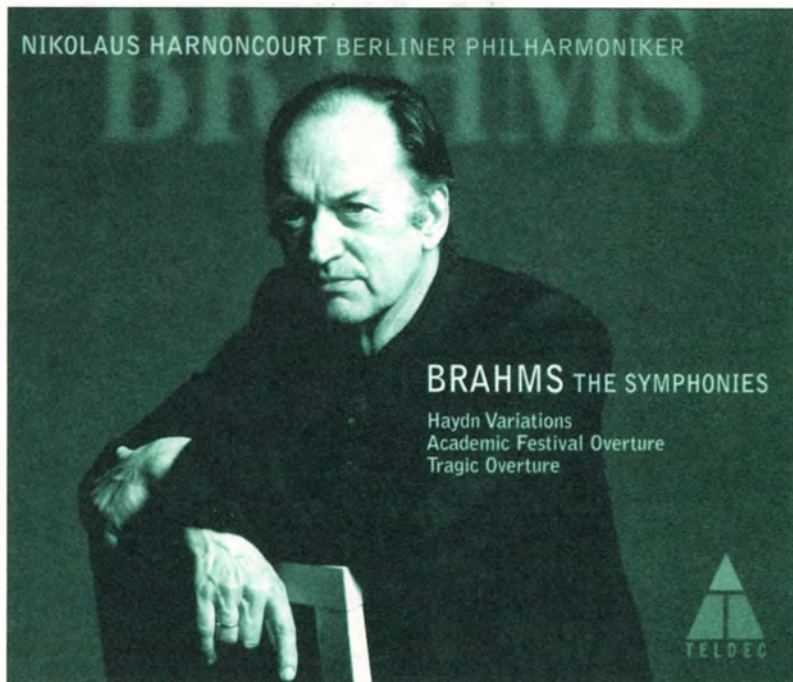
A TCI, úgy tűnik, sikerrel dacol a lemezipiacot meg-ingatni látszó recesszióval. Azóta, hogy csatlakozott a Warnerhez, megjelentette Harnoncourt korszakos jelentőségű, teljes CD-sorozatát a kilenc Beethoven-szimfóniával; kiadták a bayreuthi fesztiválon élőben

rögzített teljes Ringet, az időközben a berlini Staatsoper élén regnáló, de ezzel egyidőben Bayreuthban is rendszeresen fellépő Barenboim dirigálásával – nem is csak CD-n, hanem lézerdiscen és videokazettán is; továbbá egyfajta irányváltásként a Das alte Werk sorozat kereteit is tágítani igyekeztek,

s ma már nemcsak az európai zenei tradícióból merítenek, hanem a glóbusz szinte minden szögletéből. 1997 csemegéjének számít a már említett Schiff–Haitink koprodukció gyümölcsként megszületett komplett Beethoven-zongoraverseny-ciklus, Harnoncourt és a Berlini Filharmonikusok ugyancsak teljes Brahms-szimfónia-sorozata, valamint Kremer három különleges CD-je, amelyeken a hegedűművész kizárólag kelet-európai zenét játszik. A kiadónál gondolnak a vékonyabb pénztárcájú, de a klasszikus zene iránt elkötelezetten érdeklődő vásárlói rétegre is: Classical Diamonds néven, különösen olcsón kínálnak számukra jó minőségű, kiváló művészek nevével fémjelzett – elsősorban népszerű darabokat felvonultató – produkciókat.

Anélkül, hogy végigbongészni a ideihez hasonlóan gazdag 1998-as kínálatot, csupán két első negyedévi érdekességre hívjuk fel a CD-kedvelők figyelmét. Februárban jelenik meg Larmore főszerplésével és Lopez-Cobos vezényletével Rossini Olasz nő Algírban című vígoperája; jelezve, hogy a kiadónak a zenés színházhoz is van affinitása. Márciusban tervezik kiadni Schiff újabb lemezét, amelyen Schumann zongoradarabjai (Kreisleriana, Pappillons, Gesänge der Frühe, Nachtstücke) hallhatók.

Lindner András

BACH
BRANDENBURG
CONCERTOS

NOS. 1-6

IL GIARDINO ARMONICO

Salz

A Salzburgi Ünnepi Játékok már nemcsak klasszikus, romantikus és kortárs zenével foglalkozik, hanem egyre gyakrabban nyit kaput a múlt felé is. A régizenei együttesek rendszeres fellépése mellett a jövő évben barokk fesztivált rendeznek. Ezzel párhuzamosan az elmúlt öt évtized hangdokumentációját is felvállalja a fesztivál; 1991 óta projektszerűen próbálják feldolgozni a hatalmas hanganyagot. A Salzburgi Ünnepi Játékok koncertekért és gazdasági ügyekért felelős igazgatójával, Hans Landesmann-nal beszélgettünk.

Hogyan jött létre ez a hangdokumentációs terv, és mely produkciókat tart jelentősnek az elmúlt évtizedekből?

Mi a múlttal mindig sokat foglalkoztunk, és sohasem húztunk éles határvonalakat. Tanulmányoztuk a fesztivál történetét, sőt a városét is, s ez volt a bázisa ennek a munkának. Rájöttünk arra, hogy rengeteg anyag van, főként az osztrák rádió hangszalagjain, amelyeket még senki sem hallgatott meg, és adás sem volt belőle. Gottfried Kraus, a rádió nyugalmazott zenei vezetője felajánlotta segítségét, s vele együtt fedeztük fel, hogy milyen kincsek vannak az archívumban. Elkezdtünk ezekkel a szalagokkal dolgozni, s rájöttünk, hogy a hangminőséget befolyásoló technikai problémák megoldhatók, és ezek eltörpülnek a zenei élményekhez képest. Először régi operaprodukciókat és híres koncerteket adtunk ki CD-n. Nehéz volt megszerezni a jogokat a szigorú szabályok miatt. A még élő művészek azonban szívesen hozzájárultak felvételeik kiadásához, így szabaddá vált az út. Meglepően nagy az érdeklődés irántuk, annak ellenére, hogy a felvételek több évtizedesek, és egy részük már sok változatban megjelent.

Ki gondolta volna, hogy Clara Haskilnak, a század egyik legjelentősebb Mozart zongorajátékosának egy teljes salzburgi koncertfelvétele fennmaradt? Idén e felvétel kiadásával ünnepelték, hogy a CD-sorozat már több mint száz kiadványt foglal magában. Milyen egyéb szerezések vannak még birtokukban?

Régebbi legendás felvételek, mint az 1950-ből származó Don Giovanni, amelyet Furtwängler vezényelt, és az 1951-es Otello, amely technikailag is igen jó. A Varázsfuvola 1959-ből – Széll György vezényletével – talán a legszebb előadás, amit felvétellel hallottam. Nem csak a távoli múltat dolgozzuk azonban fel. Luciano Berio a salzburgi fesztivál számára írt, 1984-es, Un re in Ascolta című operája ősbemutatójának felvételét is megtaláltuk és kiadtuk. Folytatni szeretnénk a fesztivál felkérésére írt művek megjelentetését. Ez kiváló bizonyíték arra, hogy a Festspiele korábban is érdekelt volt a kortárs zene megszólaltatásában. Zeneszerzőportré-sorozatunkban kiadtuk Luigi Nono, Friedrich Cerha és Kurtág György szerzői estjének koncertfelvételeit. Végh Sándor és a Camerata Academica Haydn-sorozata emlékezetes élmény volt, és hatása CD-felvételeken is érvényesül.

Megtalálhatók a salzburgi nagy sztárok felvételei, de olyan művészek is, akik itt csak egyszer fordultak meg (például Glenn Gould) vagy mára szinte elfelejtették őket (mint Leopold Simoneaut, a kiváló énekes). Néhány opera – például a Figaro, a Varázsfuvola, a Don Giovanni vagy az Elektra – több salzburgi előadása is megjelent...

Nem akarunk magunknak konkurenciát csinálni, de vannak, akik Böhm lemezeit

szeretik, vannak, akik Karajanét, s nekünk mindkét hallgatói csoportra gondolnunk kell... Nem szabad ezeket a kincseket szalagon hagyni; ami technikailag megfelelő színvonalú, azt ki kell adni. Az ötvenes és hatvanas éveket már elég alaposan feldolgoztuk; most az ezt követő időszakokkal és a jelenkor előadásaival szeretnénk tovább foglalkozni. Eddig százöt felvétel jelent meg, tehát ez a lemezkiadás történetében igen nagy vállalkozásnak számít.

Most jelent meg a Salzburgi Ünnepi Játékok történetét összefoglaló kötet, sőt egy CD-ROM is kapható.

Ez a CD-ROM Salzburgot, a várost és zenéjét, történelmét mutatja be. Ha valaki utazása előtt megveszi és megnézi, meghallgatja, talán még nagyobb lelkesedéssel és felkészültséggel élvezi a várost és a zenei élményeket. További CD-ROM-terveink is vannak, de a videódokumentáció is nagyon fontos számunkra. Egy olasz cég például az ideai összes Mozart opera-előadásunkat rögzítette, és a Beethoven- illetve Schubert-koncertekről is készítenek egy sorozatot. A különböző karmesterek eltérő interpretációit is szeretnénk megörökíteni, összehasonlítani,

Salzburgból

hozzáférhetővé tenni. Számos tévéfelvételnek van már videókiadása, különféle társaságok, cégek terjesztésében. A hang- és képanyagot az ünnepi játékok ideje alatt szemináriumok, oktatóprogramok, ifjúsági rendezvények keretében is felhasználjuk.

● Egyedülálló kezdeményezés volt például a Szöktetés a szerájból digitális hangkompozícióvá történő átalakítása, fiatal énekesek közreműködésével...

Ez a produkció a SZENE, egy húsz éve, minden évben megrendezett, júliusban kezdődő, főként fiatalok számára létrehozott alternatív fesztivál keretében hangzott el, tíz előadásban. Ők kérték az együttműködést, és mi anyagilag is támogattuk az előadásokat, amelyek a mi – egyébként szintén rendhagyó – Szöktetés-előadásainkkal párhuzamosan, tehát a fesztivál ideje alatt hangzottak el. Nagy közönség sikert arattak a Dóm téren tartott operavideó-kivetések is. Ezrével jöttek megtekinteni például A varázsfuvola új előadásának felvételét, és olyan sokan nem jutottak be, hogy ezt meg is kellett ismételni. Számomra is óriási élmény volt a Dóm téren Mozartot hallgatni, mivel a technikai színvonal és a tér fantasztikus akusztikája egyedülálló élményt nyújtott. Az igen drága – de a közönség számára ingyenes – előadásokat a Siemens szponzorálása tette lehetővé. Szeretnénk ezt a kezdeményezést minden évben megismételni, hiszen ide mindenki eljuthat, akkor is, ha a fesztivál jegyeit nem tudja megfizetni.

● Önálló projektben biztosítja a fesztivál a fiatalok számára az előadások látogatását, s eze-

ket ismeretterjesztő programokkal is összeköti.

Ehhez is pénzre van szükség. A fiatalok számára a jegyeknél lényegesen olcsóbb bérletet kínálunk, az ebből adódó bevételkiesést azonban pótolni kell, s erre szponzorokat keresünk. A fiatalok nagyon elégedettek, s ezért arra gondoltunk, hogy a nyugdíjasoknak is nyújtsunk ilyen lehetőséget. Jövőre már lesz is ilyen akciónk, hiszen sokan közülük már nem tudják megfizetni a részvételt.

● Melyek a legfontosabb '98-as tervek, projektek, koncepciók?

A koncepció változatlan: a hagyományos előadások és az új kezdeményezések ideális ötvözésére törekszünk. Verdi Don Carlosát Lorin Maazel vezényli majd, a Figarót és A Fideliót felújítjuk, és bemutatjuk Weill-Brecht Mahagonny című művét, illetve Janacek Katja Kabanovóját. Az 1992-ben nagy sikert aratott Messiaen-művet, a Szent Ferencet is szeretnénk felújítani. A Birminghami Szimfonikusok – Simon Rattle vezényletével – Beethoven-ciklusra készülnek; Schiff András Schumann-sorozatában pedig a szóló zongoradarabok mellett dalciklusok is megszólalnak, világhírű énekesek előadásában.

● Hogyan jött létre a Pünkösdi Barokk Fesztivál ötlete?

Még Karajan kezdeményezése volt, hogy rendezzünk hangversenyeket a pünkösdi időszakban, szombattól hétfőig. Az alapítványuk azonban más helyszínre tette át a fesztivált, ezért átvettük a szervezését. Mint a fesztivál igazgatója, úgy gondoltam, hogy e gyönyörű barokk városban, Salzburgban végre teljes barokk fesztivált tudnánk rendezni – templomokban, kolostorokban és más, különleges helyszíneken. A felkért művészek körében ez nagy lelkesedést váltott ki, még a Bécsi Filharmonikusok is eljönnek. Úgy tűnik, a jövő évi első fesztivál magas színvonalú lesz. Bemutatunk egy kitűnő, de ritkán játszott barokk operát is: Cavalli Calistóját. Remélem, e néhány napos rendezvénysorozat tovább szélesíti Salzburg zenei és kulturális választékát.

Székel György

A lemezbarátok számára összeállítottuk a legjelentősebb Salzburg Festspiele CD-felvételek listáját

Teljes operák

(karmester, évszám)

Mozart: Don Giovanni (W. Furtwängler, 1950, D. Mitropoulos, 1956); Figaro lakodalma (W. Furtwängler, 1953, K. Böhm, 1957); A varázsfuvola (W. Furtwängler, 1951, Széll Gy., 1959); Così fan tutte (K. Böhm, 1954); Idomeneo (Fricsay F., 1961); Szöktetés a szerájból (Z. Mehta, 1965); Titusz kegyelme (R. Muti, 1988)
R. Strauss: Arabella (K. Böhm, 1947); Die Liebe der Danae (C. Krauss, 1952); Elektra (D. Mitropoulos, 1957, H. von Karajan, 1964); Ariadne Naxosban (K. Böhm, 1954); Rózsalovag (K. Böhm, 1969)
Gluck: Orfeusz és Euridike (H. von Karajan, 1959); Iphigenia Aulisban (K. Böhm, 1962)
Beethoven: Fidelio (W. Furtwängler, 1950)
Verdi: Otello (W. Furtwängler, 1951); Don Carlos (H. von Karajan, 1958); A trubadúr (H. von Karajan, 1962)
G. von Einem: Der Prozess – ősbemutató (K. Böhm, 1953)
R. Liebermann: Penelope – ősbemutató (Széll Gy., 1954); Nők iskolája – ősbemutató (Széll Gy., 1957)
O. Schoeck: Penthesilea (G. Albrecht, 1982)
L. Berio: Un re in Ascolta – ősbemutató (L. Maazel, 1984)

Zenekari estek

a Bécsi

Filharmonikusokkal

(karmester, évszám)

W. Furtwängler (1951, 1953, 1954); H. Knappertsbusch (1955); K. Böhm (1956, 1969); B. Walter (1956); D. Mitropoulos (1956, 1959); Széll Gy. (1968); C. Schuricht (1960); H. von Karajan (1968); D. Ojstrah (1972). Szólistaként is: E. Fischer (1946); W. Schneiderhahn (1973)

Szólisták

és kamaraegyüttesek

Végh Sándor és a Camerata Academica (1987, 1988, 1994, 1995); Amadeus Kvartett (1956); Végh Kvartett (1961); Anda Géza (1956); Claudio Arrau (1956); Enrico Mainardi (1957); Nathan Milstein (1957); Shura Cherkassy (1968); Wilhelm Backhaus (1968); Clara Haskil (1957); Glenn Gould (1959); Emil Gilelsz (1970); Clifford Curzon (1974)

Énekesek

Nagy Mozart-énekesek 1952–1982 (5 CD)
 Énekesportrék: Christa Ludwig, Dietrich Fischer-Dieskau
 Daltetek: E. Schwarzkopf (1956, 1957, 1963); D. Fischer-Dieskau (1956, 1976, 1977); L. della Casa (1957); I. Seefried (1957, 1960); L. Simoneau (1959); H. Gedda (1961); Chr. Ludwig (1968); F. Wunderlich (1965); P. Schreier (1972); L. Popp (1981)

Oldal Gábor

sorozata

8. Új műfajok, bővülő repertoár

1933 nyarán a The Gramophone Co. és társult vállalatai Európa-szerte letiltották lemezeik rádióközvetítését, amennyiben a rádióállomások nem voltak hajlandóak a szerzői jogdíjakon felül előadói jogdíjakat is fizetni. A követelés indoklása az volt, hogy a gépi közvetítés előtérbe helyezte az előadóművészeket, ezért azok egyre nagyobb honoráriumokat igényeltek, ami jelentősen megemelte a kiadók költségeit.

A rádiótársaságok és a lemezkiadók között – a kölcsönös előnyök alapján – korábban is voltak megállapodások. Ezek szerint egyes rádióadásokban a leforgatott lemezek gyártóit, sőt rendelési számokat is konferáltak, s ezzel széles körű reklámszolgáltatást nyújtottak. Az újabb követelést öt ország rádiótársasága – a magyar, német, cseh, jugoszláv és svájci rádió – visszautasította, s egyben pert indítottak annak megállapítására, hogy a gramofonipar törekvéseinek van-e jogi alapja. A pert a rádiótársaságok megnyerték, de a jogvita egészen 1935-ig elhúzódott, s ezalatt mindvégig érvényben volt a lemezek rádióközvetítési tilalma. E váratlan fordulat kritikus helyzetbe hozta a rádiókat, amelyek műsorában a gramofonlemezek egyre nagyobb szerepet játszottak. A Magyar Rádió vezetősége ezért – a válság gyors rendezése érdekében – úgy döntött, saját kebelén belül is haladéktalanul megindítja a hanglemezkészítést. 1934 áprilisában megalakult a Pátria Ultravox márkanévvel használó hanglemezkészítő és -kiadó vállalat, amelynek tulajdonosa a Magyar Telefontársaság és Rádió Rt.; kereskedelmi lebonyolítója pedig az egyidejűleg megalapított, a rádió belső munkatársa, Kelen Péter Pál által vezetett

Pátria Ultravox Hanglemez-kereskedelmi Kft. volt. Ezzel a magyar piacon újra megjelent egy megfelelő anyagi és technikai háttérrel rendelkező hazai vállalat. Időközben a néhány évvel korábban csődbe jutott Eternola romjaiból is új kiadó jött létre: a Székely Pál mérnök által irányított Radiola márkanévvel használó vállalat, amely előbb gramofonok, majd lemezek gyártására is berendezkedett.

A magyar hanglemezipiac birtoklásáért a harmincas évek elején már négy vállalat versenyzett egymással. Az újonnan alakult magyar cégek mellett ugyanis a piacon jelentős befektetéssel helyet kiharcolt külföldi társaságok sem akarták pozícióikat elveszíteni. A Pátria számíthatott a Magyar Rádió teljes anyagi, művészi és technikai segítségére; az EMI-ban egyesült The Gramophon Co. szinte felülmúlhatatlan nemzetközi repertoárjára támaszkodott; míg az Odeon-Parlophon elsősorban széles körűen kialakított magyar műsorkínálatában bízott. A Radiola volt azonban az egyetlen, amely egy vállalat keretein belül rendelkezett a hanglemezipar teljes vertikumával. Ez a cég ugyanis a kiadás és kereskedelem, valamint a művészeti tevékenység irányításán kívül Budapesten, a Csaba utca 31. sz. alatti telepén stúdióval és lemezpréslő üzemmel is rendelkezett. A többi társaság számára a lemezek prézelését legnagyobb részben a Kábelgyár Rt. hanglemezüzeme végezte.

A piacot több kisebb kiadó, és hanglemezimporttal foglalkozó vállalkozás színesítette. Ilyen volt a Sternberg Hangszer és Kereskedelmi Vállalat, amely az ABC márkanévvel használt; valamint néhány kisebb külföldi cég: a francia Pathé, a német Vox, a holland Ultraphon és a cseh Esta, amelyek szerepe, jelentősége azonban elhanyagolható.

A magyar hanglemezipiac egészében biztató fejlődést ígért. A két, említett hazai vállalkozás tevékenysége túlnőtt a kereskedelmi vetélkedésen, és a

magyar zenekultúra szempontjából is fontossá vált. A hazai hanglemezkiadásban is érvényesült az a világtendencia, amely az érdeklődés középpontjába az előadót, a reprodukáló művészt állította a szerzővel, az alkotóval szemben. Ez a folyamat valójában már a múlt század közepén megkezdődött, de a gépi reprodukálás jelentősen hozzájárult felerősödéséhez. Különösen a szórakoztató műfajokban volt

grammofonológia

FOTOK: MFI (RÁDIOLET)

Vitnyódi leányok egy népzenei felvételen

feltűnő a „sztárolás”. A két vezető magyar vállalat időközben – szinte észrevétlenül – műfaji és stílus szempontból felosztotta egymás között a piacot. A Pátria az Odeon-Parlophon, míg a Radiola az EMI irányvonalát igyekezett „magyarítani”. A szórakoztató- és tánczene vonatkozásában egyformán igyekeztek kínálatukat szélesíteni; új előadókat találni, s azokat népszerűsíteni. Mindez jól rekonstruálható a vállalatok 1935 és 1944 között kiadott katalógusaiból; annak ellenére, hogy nemzeti hangarchívum hiányában a kiadott lemezanyag jelentős része elveszett vagy legalábbis hozzáférhetetlen. A Radiola szórakoztató kiadványain ez idő tájt sokasodnak Lantos Olivér, Kazal László, Major Ida, Rózsa Anny, Mezei Mária, Rácz Vali, Anita Best, Vécsey Ernő, az Ilosvay együttes, a Martiny együttes és Len Hughes zenekarának felvételei. Mellettük – a már befutott gramofonsztárok sorából – Fekete Pál, Sebő Miklós, Szántó Gyula és Cselényi József is gyakran szerepel. Sokkal jelentősebb azonban a magyar komolyzenei műsor kiszélesítése. Először készül hanglemez Varga Tibor, Jancsin Ferenc, Albert Ferenc, Ungár Imre, Kovács Dezső, Koréh Endre, Zathureczky Ede, Telmányi Emil, Faragó György vagy Nikita Magaloff közreműködésével. Világhírű magyar művészek – így Anday Piroska vagy Pataky Kálmán – váltak „házi” előadókká; a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara pedig nagy lélegzetű művek felvételein működött közre. Jelentős szerephez jutott a Radiola saját szimfonikus zenekaraként jelzett együttes, amely kiváló hazai muzsikusokból, egy-egy alkalomra jött létre. A karmesterek közül Ferencsik János, Friedl Frigyes és Majorossy Aladár szerepelt leggyakrabban; s ekkor jutottak el először hanglemezen, magyar előadók tolmácsolásában a hazai közönséghez Erkel, Schubert, Csajkovszkij vagy Fauré zenekari darabjai és versenyművei. A Pátria Ultravox műsorkínálata a szórakoztató műfajokban nem maradt el a konkurencia mögött. Sztár előadóként Karády Katalin, Kelly Anna, Nagykovácsi Ilona, Honthy Hanna, Kabos Gyula, Angyal-Nagy Gyula és Sárdy János a legkiemelkedőbbek. Eredeti ötlet Bajor Gizi táncdalénekesként vagy Gyurkovics Mária szórakoztató koloratúráv-

tuóként való szerepeltetése. A komolyzene területén Rubinstein Erna, Kerpely Jenő, Tamás Ilonka, Jámbor László, Udvardy Tibor és Báthy Anna műsoraikat populáris klasszikusokból és színvonalas szórakoztatózenei darabokból állították össze. Vannak azonban kiemelkedő értékű felvételek is: ilyen Bartók Béla zongorajátéka saját és Liszt műveiből, valamint a kor talán legkiválóbb szimfonikus együttesével, a Budapesti Hangverseny Zenekarral készült felvételei. Néhány becses lemez megőrizte a kor kiváló magyar énekkarait, a Budai Dalárda, a Homeros Kórus, a Vox Humana és a Ranolder utcai iskola gyermekkarának előadását. A Pátria Ultravox legjelentősebb tevékenysége azonban kétségkívül új területek, új műfajok bevonása a hanglemez kultúrába. Ezek közül is kiemelkedik a sajnos befejezetlenül maradt magyar népművészeti lemezsorozat.

Európa akkoriban legjelentősebb népzenei hanggyűjteményében, a berlini Phonoarchívumban több mint nyolcszáz európai felvételt őriztek, de ezek között egyetlen magyar sem volt. A helyzet orvoslására az Országos Történelmi Múzeum néprajzi osztálya 1936-ban népzenei hanglemez-sorozat kiadását kezdeményezte, s ennek elkészítésével a Pátria vállalatot bízta meg. A tervezett sorozatból csak az első négy lemez készült el; Bartók Béla, Kodály Zoltán és az etnográfus Seemayer Vilmos közreműködésével. A kísérőfüzet szöveges részét Bartha Dénes írta, a kottapéldák

elkészítését Bartók és Kodály szíveségből vállalta. Az elakadt kezdeményezést később a Magyar Rádió elnöke, Kozma Miklós is felkarolta, és a sorozat folytatásával bízza meg a Pátriát, a munka irányítására pedig Ortutay Gyulát kérte fel. A Néprajzi Múzeum fiatal kutatói, a rádió technikusai, valamint Bartók, Kodály, Ortutay, Lajtha László és Bárdos Lajos példás együttműködésének eredményeképpen négy év alatt a világon egyedülálló népművészeti hanglemez-sorozat készült el. Száz lemezen világi témájú dallamokat, hatvanegylemezen meséket, öt lemezen vallásos énekeket, két lemezen gyermekjátékokat rögzítettek. Összesen 560 énekelt, kilenc furulyán, tizenhárom dudán és hét hegedűn előadott dallam került rögzítésre. A felvételekből negyvenlemeznnyi anyag kereskedelmi forgalomba került. Az eredetileg ötszáz lemezre tervezett sorozat külön értéke, hogy a teljes magyarok lakta terület felölelte, romániai és szlovákiai régiókat is bevonva. A sorozat befejezését a második világháború akadályozta meg. Az elkészült anyag a nagyközönség számára ma sajnos nem hozzáférhető; s ugyancsak elkallódtak a Pátria által kezdeményezett történelmi hangdokumentum-sorozat lemezei is, amelyeken a kor számos politikusa – köztük Horthy Miklós – beszédeit, jelentős eseményekhez kötődő megnyilvánulásait örökítették meg.

Oldal Gábor

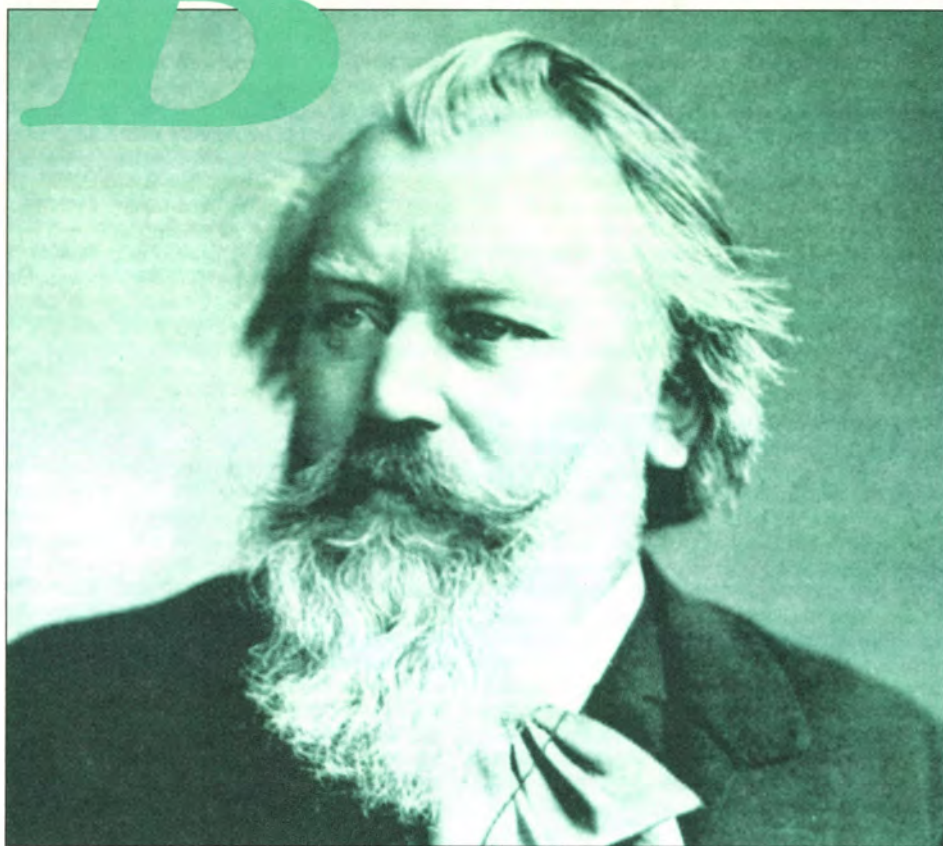
(folytatjuk)

A Gramofon áprilisi számában Johannes Brahms első szimfóniájának összehasonlító elemzését olvashattuk, most azonban a közkeletesebb második szimfónia előadásainak sajátosságait vesszük górcső alá. A D-dúr alaphangnemű szimfonikus kompozíció valóban könnyebben „emészthető”, mint első, c-moll párja, hiszen a brahmsi őszi hangulatot itt napfény járja át. Talán ebből is adódik, hogy az elemzendő hat felvétel közül itt nem Wilhelm Furtwängler tolmácsolása áll az élen, hanem Leonard Bernsteinnek a Bécsi Filharmonikusokkal való produkciója.

Egy évvel az első szimfónia után Brahms a Wörthi tó mellett kezd a második komponálásába, s a festői környezet a szerzőre is nagy hatással van: „Itt, ahol a dallamok csak úgy körülrepdesik az embert, óvakodnom kell, nehogy bárkivel is találkozak” – írja egyik barátjának. Az idilli állapot leplezetlenül megjelenik a szimfóniában, noha a lassú tétel tematikus szegénysége botránkyó volt az akkori kritikusok szemében. Ez a témanélküli tétel inkább a zenében megfogalmazott prózára emlékeztetheti a hallgatót, arra az egyéni fogalmazásmódra, melynek előadásbeli megjelenítése oly sok fejtörést okoz (kellene, hogy okozzon) a karmesterek számára. Éppen ezért a mostani elemzés sarokpontjául ezt a tételt választottam, hiszen itt mutatkoznak a legnagyobb eltérések. A szimfónia alaphangjától tercrokban hangnemben álló tétel nemcsak hangulatában, hanem bonyolult szövetszmódjában is kiemelkedik a többi közül. A fagottokban megszólaló emelkedő bevezető dallamhoz a cselló ellentétes irányú melódiája társul, mely már az első három ütemben megadja a Brahms-hoz hű melankolikus hangulatot. Érdemes összehasonlítani, hogy az alábbiakban vizsgált felvételeken milyen időtartamú a fent említett második tétel:

1. Wilhelm Furtwängler
– Bécsi Filharmonikusok 1935
2. Otto Klemperer – Philharmonia Orchestra 1957
3. Leonard Bernstein

Johannes Brahms

II. szimfónia

Op. 73.

4. Klaus Tennstedt
– Wiener Philharmoniker 1974
5. Wolfgang Sawallisch
– Philharmonia Orchestra 1985
6. Wolfgang Sawallisch
– Wiener Symphoniker 1985
7. Daniel Barenboim
– Chicago Symphony Orchestra 1988

8. Leonard Bernstein
– Wiener Philharmoniker
felvétel: Leonard Bernstein
Deutscher Grammophon – PolyGram

A Leonard Bernstein által vezényelt előadás élő koncertfelvétel, s mint ilyen nélkülöz minden vágást és utólagos lényegi technikai manipulációt. Talán ez is közrejátszik abban, hogy ez a megfogalmazás egyedülállóan intim és tartalmas. Bernstein figyelembe veszi az ismétléseket, s ezáltal a formai egyensúly sem bomlik fel. Az első tételben a fent említett előadók közül egyedül ő ismételi, ami szinte érthetetlen olyan nagyformátumú karmesterek esetében, mint Klemperer, vagy

A vizsgált felvételek közül időben és minőségben messze kiemelkedik tehát Leonard Bernstein produkciója, amely költőségében és technikai precizitásában (sajnos ez utóbbi kérdésben az Otto Klemperer által vezényelt produkció igen alacsony szinten áll) mérce lehet minden előadó számára.

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Furtwängler. A Brahms által előírt formai, dinamikai és agogikai utasítások betartásán túl Bernstein rendelkezik azzal a képességgel, hogy költeménnyé varázsolja az alkotást. Teszi ezt úgy, hogy a (különös részletességgel előírt) legatokat minden esetben figyelembe veszi, s ezáltal – ld. első tétel – a dallamok egymásba folynak, egymást váltják és éltetik. A figyelmes hallgatók számára ajánlom külön meghallgatni az első tétel 44. ütemében kezdődő hegedűtémát, amely különösen tetszerős Bernsteinék megfogalmazásában: a cselló és a brácsa vibráló kíséretéből, illetve a fagottok, kürtök s haronák kitartott hangjaiból meglepő finomsággal olvad ki a hegedű (piano, dolce) melódiája. Ez a megoldás talán még a Klemperer vezényelte felvételen sikerült, noha ott a dolce-karakter szenved némi hiányt.

A második tétel – folyamatos hangnem- és metrumváltásaival – megfogalmazása is Bernstein felvételén sikerült a legjobban. A fent említett metrumváltásokat szinte észre sem vesszük, csak az alapülkítéséből érezhetjük, hogy a zenei prózában más helyre értünk. A különös bonyolultsággal megszerkesztett zenei szöveg ebben az esetben – partitúrával a kézben – „megadja magát”, hiszen Bernstein hallani engedni a megbúvó, ám annál érdekesebb mélyvonós – brácsa, cselló – szólamokat, vagy akár a klarinét melódiáit.

Brahms: II. szimfónia
Berlín Filharmonikusok
vezényel: Wilhelm Furtwängler
EMI Classics

A Brahms négy szimfóniáját tartalmazó gyűjteményes kiadáson Furtwängler hol a Bécsi, hol a Berli Filharmonikusokat dirigálja. Amíg az első szimfóniát a bécsiek élén játszotta (ld. Gramofon, '97/4.) kiválóan, addig a berliniekkel felvett produkciója már több kivételről hagy maga után. Valószínűleg az ötvenes évek legelején készült produkció manapság nem tudja ugyanazt a hatást kelteni – nem csak hangtechnikai szempontból –, mint a legmodernebb készülékekkel rögzített felvétel. Furtwänglerék előadásán ugyanis olyan máz „hallható”, mely ugyan egységessé teszi az instrumentumok hangját, mégsem engedni azonban,

hogy kihalljuk azokat a szólamokat, amelyek oly egyedivé tették Leonard Bernstein felvételét. Talán a valóság egészen más, s egykoron ez a produkció nagy sikert aratott.

Brahms: II. szimfónia
Philharmonia Orchestra
vezényel: Otto Klemperer
EMI Studio

Lehet, hogy e sorok írója túlságosan is elfogult Klemperer lemezfelvételeivel szemben, mégis most az egyszer kivételt kell tennie, hiszen az EMI kiadásában megjelent felvételen (II. szimfónia, Alt rapszódia) egyedülálló produkció is található, igaz nem a dirigensnek, hanem az Alt rapszódia szólótájának, Christa Ludwignak köszönhetően. Sajnálatos tény, hogy a jelen írás nem ez utóbbi alkotásról szól. A II. szimfónia ugyanis méltó párja a többi Klemperer-felvételeknek, azzal szárnyalva túl azokat, hogy itt a megszokottnál több technikai hiba (Mißgriff) hallható. Akaratlanul is jellemzi Klemperer felvételeit az a szöveg, amelyet a kísérőfüzetben olvashatunk William Mann tollából:

„Mindenekelőtt (Klemperer) Beethoven-előadásiban érezhető az a gránitszerű objektivitás és telt hangzás, mely a forma és a tartalom egyensúlyában is érezhető, s melynek köszönhetően frissességet hozott olyan bálványozott karmesterek produkcióiba, mint Furtwängler, Bruno Walter, vagy Toscanini.”

Klemperer Beethoven-felvételei valóban jobban sikerültek, mint a Brahms- vagy Schumann-szimfóniák, frissességről azonban – legfőképpen kontra Toscanini – a legjobb akarattal sem beszélhetünk. A Brahms-szimfónia második tétele, mely időben ugyan rövidebb Bernsteinénél, unalmasan és vontatottan cseng, legfőképpen azért, mert a gondosan megírt szólamokat Klemperer és muzikusai nem képesek egységesen játszani. S hogy ne legyünk ennyire rosszmájúak, engedessék meg a harmadik tételről szólnunk, amely ezen a felvételen maradéktalanul megfelel Brahms utasításának (Allegretto grazioso), s Klemperer irányításával bájosan és keccesen szól.

Brahms: II. szimfónia
The London Philharmonic
vezényel: Wolfgang Sawallisch
EMI
Wiener Symphoniker
vezényel: Wolfgang Sawallisch
Philips DUO – PolyGram

Wolfgang Sawallisch itt bemutatott két felvétel közül az 1989-ben az EMI számára felvett produkciója sikerült jobban, hiszen a Complete Symphonies címet viselő Philips-felvétel, mely húsz évvel korábban készült, lendületében s összefogottságában is messze elmarad későbbi társától. Mindez leginkább az utolsó tétel hallgatásakor

érezhető igazán. A hosszú legatókkal jelzett dallamok ez utóbbi felvételen túlságosan statikusra sikerültek, s így elmaradt az a kontraszt, mely a később belépő pregnáns nyolcadritmusokon alapuló melléktémával áll fenn, legalábbis a brahmsi koncepció szerint.

Az 1989-es felvételen sokkal jobban hallhatók a finom staccato basszusok, s meggyőzőbben szólnak a fafúvósok is. Az első tétel bevezető kürtdalmai között is igen nagy a különbség: a későbbi produkcióban négyütemes frázisokat hallunk, míg az előbbiben minden egyes ütem főhangsúllyal indul, mely által az egész tétel nehezebben „fogasztható”, mondhatnánk szaggatottabb. Az első tételnél maradvá meg kell állapítsuk, hogy Sawallisch mindkét előadásában összemósódnak az egymás „alatt” álló különböző ritmusképletek, s így az egész darabnak csupán a körvonalait észlelhetjük.

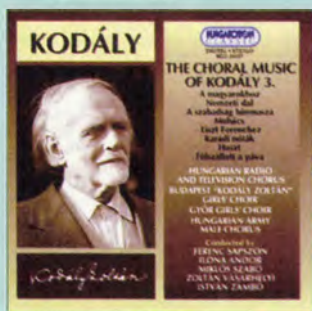
Brahms: II. szimfónia
Chicago Symphony Orchestra
vezényel: Daniel Barenboim
Étala – Warner

Az első szimfóniáról írt elemzésben a Barenboim vezényelte alkotás a középszerű jelzőt kaphatta volna, itt azonban el kell ismerjük, hogy a zongorista-karmester bámulatosan közeledett Brahms alkotásához. Nemcsak az első tétel hangulatának megragadása sikerült neki és zenekarának, hanem az utolsó tétel lendülete is egyedülálló. Ez utóbbiban Barenboim és a Chicagói Szimfonikus Zenekar a historikus előadótól megszokott friss tempót választott. Szerencséje azonban, hogy régizenes-kollégáitól nem vette át a tartalmadat, mindössze az extravaganciában kimerülő megfogalmazást, hanem figyelembe vette azt az apró utasítást, mely a tétel tempómegjelölésénél szerepel: con spirito. Valóban lelkes produkció ez, olyan előadás, amely méltán emelheti a legnagyobbak sorába a chicagóikat és Daniel Barenboim karmestert.

Hegymegi Ákos

A következő számban Mahler Dal a Földről című kompozíciójáról olvashatnak.

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

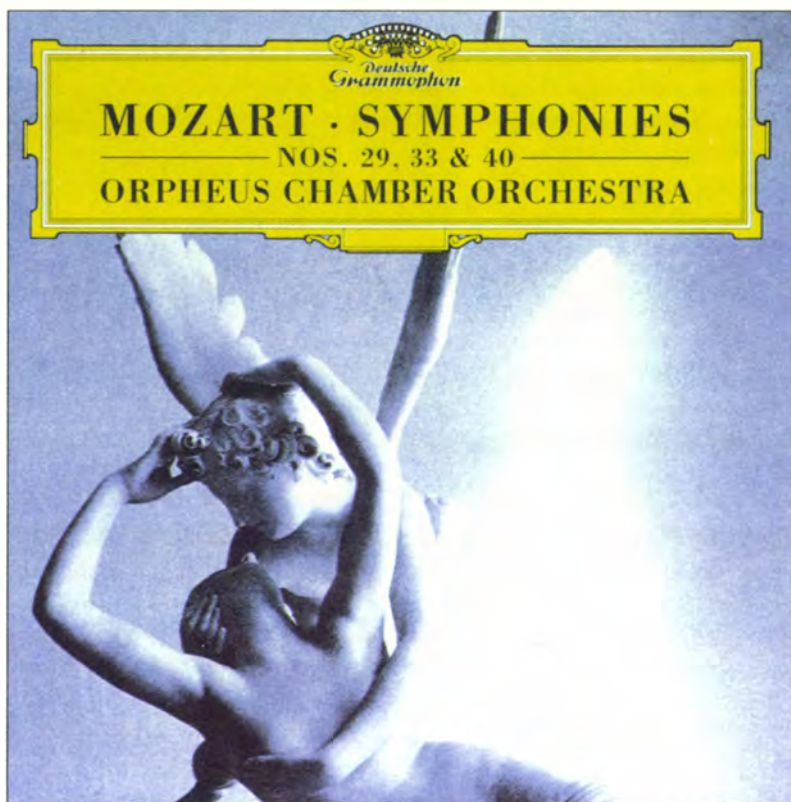
A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Mozart
Szimfóniák

• Deutsche Grammophon –
PolyGram •

A K. 319-es B-dúr szimfónia a kedvelt Mozart-művek közé tartozik. Nem agyonjátszott és nem is ismeretlen, nem a kamaszkori zsenialitás csodája, mint a kis g-moll, s nem is bénít meg tökéletességével, mint a három utolsó szimfonikus remekmű. A B-dúr szimfónia Mannheim és Párizs tapasztalatai után Salzburgban született, 1779-ben még háromtételes formában. Az Orpheus Kamarazenekar CD-jén, melyet szokás szerint a Deutsche Grammophon jelentetett meg, a néhány évvel később komponált menüettel kiegészítve négy tételben hallható a darab. A remek előadógárdának nincsenek filológiai gondjai, a tényről a kedves és szellemes, ugyanakkor információkban gazdag ismertető szöveg is csak mellékesen tesz említést. Pedig ez az 1784-85-ben komponált tétel akár az egész program előadói erényeit is megvilágíthatja. Az Orpheus együttesről köztudott, hogy játékának alapja a könnyed és szólisztikus virtuozitás. Az a tény, hogy kamarazeneként, karmester közvetítése nélkül játsszák a bonyolultabb faktúrájú szimfonikus darabokat is, ugyancsak közismert. Előadásainak mégis mindig van egyéni színe és zamata, szívesen mondanám: színe és szaga. A mi kíválszott menüettünk triója is úgy ránt a maga kedélyes világába, hogy azonnal érezzük: itt minden a helyén, minden a legnagyobb rendben van. A lassú tétel szordínós búsongása és az

Mozart:
Szimfóniák
Orpheus Kamarazenekar
Deutsche Grammophon –
PolyGram

ötletektől hemzseggő, alig fékezhető finálé is ebben a szép kiegyenlített harmóniában, középhangban találkozunk. A biztos háttérből azután egyre szenvedélyesebb gesztusok nőnek ki, s búvólik el, vagy hozzák zavarba a hallgatót. Meglepő, hogy ezen a lemezen minden fordítva van, ám ebben az esetben ez is jó játéknak bizonyul. Először kezdésként, amikor szellemileg még friss a hallgató, s hajlandó meglepődni, a legsúlyosabb Mozart-remekmű, a g-moll (K.550) szimfónia nyitja a programot. A meglepetés pedig a szokatlan könnyedségben van, ám egyik pillanatról a másikra képes elkomorodni, vagy új lendületet venni a zenei történet. Termékeny kétértelműséggel szólnak a hosszú Andante szokatlanul pregnáns ritmusai is, mintha a Menüett drámai robbanását készítenék elő. A Trió sötét színei és fúvósszóliói olya-

nok, mintha korabeli hangszereket használnának a muzikusok. Gesztusokban gazdag a Fínálé is. Sajnos itt, a lemez fordulópontján hangot kell adnunk elkeseredettségünknek is. Főleg azért, mert a centrális B-dúr darab után ismét egy szilaj, minduntalan nekiveselkedő tétel következik: a K. 201-es A-dúr szimfónia első tétele, melyről a közhiedelem azt tartja, hogy egy a számos ifjúkori darabból. A dramaturgiailag jól előkészített meglepetés azonban feltárja a titkot: Mozart már 1774-ben is érett művész volt. Előzetes, sztereotip elképzeléseink tehát nem válnak be. Orpheusék kíséretében a „pokolra kell szállnunk”, hogy az A-dúr mű végére érve ismét a derű és az életöröm diadal-maskodjék. Szemben a szokásos koncertprogramokkal, szemben a kötelezőnek tartott kronológiai egymásutánnal, szemben a lemez címdalán és füzetében hirdetet sorrenddel a zenekar a „maga nótáját fújja”. Rehabilitálja az A-dúr szimfóniát, s mint komplex remekművel, ezzel zárja a CD programját.

Zala Szilárd Zoltán

J e l m a g y a r á z a t

kiváló jó közepes hallgatható hallgathatatlan

Le delizie dell'amor
Donizetti-, Verdi- és Puccini-áriák

• Sony Classical •

Az első mondat legyen az őszinte, feltétel nélküli lelkesedése és elismerése: Rost Andrea személyében végre ismét van magyar világsztárja a nemzetközi operaelvnek! A „világsztár” kifejezés nemcsak azt jelenti, hogy a harmincas éve elején járó szoprán a bécsi Staatsoperben és a Salzburgi Ünnepi Játékokon épp olyan szívesen látott vendég, mint a milánói Scalában, a londoni Covent Gardenben és 1996 óta a New York-i Metropolitanban; hanem azt is, hogy hangja és előadásmódja mostanra tökéletesen beérett. Nem lehet többé „ígéretes tehetségnek” vagy „reményteljes pályakezdőnek” minősíteni, hiszen az elmúlt öt-hat évben valóban a sztárok sorába emelkedett; annak ellenére, hogy a „harmincasok” között szinte hihetetlenül erős a konkurencia. (Elég, ha Cecilia Bartolira, vagy a remekül menedzselte három szopránra, Cynthia Lawrence-re,

Le delizie dell'amor
Donizetti-, Verdi- és Puccini-áriák
Rost Andrea (szoprán)
Royal Philharmonic Orchestra
Vezényel: Sir Charles Mackerras

Kathleen Cassellóra és Kallen Esperianra gondolunk.)

A Sony Classical még idejében felismerte a Rost Andrea hangjában rejlő rendkívüli lehetőségeket, és exkluzív szerződéssel magához kötötte a művésznőt. A szakma és a közönség körében is minden bizonnyal komoly figyelmet keltő CD-sorozat nyitányaként, néhány hete jelent meg Rost Andrea első Sony-albuma, rajta az itáliai operairodalom gyöngyszemei; olyan áriák, amelyekkel a magyar szoprán megalapozta nemzetközi karrierjét. „Donizetti olyan hatással van a hangomra, mint egy gyógyír, egy balsam; Verdi pedig mindmáig a legnagyobb feladat és kihívás számomra” – nyilatkozta az énekesnő a közelmúltban; s bizonyára nem véletlen, hogy a világ hanglemezpiacán történő „igazi” bemutatkozásra is e két zeneköltő alkotásait találta a legmegfelelőbbnek, kiegészítve az egyéniségétől és hang adottságaitól bevallottan távolabb álló Puccini két operájának (Bohémélet, Gianni Schicchi) részleteivel.

Rost Andrea hangjának teltsége és kiegyensúlyozottsága talán az 1995-ben, Salzburgban, Riccardo

Mutival megtanult, s idén ősszel, a Scalában újra bemutatott Traviata részleteiben érvényesül leginkább. A két ária (Ah! fors'è lui, Addio del passato) alapján akár a cselekmény ismerete nélkül is pontosan következtethetnénk Violetta lelkiállapotára, a szélsőséges érzelmi hullámzásokra. Szépen megformált Gilda első felvonásbeli, Caro Nome kezdetű áriája is. Mimi (Bohémélet) és Lauretta (Gianni Schicchi) áriái Rost Andrea tolmácsolásában korrektek, de nem maradnak igazán emlékezetesek; Donizetti operáit viszont – szereptől és karaktertől szinte teljesen függetlenül – főlényes magabiztossággal és érezhető kedvvel szólaltatja meg. Norina és Adina kecses könnyedségét remekül ellenpontoszza a Lammermoori Lucia áriájának (Regnava nel silenzio) és örülési jelenetének drámai súlya.

Retkes Attila

The Art of the Toy Piano

• PolyGram •

The Art of the Toy Piano
Margaret Leng Tan – zongora
PolyGram

„Humorban nem ismerünk tréfát” – tartja a mondás. Tudjuk, a zenében – igen. És a tréfa, a vicc, a játékoság annál hatásosabb, minél komolyabb, jelentősebb egyéniségtől származik. Persze, az ember nem mindig vágyik magasrendű intellektuális szórakozásra, mindennapjainkhoz hozzátartozik a pihentető, könnyed viccelődés is. Ízlés és zenei neveltetés kérdése, hogyan értékeli valaki a szingapúri származású, jelenleg Brooklynban élő művésznő teljesítményét, aki újabban az avantgárd zongorázás divójának tartatik, hiszen egy ideje a játékzongorák elképzelt megszólaltatójának vallja magát. A teljesítményt rögzítő hangfelvételek hallatán elgondolkodha-

tunk azon is, hogy mi minden lehet a rögzítés célja, vagyis különböző indokolásokkal milyen hatalmas területre terjed a rögzítésre méltónak ítélt produkciók gazdag világa.

Margaret Leng Tan, akinek rövid életrajzából megtudjuk, hogy három Steinway és kilenc játékzongora, valamint két kutya (Morley és Periwinkle – sajnos a kutyák fajtájáról semmi közéletbit nem tudunk) boldog tulajdonosa, 1993-ban egy fesztiválon nagy sikerrel szólaltatta meg Cage Szvitjét, amelyet egy játékzongorára komponált a szerző. Azóta a New York Times egy cikkének tanúsága szerint Margaret Leng Tan a legavatottabb előadója Cage zongoramuzsikájának.

A siker arra inspirálta, hogy lelkesedésének mind fellépésekkel, mind hangfelvételekkel tanúbizonyságát adja, egyre több hívet szerezve egyazon-léptékű-játék-hangszerének. Mindenesetre érdekes, hogy miközben dúl a harc a különböző stílusirányzatok között; posztmodernről, neo- és retroirányzatokról teoretikus viták is folynak, valaki csengő-bongó hangszíneket egyaránt méltónak tartsa régi korok és napjaink zenéjének megszólaltatására. Felkérésére új művek születnek, s maga is készít átiratokat. Míg a borító címlapja perspektivikusan ábrázolja – picit trükkös rövidüléssel – a művésznőt hangszerével, a CD-hátoldal képén ugyanő, játékhangszerek között hasalva mosolyog, a pillanatfelvétel által sem leplezve azt a tényt, hogy lábai vidáman kalimpálnak a levegőben. Mindkét kép aktuális: Margaret Leng Tan némely átiratában játékhangszerek garmadája társul a kis zongorához, beleértve a hangadásra alkalmas edényeket is, mint például a szójaszósos tálakat, vagy a macskakon-zerv-dobozokat.

Csaknem egy órán át cseng-bong a korong, néha ismerős melódiákat idézve, máskor kifejezetten e hangzásvilágra szánt darabokkal ismertetve meg. Törhetetlen kakukktójságnak bizonyult Beethoven Holdfény-szonátájának első tétele, amelynek hallatán – anélkül, hogy „jól temperált” játékzongorákat követelnénk – bosszankodunk a gyakran hamis hangzás miatt. Feltehetően sokan hallgatják ellenérzéssel Lennon–McCartney zenéjét is ilyen átdolgozásban (Eleanor Rigby). Nem menekült az áthangszereléstől Satie Harmadik gymnopédiája sem. A továbbiakban szerepelnek darabok, illetve átiratok Toby Twiningtől, Jed Distlertől, Philip Glasstól, Guy Klucevsektől, s a játékzongora-játékos felkérésére készült darabok közül Stephen Montaque-tól, David Langtól, Julia Wolfétól és Raphael Mosteltől. Egyszer talán érdemes meghallgatni őket, de hogy melyik korosztályhoz tartozó személy lenne képes gyakran újrhallgatni a korongot, azt elképzelni sem tudom.

Fittler Katalin

WARNER CLASSICS HUNGARY

LEMEZAJÁNLATA

BRAHMS
ÖSSZES SZIMFÓNIA
Berlini Filharmonikusok
• Nikolaus Harnoncourt
Teldec 3 CD

BRAHMS
HEGEDŰVERSENY ÉS KETTŐSVERSENY
Kremer, Hagen, Harnoncourt
Teldec CD

VILLA-LOBOS:
BACHIANAS BRASILEIRAS
Bayo, Krivine
Erato CD

VILLA-LOBOS
Bachianas Brasileiras
Nagno Bayo
Roberto Azevedo
Erato CD

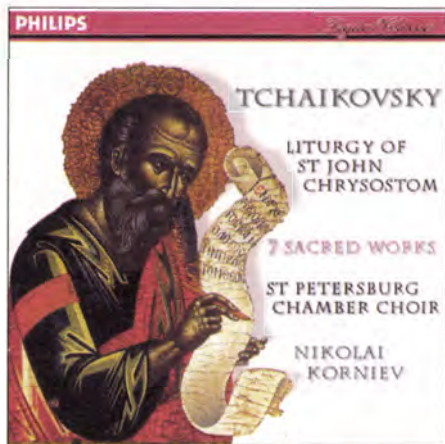
EL TANGO
PIAZZOLLA TANGÓK
Gidon Kremer,
Astor Quartet, Milva
Nonesuch CD

EL TANGO
PIAZZOLLA TANGÓK
Gidon Kremer,
Astor Quartet, Milva
Nonesuch CD

Rózsavölgyi
MUSIK SHOP
Kaphatók
a Rózsavölgyi Zeneműboltban
(Bp., V., Szervita tér 5.)

Csajkovszkij egyházi kórusai

• Philips – PolyGram •

C s a j k o v s z k i j

Csajkovszkij egyházi kórusai
Szentpétervári Kamarakórus
vezényel: Nikolai Korniev
Philips - PolyGram

Aligha nevezhető általánosnak az a gyakorlat, hogy korunk embere felkészülten fog hozzá a zenetudomány számára korábban ismeretlen alkotások megismeréséhez. Sőt, az is ritka eset, hogy valóban képes elfogulatlanul közeledni egy műhöz! Vannak azonban olyan területei a zenének (igaz ez műfaj tekintetében csakúgy, mint a tényleges földrajzi keletkezési helyet illetően), ahol megtorpan a tudatos véleményalkotó szándék. Minden bizonnyal ide tartozik az orosz egyházi zene is. Miként a másvallású alkalmazkodik viselkedésével a tőle idegen szertartásrendhez, miként tiszteletben tartja a templomot, úgy fogadja el az előadók „jártasságát”, beavatottságát a világi szférából közeledő zenebarát.

Könnyen bennfentesnek vélhetjük a Szentpétervári Kamarakórust, Nikolai Korniev együttesét, vélvén, akinek anyanyelve a kórusok szövege, hasonlóképpen jól veszi a zenei nyelvet is. Ilyesfajta hozzáértést sejtet a CD kísérőfüzetéből nyert információ, mely szerint a Philips cégnél korábban már négy egyházzenei felvétele jelent meg az együttesnek. Csajkovszkij egyházi műveinek ismeretével feltehetően kevesen büszkélkedhetnek csak világszerte, így tehát érthető és menthető az érdeklődő lelkesedése, aki azt várja, hogy nemcsak kompozíciókat ismerhet meg, hanem azok stílusos előadásában is gyönyörködhetik. Ez utóbbi remény azonban nem teljesül: s néha kénytelenek vagyunk megkérdőzni a hallottak indokoltóságát.

A gondos kivitelezésű kísérőszövegből sokat megtudunk, négy nyelven szerzett, egymást kiegészítő adatok, információk alapján alkothatunk képet a múlt századi orosz egyházzene helyzetéről. Biztosra vehetjük, hogy mindez köztudott volt már korábban is a kamarakórus és vezetője számára. Az énekegyüttes 39 tagú, ami ideális létszám lehet ahhoz, hogy kis együtteshez méltó tömör hangzást csakúgy létre tudjanak hozni, mint nagykórus által sejtethető távlatokat. E várakozásunk néha teljesül. Annál meglepőbb, amikor váratlanul kellemetlen meglepetést okoz nekünk egy szólam (ebben a szoprán jár az élen). A kórusképből kiindulva: az énekesek életkora aligha indokolja az eltérő énekstílust. A homofón hangzások plaszticitását zavarja az erős vibrató, s ezáltal néha megbillen az ak-

kordok építménye. Gyakran agresszívvá válik a magas regiszter, az imitációs szakaszokban pedig számos esetben külön életet élnek a szólamok. Johannes Chrysostomus liturgiájának részletei, valamint a Kilencc vallásos kórus hét tétele egyaránt értékes muzsika. Ez „átjön” a felvételen is, mi azonban mégsem tudunk maradéktalanul gyönyörködni. A néhol túlságosan vontatott tempó arra enged következtetni, hogy mások a hangzási viszonyok élőben a szentpétervári Péter és Pál katedrálisban, noha ez sem menti a pontatlan indításokat.

Az egyházi kórusok közül többnek a szövege meg-egyeznek a liturgia kanonizált szövegeivel (Miatyánk), ezek egymás utáni meghallgatása – ha eretnek gondolatnak is tűnik – érdekes zenei élményt kínál. Egy alkalommal szerepelnek a felvételen szólisták, énekiükhöz megrendítő érzékenységgel társul a kórus. Meghallgatván e műveket, feltámad az igény: jó lenne minél több interpretációt megismerni, s így közelebb jutni a hangok által rögzített zenétől a láthatatlan lényeg felé.

Fittler Katalin

ÚJDONSÁG

a **BMG** -től
BMG ARIOLA HUNGARY

**Rachmaninov:
III. zongoraverseny**

David Helfgott
– zongora
Az Oscar-díjas Ragyogj!
(Shine) című film főhőse

**Montserrat Caballé
Friends for Life**

Montserrat Caballé,
Freddie Mercury,
Johnny Hallyday,
Bruce Dickinson,
Vangelis,
Khadja Nin

BMG
BMG ARIOLA HUNGARY

Impressions d'enfance
Gidon Kremer – hegedű
Oleg Maisenberg – zongora

• Teldec – Warner •

„Impressions d'enfance” – vélhetné a műsor címének, aki felületes pillantást vet a borítóra. Pedig másról van szó – többről, egyszeres-mind kevesebbről. Az első benyomást látszik erősíteni a babakocsiból kikandikáló gyermekláb, s tovább táplálná az illúziót a belső borító, homokba tenyerelő mozaikképe is. Play and Let Play – Spielen und spielen lassen: e szlogen is megtévesztő. Mindösszesen arról van szó, hogy Georges Enescu op. 28-as műve kínált apropót ahhoz, hogy hangszeres előadóként is jelentős („játékos”) zeneszerzők alkotásaiból készüljön válogatás. További magyarázkodás helyett elég: Bartók

II. Hegedű-zongoraszonátája filozofikus szinten és értelemben magyarázható csak játékként (e kettősség a zongoristák körében Kurtág Játékok c. zongoradarab-sorozatához készült előszóból ismert), s Ervin Schulhoff

K
r
e
m
e
r

Impressions d'enfance
Gidon Kremer – hegedű,
Oleg Maisenberg – zongora
Teldec – Warner

CLASSICAL Diamonds

LEMEZSOROZAT

A klasszikus zeneirodalom remekműveiből

- *Concentus Musicus Wien*
- *Amszterdami Concertgebouw Zenekara*
- *New York-i Filharmonikusok*
- *Európai Kamarazenekar*
- *Liszt Ferenc Kamarazenekar*

Edita Gruberova, Samuel Ramey, Thomas Zehetmair

*Nikolaus Harnoncourt,
Christoph von Dohnányi,
Carlo Rizzi, Zubin Mehta*

Fogyasztói ár: 1600 Ft

Ingyenes katalógusért forduljon a kiadóhoz:
Warner Music Hungary
1021 Bp., Hűvösvölgyi út 54.
Fax: 394-0095

**WARNER CLASSICS
HUNGARY**

kompozíciója feltehetően abból a meggondolásból került rögzítésre, hogy Bartókéhoz hasonlóan kettős sorszámot visel ugyanabban a műfajban.

A korong értékét az előadás magas színvonala csakúgy szavatolja, mint a felcsendülő darabok szerzőinek neve. Kelendőségét feltehetően az előbbi fogja biztosítani; pedig a ritkaságok kedvelőinek is igaz csemegét jelent, elsősorban Enescu címadó műve, amely – műfaját tekintve – afféle Kinderszenen, schumanni értelemben, hegedű-zongora együttesére.

Fittler Katalin

Puccini-áriák
José Cura – ének

• Erato – Warner •

P U C C I N I

Puccini-áriák
 José Cura – ének
 Közreműködik
 a Philharmonia Zenekar
 Vezényel Plácido Domingo
 Erato – Warner

Tutto Puccini – Puccini összes, de hátulról visszafelé. A Mester huszonegy tenoráriája, mindaz, amit erre a hangfajra írt, kezdve a posztumusz Turandot Kalafjának legendás, harmadik felvonásbeli áriáján (Nessun dorma), visszafelé egészen a fiatalkori zsenge, a Tündérbosszú (Le villi) részletéig. A programszerkesztés provokatív és szemtelen: nesztek, itt van Puccini, ha az kell, rendbe szedve. Ha nem tetszik, használjátok a random gombot!

Egyébként mindehhez logo is van: itt a jövő évezred tenorja! Egyétek és vegyétek úgy, amit és ahogy elétek táll! A fogyasztók pedig veszik, mint kiderül. A reklám hatásos. José Cura neve egy Parasztecsület-vidéo nyomán már Magyarországon is ismert. Azt hiszem, a világ bármely operaházának bármely direktora boldog lenne, ha erre a szerepkörre, ezekre a szerepkörökre ilyen tenoristája lenne. Én is boldog lennék, ha időről időre Budapesten is hallhatnánk!

Ennek ellenére az alábbiakban arról írok, miért rossz ez az Erato-lemez. Természetesen nem a Philharmonia Zenekar és a karmester (oh, igen!) Plácido Domingo miatt. Sőt... Arra viszont szeretném megtalálni a választ, miért válik elviselhetetlenné, hallgathatatlaná öt perc után ez a technikailag igen profi felvétel. Két áriánál többet ugyanis együltömben egymás után a legnagyobb erőfeszítéssel sem tudtam meghallgatni.

José Cura – férfias jelenség, látjuk jelmezes fotóit a kísérfüzetben, ahonnan azt is megtudhatjuk, hogy festő, komponista, színész és karmester. Olyan tenorista tehát, aki kilóg a sorból, s ezzel éppen most sikert arat. Talán éppen ez a baj, a sikerorientált, túl gyors eredményre törekvő magabiztosság. Zavar benne a felvállalt „macho”, szuper-hím minden megnyilatkozásában: „igazi argentin temperamentum” – írják róla. Nem tudom, engem inkább traktorra emlékeztet, vagy tankra, amely legázolja az ellenséget. S mindent, ami az útjába kerül. José Curának mindegy, kit kell legyőznie, ő győzelemre született. Előadásában az egyébként inkább introvertáltak ható darabok is erődemónstrációvá válnak. Ugyanaz az úthenger megy át a jégszívű, büszke Turandot hercegnőn, mint a kicsi Liún. A firenzei hamvas kamasz fiú, Rinuccio szinte semmiben nem

különbözik a bős, vadnyugati szentimentál-cowboytól, vagy a Szajna-parti kikötőmunkástól. Cavaradossi lovag nem elegáns, a Bohémélet Rodolfójából hiányzik a félnépszerűség és elfogódottság. Ezeket az áriákat hőstenorok és lírai alkatok egyaránt elő szokták adni, mindenki másképp. Sok rossz Puccini-tolmácsolás között számomra ez az uniformizált a legtaszítóbb! Pedig a hang nagy reményekre jogosít, s a világsztároknak úgyszólván kötelezően megtanítják, hogyan kell bánni a „művészi” eszközökkel. Ez a lemez egyelőre – betörési kísérlet a piacra, s mint ilyen, igen eredményes.

„E lucevan le stelle” – pianissimo kezdődik, minden úgy van, ahogy kell. Prózaí rávezetés, éppúgy, ahogy a következő track elején Rodolfo kezdi melegíteni a kis Mimi dermedt-hideg kezét. Ott egy zárt, intim szituáció, itt a börtön, a levélírás magánya. Mindegy, az énekesi manír ugyanaz: fel kell vezetni a számot, prózából, lassú fokozással. Nem természetesen feltörő érzések ezek, hanem öngerjesztés, hogy pontban időre feljussunk az „oh, dolci baci” extatikus pillanatának felidézéséig. Az eddigi baritonális hangszín pontosan a kitervelt mondatnál világosodik ki, érzem, hogy megszorítanak egy csavart s a csúcspont máris úgy szól meg, mint az igazi nagyoknál. Aztán következik egy kis megöngöztetés forró vaníliaszósszal, még mindig csak

piano (o languide carezze): az első csúcshangot nem tartja ki túl hosszan, csak amennyire a jó ízlés megengedi, hiszen az igazi nagy effekt utána következnek, egy gondosan megcsinált, „érzést kifejező” elcsuklás (discoglea): a fátyol lebbentésének felidézése. S innen már minden úgy megy, mint a karikacsapás. Nem tudom, melyik klasszikus felvételt, talán éppen Domingót hallgatta rongyosra, de, érezni, pontosan követ egy mintát, tudja, mikor kell visszafogni kicsit, mikor lendülhet bele egy hangba. Minden patikamérlegesen kimért és pontos, s minél közelebb vagyunk a csúcsponthoz, annál inkább érződik a csináltság, a fuggita utolsó hangja falteszes keveréssel alakul. Domingo ugyanakkor elegáns és visszafogott a zenekarával, egyensúlyt teremt, s az énekesnek csak ki kell vágnia az utolsó szót, az utolsó poént, patetikusan, ám nem ordítva, hanem hatásszünettel, késleltetve: la vita. Nem önfeledten szól, nem is elengedetten, meghatortan, hanem egyszerű és hatásvadász célratöréssel. Ritkán hallottam ennyire visszataszító levélírárt, s ez csupán az egyik a huszonegy operarészlet közül, amelynek mindegyike hasonló receptre készül. José Cura karrierjéről és további teljesítményeiről majd ítéljen a jövő évezred publikuma. Nekem most ez a lemez nem tetszett!

Zala Szilárd Zoltán

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Bach

Vadászkantáta BWV 208.
és Kávékantáta BWV 211.

• Hänssler Classic – Karsay és tsa. •

Bach:
Vadászkantáta BWV 208.
és Kávékantáta BWV 211.
Gächinger Kantorei – Stuttgart
Bach Collegium – Stuttgart
Vezényel: Helmuth Rilling
Hänssler Classic – Karsay és Tsa.

Helmuth Rilling otthon van. Bachban is, Stuttgartban is, a lemezcégnél is, amely az utóbbi időben produkcióit kiadja. Talán éppen a túlzott biztonságérzet teszi ennyire kényelmessé! Nemzetközi Bach-szakértő, aki eltökélten nem veszt tudomást a barokkizáló divatokról, s nem dolgozik „korabeli” hangszerekkel. Szólistái is a „mindenevő” kategóriába sorolhatók. Sajnos a nagyszerű kórus ezen a lemezen mindössze néhány percet énekel a Vadászkantátában. A tenorista hangszíne olyan kellemetlen és csúnya, hogy nem is lehet megítélni, hogyan énekel.

A három szoprán közül a legjobb a számomra ismeretlen Eva Kirshner (Pales „szerepében”). Jólcsengő név, ám sápadtabb Sibylla Rubens. A legnagyobb csalódást Christine Schäfer okozza, aki a Kávékantáta „primadonnájaként”, ahelyett, hogy szép és kerek hangokat énekelne, élesen és erőszakosan karakterizálja a figurát: affektál és rípcskodik egyszerre. A felvétel sztárjai a mélyhangú férfiak: ők ketten egyébként is az 1997-es év lemezstárjai. Thomas Quasthoff igazándiból basszbariton, Mozart-korongja az idei ősz egyik eseménye. Mathias Goerne viszont a Schubert-év nagy felfedezettje. Az előbbi Schlendrianként gondosan megrajzolt portrét, a darab igényei és Rilling koncepciója szerint persze, karikatúrát ad. Goerne viszont elbájol hangjának szépségével és nemességével.

Farkas Virág

Joseph és Michael Haydn
egyházi kompozíciói
Vezényel: Helmuth Rilling

• Hänssler Classics – Karsay és tsa. •

Az egy vagy több éve elkényeztetett budapesti koncertlátogató megkülönböztetett érdeklődéssel veszi kézbe a CD-t; Rilling szinte személyes ismerőse a budapesti közönségnek, nevéhez kivétel nélkül nagyszerű előadások emléke fűződik. Veszélyes dolog az ilyen „levele elfogultság” – de Rilling esetében nincs ok az aggodalomra. Sőt, még így is, elvárásokkal, készülétenül éri a felhangzó csoda a felvétel iránt érdeklődőt. Hihetetlenül „aktuális” minden történés, a szövegrész-ráismételek hangsúlyoznak, kiemelnek, a hangnemi kitérések, modulációk a folyamat dinamizmusát erősítik. Az új hangnemi elérése: sikerélmény, az alaptonalitáshoz való visszatérés pedig egyszerre tölt el elégedettséggel és megnyugvással. Úgy érezzük: aktuális, korszerű a zene mondanivalója, hiszen minden részletében lényegre hordoz. Gyönyörködter és elragadtatást kelt, s miután meghallgattuk, gazdagabbak lettünk. Sohasem fog kiderülni: van-e „titka” Helmuth Rillingnek. Mindenesetre, irányításával hihetetlenül letisztult hangzás születik, olyan élő-eleven egész, amelyet vizsgálati szempontok bonckésének alávetni – lehetetlen. Egyszerűen jelentéktelennek tűnnek az olyan (máskor informatív) szempontok, mint a hangszerválasztás kérdése, vagy egyéb hitelességre vonatkozó adatok. A dirigens úgy szereti a zenét, hogy muzikusait is érdekeltté tudja tenni a neki fontos cél érdekében. Karmester, aki úgy irányít, hogy kér – tudatosságot és érzelmi átélést is! Aki-

nek öröm adni – mert az életre keltett szép hangzások értéke mindenkit gazdagít, kiapadhatatlan örömforrás. A 201. esztendeje bemutatott Paukenmesse után egy másik, hasonlóképp értékes zenei világba kapunk betekintést, Michael Haydn töredékes Requiemjét hallgatva. Az Introitus, majd a Kyrie után megkezdődik a Dies irae sequentia, melynek első négy versszaka önálló zenei tétel. A Liber scriptussal megkezdődik a következő – ám ebből csak három szövegsornyi készült el. Abbamarad a zene – és hirtelen kifosztottnak érzi magát a hallgató. Pótolhatatlan a hiány, és annyiszor ismétlődik ez az érzés, ahányszor elhallgat a korong... Megszokhatatlan ez a torzó. Talán csak azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy a salzburgi Haydnnak van befejezett Requiemje is, és sok-sok egyéb egyházi kompozíciója.

Fittler Katalin

Rossini, Donizetti, Verdi,
Ponchielli, Puccini, Giordano
és Boito operarészletek
B. Nagy János – ének

• Hungaroton Classic •

A magyar énekesek között ő a „legolaszosabban éneklő tenor” – állítja róla a kisérőfűzet. Ez nyilván dicséretnek számít, s valóban, amit énekel, azt olaszos napsütés járja át. A Hungarotonnal megjelent régebbi (1981–87 között készült) felvételekből szemelget, s teljes operafelvételek részleteit, illetve egy nagyszerű portrélemez számait sorakoztatja fel. A repertoár legkülönbözőbb területeit egy-egy ária képviseli, hiszen manapság minden valamirevaló énekes azt szeretné demonstrálni, hogy mindent tud, s szeret elkalandozni. Ám ez nem mindig előny! Rossini utolsó operájának, a Tell Vilmosnak nagyszabású tenoráriája másfajta technikát, s másfajta virtuozitást követel, mint amit színpadon megszoktunk B. Nagytól. Lirai tenorként is az „épphogy megfelelt” kategóriába sorolható a Kegyencsnő itt publikált áriája alapján, míg a másik Donizetti-részlet hősies hangja és lelkesedése nagyszerűen illik az énekes akkori, 1983-as formájához. Éppúgy,

Rossini, Donizetti, Verdi, Ponchielli, Puccini,
Giordano és Boito operarészletek
B. Nagy János – ének
Vezényel: Medveczky Ádám, Lamberto Gardelli,
Giuseppe Patané és Eve Queler
Hungaroton Classic

mint a fiatal Verdi (Attila), vagy az érett Verdi (Simon Boccanegra). Ponchielli, Giordano áriái, valamint a Puccini-slágregék legszebb színházi emlékeinket idézik.

Farkas Virág

Fölfelé hulló levelek éneke
Hollós Máté művei

• Pannon Classic •

Hollós Máté a mai magyar zenei élet legaktívabb és legprogressívabb képviselői közé tartozik. A szerzői jogok, a hanglezemelés és a zeneműkiadás területén szakember, cikkeket ír, rádióműsorokat készít és a Magyar Zeneszerzők Egyesületének elnökeként fáradhatatlanul „lobbyzik” pályatársai, a hazai komponisták érdekében. Tiszteletre méltó az is, hogy közéleti szerepvállalása egy pillanatra sem szorította háttérbe alkotó munkáját: zeneszerzői tevékenységét az elmúlt években rangos külföldi megrendelésekkel, idén pedig Erkel-díjjal ismerték

el. A Pannon Classic gondozásában megjelent első szerzői lemezén pontosan nyomon követhetők azok az alapértékek, amelyek kompozícióit meghatározzák: tonalitás, modernség, líra, dallamköz-

★★★★★
Fölfelé hulló levelek éneke
Hollós Máté művei
Pannon Classic

pontúság, esztétikai szépség. Hollós zenéje rendkívül érzelmgazdag; ebből a szempontból akár „romantikusnak” is nevezhető, bár a zeneszerzői eszközök távol állnak a XIX. századtól, de még a századfordulótól is: a hangszerezés és a harmonizálás korszerű, a mának szól. Zajos és sivár korunkban öröm hallgatni a Rácz Aladár előtt tisztelgő cimbalomdarab és a szegedi zenészbáratoknak írt Omaggio meghatóan szép fordulatait, a dalciklusok csendes szelídségét.

Zombori Tamás

Hindemith:
Als Flieder jüngst mir im Garten blüht

• Berlin Classics – Karsay és Tsa. •

Méltán kapott helyet a Berlin Classics sorozatában Hindemith oratorikus műve. A Requiem „Azokért, akiket szeretünk”, az 1946-os év termése, az amerikai állampolgárságot frissen megszerzett komponista felkérésre zenésítette meg Walt Whitman költeményét.

Akkoriban talán még inkább szokatlannak tűnt, hogy valaki requiemként jelöljön olyan alkotást, amely nem a szakrális szöveget önti hangokba, napjaink Requimjei (címben feltüntetett megkülönböztető jelzővel vagy anélkül) többségükben ezt az időközben tipikussá vált utat követik. „Mikor az orgona utólszor virult” – így kezdődik Keszthelyi Zoltán műfordításában a megrendítően szép költemény.

Hindemith a német szöveget – melynek fordítóját nem tüntetik fel a kísérőszövegben – mezzoszoprán és bariton szólistára, valamint kórusra bízta. Az 1966-os felvétel előadógárdája (Annelies Burmeister, Günther Leib, a Berliini Rádió énekkara, kamarakórusa, valamint a Berliini Rádiózenekar Helmut Koch vezényletével) élményt adóan szólaltatja meg a művet.

★★★★★
Hindemith:
Als Flieder jüngst mir im Garten blüht
Ein Requiem
„Für die, die wir lieben”
Berliner Rundfunk-Sinfonie-Orchester
Vezényel: Helmut Koch
Berlin Classics – Karsay és Tsa.

Hatására a Hindemith művészetét korábban legfeljebb a Mathis-szimfónia alapján ismerők is érdeklődéssel fordulhatnak a mindmáig ritkán játszott szerző egyéb alkotásai felé, melyek közül nem egy megérdemelné, hogy „hírhedt”-ből vagy elhíresültből – netán kizárólag elvileg, írásos hivatkozásokhoz használtból – hangzó valóság váljon.

Fittler Katalin

*A Harmonia mundi,
a Telarc Jazz és a Stradivarius
újdonságai*

Forgalmazza a
Karsay & Tsa.
Tel./Fax: 200-9650

Donizetti

A szerelmi bájital

• Decca – PolyGram •

A franciák el vannak ájulva az örömtől és önmaguktól. Mint ezt egy, az ő kettes csatornájukon néhány hete közvetített, s Budapesten is fogható tévéinterjú bizonyította, a fesztiválgazgatótól az egyszerű jegyvásárlóig mindenki úgy érzi, részese a legendás GLOIRE-nak, a nemzeti dicsőségnek, hiszen a francia operaéneklésnek végre, több évtizedes szünet után ismét igazi világsztárjai vannak, ráadásul fiatal szerelmesek, egymásba szerelmesek, sőt házások!

Az énekes házaspár, Roberto Alagna (szicíliai szülőktől Franciaországban született) és a román nevű Angela Gheorghiu most végre egy nagy nemzetközi világcég jóvoltából közösen készített lemezt. Lyonban videóra vették A szerelmi bájital-előadást 1996 őszén, idén nyáron megrögtörtek egy fesztiválarénát, s készül a téli koncert valamelyik hatalmas sportszarnokban. Az ünneplésre tehát van alkalom. A videókazetta szerencsére hozzánk is eljutott.

Remek kis darab ez a Scribe nyomán komponált vígopera, A szerelmi bájital. Minden rövid, áttekinthető és célratoró. Picinyke nyitány után az introdukció kórusa jelzi a helyszínt: falusi környezet, couleur local. Gyors egymásutánban három ária, cavatina. A négyből három főszereplő zenei és főleg énekesi névjegye. Alig negyedórával a kezdés után már tudjuk, érdemes-e folytatnunk ezt az operai estét. A Lyonban készült live videón Nemorino (Alagna) biciklin érkezik, az első pillanatban nekimegy egy oszlopnak, esik egy nagyot, repül vagy két métert, s ezzel megteremti az előadás alaphangulatát. Az „értelmezés” és „aktualizálás” inkább pikáns utóízként marad meg a nézőben (balkáni háború, amerikai katonák), közben nem marad másra időnk, mint a sztárok játékában-éneklésben gyönyörködünk, és az egyetlen nem sztár meg a statisztéria „ökörködésén” bosszankodjunk.

Donizetti:
A szerelmi bájital
live video
Az Opéra National de Lyon
előadása
Vezényel: Evelino Pidò
Decca – PolyGram

A szerelmi bájital

A házaspár, a francia nemzet dicső énekespárja mellett van azért még valaki a szereposztásban, akire érdemes odafigyelni. Nagyon jó énekes a Rossini-szerepekben évek óta jeleskedő Simone Alaimo. Színészként is kellemes, pedig nagy elődök emlékével kell megküzdenie. Dulcamara szerepében búcsúznak általában a bariton- és basszusfűcs jelesei, akik pedig gyakran az emberi és énekesi kor végső határáig szeretnék bizonyítani, hogy a színpad szent szörnyetegei sokáig képesek megőrizni erejüket és humorukat. Alaimo ettől még messze van, hál' istennek, s hangja most van legszebb virágkorában. Az üdvöske, primadonna, Angela Gheorghiu tragikus arcú hősnő inkább, mint bájos falusi contadina, főleg Puccini-figurák vonásait viseli, pedig világhírét egy Verdi-szerepnek köszönhetette, az agg Solti vezényelte Traviata címszerepének. Hangjának kiteljesedett drámaisága elsősorban az előadás vége felé érvényesül, addig picit túldimenzionálnak tűnhet az apró női bosszúk és bosszantások során felszínre kerülő kétségbeesés. Viszont a nagyária, amelyben még titkolja szerelmét (prendi..) és a duett, amelyben végre kimondja, szereti Nemorinót - végre egyszer hitelesen szólal meg. A maga könnyed műfajában is drámai ez a szerep, és éppen itt szoktak elégtelennek bizonyulni Adina leggyakoribb megformálói, a kacarászó koloratúrszubrettek. Az ideális megszólaltató, Renata Scotto a szép és fiatal Angela mintaképe, s érezzük, jó úton jár. A partner személye persze felvillanyozó:

Nemorino, kijózanodva a „bájital” túladagolása után, „katzenjammeres” románcot énekel ezen a felvételen. Nem azt a csillogó és fényre törekvő, ismert slágert, amit általában ezen a helyen „kollégái” szoktak. Az előadás, a lemez- és a videófelvétel szenzációja egy alternatív ária, melyet Donizetti jóval később komponált az Una furtiva lagrima szövegére. No, nem kell megijedni, a dallam felismerhető, csakhát a szokásostól annyi minden eltér ebben a háromperces mikrokozmoszban. Alagna színészi képességei pedig hitelesítik a választást, ezt a borongós, fejfájós, mélyebbre transzponált, ám legelőben is lefelé tendáló, melankolikus pillanatot. Virtuóz kifeszülés helyett egy pillanatnyi őszi elborulás.

Ami ezután következik a filmen, az kész gyönyörűség! Mind a színészi játék kedvelői, mind a szép éneklés rajongói megkapják, amire szükségük van. A tenorista jó színésznek bizonyul, nem illusztrál, nem jászta túl a felismerést: lépésről lépésre látjuk és halljuk, hogyan győződik meg a boldogságról, hogy ismeri fel: valóban őt szeretik. Nincs ebben semmi humoros Pavarotti-féle összekacsintás a nézővel, semmi Gedda vagy Bergonzi eszköztárába illő drámázás. Egyetlen spontán lendület, sodrás és finálé, a boldog végkifejlet felé. S utána jogos a színházi közönség ünneplése. A három énekes remekelt. Az előadás többi összetevője pedig nem tudta elrontani az örömlököt.

Farkas Virág

**Jacky Terrasson
& Cassandra Wilson
Rendezvous**

• Blue Note – EMI-Quint •

Dawn 250 000 példányban kelt el, és a Down Beat olvasói az év énekesnőjévé szavazták. Második Blue Note-albuma a New Moon Daughter talán még nagyobb sikerű volt. Ilyen előzmények után került sor a cég két üdvöskéntének közös lemezére.

A nyitó Old Devil Moon, melyet rendszerint gyors tempóban szoktak játszani, szokatlan lassú tempója szinte programszerűen meghatározza az album hangulatát. Nagy bátorság kell az ilyesmihez, de ez esetben nemcsak a bátorság, de a megvalósításhoz való tudás is adott. Wilson a nagyon sötét, fanyar színeket kedveli és szólaltatja meg, a jazzéneklés legjobb hagyományai visszhangoznak előadásmódjában

az 1965-ben Németországban francia apa és zsinésbőrű amarikai anya gyermekeként született Jacky Terrasson üstökösként tűnt fel a nemzetközi jazz világában 1994-es Blue Note triólemezővel. Ezt egy még sikerebb újabb CD követte. Cassandra Wilson énekesnő vezető Blue Note albuma a Blue Light til'

Jacky Terrasson & Cassandra Wilson:
Rendezvous
Cassandra Wilson – ének;
Jacky Terrasson – zongora;
Lonnie Plaxico,
vagy Kenny Davis – bőgő;
Mino Cinelu – ütőhangszerek
Blue Note – EMI-Quint

Billie Hollidaytól Betty Carterig. Az utóbbi énekesnő közvetlen hatása nagyon is érezhető, mintha Betty Carter hangszínének még sötétebb változatát hallanánk.

Egyébként Carter kezdett el rendszert csinálni abból, hogy gyors darabokat balladaként, és fordítva, lassú darabokat „up” tempóban adott elő. Mindezt kihívásnak tekintette, hogy a kompozíciók eddig ismeretlen vetületei kerülhessenek elő.

Terrasson fiatal kora dacára a legjobb jazz-zongoristák egyike. Csodálatos finom ritmizálása, éleziói varázslatossá teszik játékát. Minden hangja egy külön izgalom és élvezet. Az ilyen játékot csakis a „kevesebb több” elvén lehet megvalósítani. Az ő virtuozitása nem az időegység alatt megszólaló hangmennyiségben, hanem a nagyon finom dinamikai és ritmikai rezzenésekben rejlik.

Az album intimitását növeli, hogy dobos nem szerepel rajta, csupán Miles Davis egykori ütőse, Mino Cinelu nagyon önmegtartóztató, takarékosan színező játéka hallható. A két bőgős felváltva játszik, mindketten kiválóak. Két zongoraszólarab van a lemezen, egy ének-zongora duett, a többi pedig kvartett felvétel. A CD-n hallható kompozíciók Terrasson Chicago 1987 című darabja kivételével jazz-standardok, többnyire a szokottól eltérő meditatív, balladahangulat felé hajolva. Csodálatos mainstream jazzlemez, a legjobbak közé tartozik.

Fridrich Károly

Archie SHEPP

először Magyarországon

Hogy ez mekkora esemény, nem túl nagy számú, de igazi magyar rajongóinak mit jelent, azt nehéz egy rövid bevezetőben érzékelteni. Mindenesetre Európa Sheppben a Coltrane-i örökség legtisztább, kompromisszumoktól mentes továbbvivőjét tiszteli. Shepp fogadtatása hazájában már kevésbé egyértelmű. Floridában született '37-ben. Drámatagozaton szerzett diplomát, tánc- és színházi zenekarokban játszott, majd Coltrane hatására kezdett tenorszaxofonozni. Cecil Taylor ('60-62), Don Cherry és John Tchicai ('63-64), majd Coltrane ('65) mellett a művészi önkifejezés határait feszegető irányzat vezető alakjává, majd fő ideológusává vált. Elméleti képzettsége és örök forradalmisága tette a fekete polgárjogi mozgalom egyik vezéralakjává. Egyetemi katedrákon és pódiumokon azóta is folyamatosan aktív, hallatlan nyitottsága révén máig kísérletezik mind technikai, mind pedig stílusbeli újításokkal, miközben a sokat tapasztalt bölcsek letisztultsága minden korábnál könnyebben befogadhatóvá teszi zenéjét. Felejthetetlen élmény Shepp énekével a közhelyes szerelmes dalocskák izzó, eddig ismeretlen tartalommal megtöltött előadása. Nagykanizsai koncertjén itthon ritkán látott, eksztatikus fogadtatásban részesült, ekkor találkozott vele a Gramofon stábjá.

Gramofon: Most is úgy vélekedik, mint húsz évvel ezelőtt, hogy a konzervatív amerikai kulturális és politikai életet csak a feketék a jazzben is kifejezett szabadságküzdelmé mentheti meg?

Archie Shepp: Természetesen igen. Semmi kifogásom a jazz kifejezés használata ellen, ami az Egyesült Államokat illeti, de lehet a black music, afro-amerikai zene terminusokat is használni, hiszen Amerika-szerte, mindkét kontinensen, Kubában, a Nyugat-indiai szigeteken is létezik ez az életerős forma, ahol továbbra is játszunk az úgynevezett jazz zenét. Ez jelenti számomra a tulajdonképpeni demokráciát, a demokratikus formák kontinuitását. Az elhelyezkedés a színpadon, hogy mindenki egyenlően járul hozzá a közös teremtéshez, meg az a tény, hogy lényegében munkásoktól, a rabszolgáktól származik. Számomra ez olyan zene, amely magán viseli annak lenyomatát, hogy oly sok más nép is érintett benne. Itt már nem csak az úgynevezett jazzről, azaz egy amerikai instrumentális zenei formáról beszélek, hanem a többről is, melyek Dél-Amerikából, a nyugat-indiai szigetvilágból jöttek. A zene és táncformák milliói változatával rendelkezünk, mint például a reggae, vagy még előtte a rumba, a tangó. Varázslatos, ahogy az afrikaiak, az afrikai zene átalakították az európai zenét, mi-

közben az rájuk is hatott, és így új világzenei formát hozott létre. Ebben a gondolati demokrácia bizonyos megnyilvánulása figyelhető meg. Az afrikai eredetű zene mindig képes újabb és újabb formákat magába szívni, mert olyan nyitott. Azért kínál olyan sok lehetőséget, mert a ritmus az alapvető energiaforrása, ami viszont minden zene alapja.

● Hogyan értékeli az európaiak szerepét a jazztörténetben?

AS: Úgy vélem, hogy az afroamerikai zene evolúciója itt Európában is végbement. Európai muzikusok alakították, akik utánozták ezt a zenét, alkalmazták, és néhányan igen magas színvonalon. Nem állítom, hogy más népek nem képesek a fekete zenét és annak formáit imitálni, mint ahogy a fekete zenészek is imitálják az európai formákat, olyanok, mint Leontyne Price vagy Jessye Norman. De hogy Európa maga termőtalaj vagy valamilyen forrás lenne az itt letelepedett amerikaiak számára..., nem is tudom..., talán Albert Ayler volt egyedül ilyen.

● És mekkora szerepe van az európai jazzintézményeknek, lemeztársaságoknak – elsősorban itt élő vagy dolgozó amerikaiak révén – az ön által is képviselt haladó amerikai jazzhagyomány továbbvitelében?

AS: Nem töltöttem az életem meghatározó részét Európában, nem töltök itt olyan sok időt, mint gondolják. Amióta elváltam – 37 évi házasság után, és ez nemrégiben történt – többet vagyok itt, mint azelőtt. Ami a lemezkiadó cégeket illeti, az olyanokat, mint volt a francia BYG, amelynek anyagát a Charly Records vitte tovább, nos, azok borzasztó emberek, tolvajok. A legjobb zenész nem értékeli őket nagyra. Az a társaság sokat szakított le a zenéből. Szerintem simulékony, megalkuvó emberek. A zene jó lehetett volna, az egy jó időszak volt (1969), amelyben nekem és az Art Ensemble Of Chicago tagjainak kulcsszerepe volt. Ezek az emberek jó légkört teremtettek, de ami az üzletet illeti, az nem volt jó. Szinte semmit sem fektettek be, de annál többet vettek ki belőle.

● Mintha mostanában ön olyan hagyományhoz is visszanézne, amelyet korábban

Fotók: Asztalos Domonkos

meghaladtak tartott, mint abban a teljesen egyszerű bluesban, amelyet ráadásaként játszott Kanizsán.

AS: Sokat foglalkoztatott, és igen mélyen, hogy többet kellene tudni az összhangzattanról, a zeneelméletről, más ritmusképleteket, metrumokat is kellene játszani. Egy este odamentem Coltrane-hez, és kérdeztem, hogy miért nem játszik különböző páratlan ritmusokat, olyanokat mint például az ötös vagy hetes osztat. Nos azt hiszem, igen egyenes választ kaptam, ami sok mindent megmagyarázott. Azt mondta: „Tudod Shepp, kipróbáltam mindet, de egyik sem szvingel úgy, mint a négy.” Sokszor mondta, hogy mindennek, amit csinálunk, az alapvető ismertetőjegye a szving. Nem számít, hogy kilenc és félben vagy más efféle akadémikus formában játszol. Magam is azért szeretek tradicionális blues-t játszani, mert az szvingel.

● Anélkül, hogy egy pillanatra is megtagadta volna forradalmi ihletését, mindig nyitott volt új stílusok, sőt hangszertechnikák iránt.

AS: Azt hiszem minden megváltozott. Más

idők járnak, és azt hiszem az afroamerikai zene mindig is tükrözte a változó időt. Így azután én is módosítottam egyes dolgokon. Rengeteg bajom volt az ajkammal, ezért is folyton kísérletezek, hogy másfajta befúvótechnikát dolgozzak ki, de ennek kevés köze van ahhoz, hogy milyen zenét játszom. Régóta érzem, hogy az embereknek szükségük van egy alternatívára a rock & roll helyett. Azt hiszem, egyre jobban befolyásol minket a média. A tévé és a videó elterjedésével az emberek sokkal vizuálisabbak és sokkal kevésbé aurálisak lettek. Azt hiszem a jazzegyüttes, mint látvány, kissé ódivatúnak tűnik a színpadon, mondjuk Michael Jacksonhoz képest. Ma az emberek a show-ért fizetnek úgy, mint a '20-as vagy a '30-as években.

● De éppen ezért a jazz sem mondhat le arról, hogy vonzó legyen, akár látványos is, hogy mondanivalója több emberhez eljusson.

AS: Számomra már nincs eljátszani való szerep, mert ebben a zenében nincs valós gazdasági potenciál. Nem látok magamban olyan erőt, amivel egy szupersztárnak kell rendelkeznie, hogy befolyásolni tudja az embereket. A mi zenénknek csak az tud rangot adni, hogy megpróbálunk minél jobban játszani, és kinyilatkoztatni. Nagy kérdés, hogy kelte a zenénknek egyáltalán szórakoztatónak lennie? Muszáj-e megfelelnünk a közözlésnek? Nem bizonyította ez a zene már eleget, hogy az emberek elismerjék értékeit, és hogy felette álljon pusztán kommersziális megfontolásoknak? Nem hiszem, hogy az emberek belátják ezt, és a zene ezt majd megszenvedti, és talán majd el is tűnik, legalábbis abban a formában, ahogy a feketék játsszák. Azt hiszem egyre több európai, egyre több fiatal fehér tagja az újabb generációknak kezdi majd játszani ezt a zenét, amivel leginkább valamilyen szabadidős foglalatosságot képvisel. De a feketék, akik létrehozták, túlságosan el vannak foglalva a napi túlélés küzdelmeivel, semmint hogy folyvást megújítsák a zenét. Ezért nem fog fennma-

radni, mert ez a zene a kultúra egészéből nőtt ki, különösen az afrokeresztény templomi gyülekezet kultúrájából.

● Ezek szerint nincs túl jó véleménnyel a felkopt, fiatal sztárokról.

AS: A fiatalok ma az ügyeletes virtuózt próbálják utánozni hangról-hangra, tekintet nélkül arra, hogy milyen stílusban játszanak. Amikor a zenének megszakad a kapcsolata történelmével, hagyományával, akkor már nagyon nehéz életben tartani. Így van ez például a New Orleans-i zenével. Az már egy felújított forma. Van egy csomó fiatal, fehér fickó New Orleansban, akik azt a zenét játsszák, és akik talán ma a legjobbak. Ettől ez bizonyos fókig olyan, mint a klasszikus zene. Azt akarom ezzel mondani, hogy a fekete fiatalok közül csak nagyon kevesen játsszák ezt a zenét vagy a blues-t. Így a mai úgynevezett jazzen keresztül csak nagyon kevés fekete fiatal kerül kapcsolatba a hagyományokkal, és így az el fogja veszíteni megújulásra való képességét.

● És az sem segít, hogy ön jó néhány tucat sikeres, és állandóan új vásárlókat is megnyerő lemezt készített pályáján?

AS: Azzal a szerződéssel sem voltam sosem elégedett, amit Nils Wintherrel, a Steeplechase menedzserével kötöttem, mert alig fizetett valamit. Nem sokat kerestem azokon a lemezeken, hiába nyerték meg a kritikusok díjait. A spirituáléalbum viszonylag sikeres volt a repertoár miatt. Én magam egyáltalán nem vagyok népszerű művész, de a spirituálé- és bluesalbumok többre vitték, mint bármi, amit eddig csináltam, kivéve a Jasper Van't Hoffal készített Mama Rose-albumot. És érdekes módon ezek mind duók.

● Ön szorosabban kötődik az irodalomhoz, mint muzsikustársai. Indokoltnak tartja, hogy költöknél is számon tartják?

AS: Felhasználtam a költészetet is az előadásaimban. Azt hiszem ebben benne van a tradicionális afrikai szertartások rituáléja, és ahogy az kiteljesedett az afroamerikai zenében. A költészet és a tánc a ritus belső lényegét alkotják. A rock and roll-tól eltérően ez nem populáris zene, hogy köve lenne egy állandó táncritmushoz. Sokkal több kifejezési lehetősége van az afroamerikai zenei idiómán belül.

● Régi rajongóit is meglepte, hogy hangszertechnikáját az utóbbi években is állandóan csi-szolja, ahogy énekése is egészen új dimenziókat jelenít meg.

AS: Sokkal tudatosabban töriődöm a hangszínnel, azzal, hogy hangnemben maradjak, bár ez nem mindig sikerül. Hol egy kicsit magas vagyok, hol egy kicsit alacsony. Manapság azért inkább hangnemben vagyok, de több gondot is fordítok rá. Töreksem a tökéletességre. Olyan tökéletesen szeretnék játszani, mint Ben Webster vagy Coltrane, de ez nagyon nehéz. Küzdök érte.

Szigeti Péter – Zipernovszky Kornél

Fotó: Zipernovszky Kornél

Morgan Workshop Plus
Zsoldos Béla

Red Dragon

• Morgan •

azánk egyik jazzmecénása, Kleinheincz Gábor, egy újabb CD megjelenését tette lehetővé. A Morgan Workshop második CD-je a sokoldalú Zsoldos Béla szerzői lemeze. Zsoldos muzsikusaládból származik, édesapja, a szinte minden hangszeren játszó Zsoldos Ernő, meghatározó figura volt a hazai – akkor még egymástól el nem különült – jazz és tánczene területén. Imre nagybátyja, a trombitás és zenekarvezető talán még ismertebb.

Béla klasszikus ütőhangszer-tanulmányokat végzett, majd hamarosan a könnyűzene elitjében találjuk, lemezfelvételek közreműködője, majd hangszerelője és producere. Közben egyre szorosabb szálak kezdték fűzni a jazzhez, illusztris a lemezből olvasható – főként fúziós stílusú – együttesek felsorolása, melyekben közreműködött. A lemezen hallható zene is jazzrock stílusú, de a kompozíciók e stíluson belül különféle színeket jelentenek meg.

Morgan Workshop Plus
Zsoldos Béla

Már a közreműködők névsorának olvasása is sugallja a zene stílusát. Zömmel a hazai harmincas–negyvenes élvonal szerepel, Vukán és Berkes az ennél idősebb, Fekete Kovács, Kaltenecker (akit a figyelmes jazzhallgató a tehetséges Kutas Zsoltként ismerhetett eddig), Studniczky és Borlai pedig az egészen fiatal generációt képviseli.

A zenészek különböző kombinációkban fordulnak elő a lemezen, talán leginkább a zongoristák jelenléte jelent stilisztikai különbséget. A Kaltenecker, Studniczky, Borlai ritmusszekció játszik a felvételek mintegy felén. A legtöbbször hallható szólísták Csepregi Gyula, László Attila és Kaltenecker. Fekete Kovács Kornél és Elek István számára szerényebb szerep, egy-egy szóló jutott. Remekek Studniczky László szólói is.

A legtöbb felvételen Borlai Gergő dobol, aki ütős csodagyerekként tűnt fel, és már azt is lehet tudni róla, hogy komponistaként is kiváló. Víg Tamás jut róla eszembe, az Amerikában élő fantasztikus zenész, aki ütős létére szerzőként talán még ismertebb. Remélhetőleg Gergő komponistaként is lehetőséghez jut mihamarabb. Kleinheincz Gábor szerényen

csak egy felvételen játszik, nyugodtan vállalhatott volna többet is. Tátrai Tibor, az ismert rockgitáros nem először kirándul jazz területekre, két felvételen hallható. A nagyszerű ütős Horváth Kornél szintén két felvételen szerepel.

Vukán György érett játéka meghatározza azokat a felvételeket, amelyeken hallható. Neki különböző basszisták jutottak a lemezen. Évtizedes partnere, Berkes Balázs csak egy felvételen játszik vele, aki viszont a címadó Vörös Sárkányban is hallható. A címadó felvételen szinte a teljes szereposztás felvonul. (A borító csoportképe is valószínűleg ekkor készült). A kiváló Tóth Tamás (ki más, ha nem ő) a basszusgitáros a Jaco című kompozícióban, Lattmann Béla is sajnos csak egy darabban játszik. Dés László egyetlen felvételen hallható, egy bensőséges lassú duettben Kaltenecker Zsolttal.

Zsoldos Béla nem „szólózza agyon” saját lemezét, egy-két kisebb szóló kivételével inkább színező, hangulatfestő szerepet vállal. A fúziós jazz kedvelőinek ajánlom ezt a CD-t.

Friedrich Károly

Michel Godard • Miroslav Tadic
• Mark Nauseef

Loose Wires

• Emja •

tuba, (többnyire elektromos, néha akusztikus), gitár, dob. Különös hangszer-összeállítás, ami persze elsősorban a tuba „érdeme”. Nehéz elképzelni egy ilyen trió zenéjét. Hát még játszani! Úgy szólván lehetetlen. Bevallom őszintén: ez a lemez engem is meglepett, ha meg nem is győzött. Az avantgárd trió tagjai kétségkívül igen sokoldalú muzikusok. A virtuóz francia tubás, Michel Godard játszott többek közt a Pierre Boulez vezette Ensemble Intercontemporainnel, az Orchestre National de France-szal, Louis Solavisszal, Rabih Abou-Khalillal, Enrico Ravával és Michel Portallel. A jelenleg Kaliforniában élő, jugoszláv származású Miroslav Tadic szülőhazája után Itáliában, majd az Egyesült Államokban tanult (klasszikus) gitározni. Pályafutásának főbb állomásai: Terry Riley, Mauricio Kagel, Los Angeles Opera,

M i c h e l G o d a r d

Plácido Domingo, Joachim Kühn, Lakshmirayana Shankar, Markus Stockhausen, David Torn, Jack Bruce. Az amerikai Mark Nauseef a dobolás mellett elmélyülten tanulmányozta a jávai, indonéz, indiai és afrikai zenekultúrákat, s pályafutása során, többek mellett a következőkkel játszott: Jack Bruce, Joachim Kühn, Rabih Abou-Khalil, Lakshmirayana Shankar, George Lewis, Steve Swallow, Trilok Gurtu, David Torn.

Ennek az együttesnek aztán van sajátos, jellegzetes soundja. Hol pozanszerű, hol szubkontra pedálhangokat játszó, néha effektekkel „turbósított” tuba, illetve szerpent, időnként klasszikus, többnyire azonban bőségesen effektezett, igen sokszor torzított gitárhangzások a meghatározók.

Szerzeményeikre és feldolgozásaikra elsősorban a szabad tempók jellemzőek. Máskor a dobok konkrét ritmusképletei fölött, azoknak mintegy ellenében, szabad tempós témák, szólók, kollektív improvizációk hömpölyögnek.

Az alapvető problémát számomra a tuba szereptévesztése okozza. Az még nem volna baj, hogy játéka nem korlátozódik csupán a basszus intonálására, de a hangszer adottságainak megfelelő, esetleg egy sajátosan átértelmezett kvázi bőgő/basszusgitár szerepkör kevésbé zavarná a zenekar hangzásképét, mely a tuba miatt időnként zavarossá, sőt néhány esetben kaotikussá válik. Szinte végig hiányérzetünk van: noha ott a basszushangszer, a zenekarnak sokszor „hiányzik az alja”, a virtuóz tubás méltóságán alulinak érzi, hogy belesimuljon az együttesbe, vagy hogy egyszerűen csak kisérijen.

Még leginkább Miroslav Tadio folklorisztikus témái, valamint két darab, a Les Enfants Qui Saiment (Victor Kosma) és az Emilio (M. Tadio) előadása tetszett, érdekes hangzásaikkal, és a lemezt egyébként sajnos jellemző, kissé öncélú eredetieskedést mellőzve, természetes zeneiségükkel.

Borbély Mihály

Dexter Gordon

The Squirrel

• Blue Note – EMI-Quint •

Zsoldos Béla – komponista, hangszerelő, vibrafon, marimba, ütőhangszerek, szintetizátor;
 Fekete Kovács Kornél – trombita;
 Dész László – szoprán saxofon;
 Elek István – alt saxofon;
 Csepregi Gyula – tenor saxofon;
 Kallenecker Zsolt, Vukán György – zongora;
 Berkes Balázs – bőgő;
 Kleinheincz Gábor, Lattmann Béla, Studniczky László, Tóth Tamás – basszusgitár;
 László Attila, Tátrai Tibor – gitár;
 Borlai Gergő, Solti János – dob;
 Horváth Kornél – ütőhangszerek

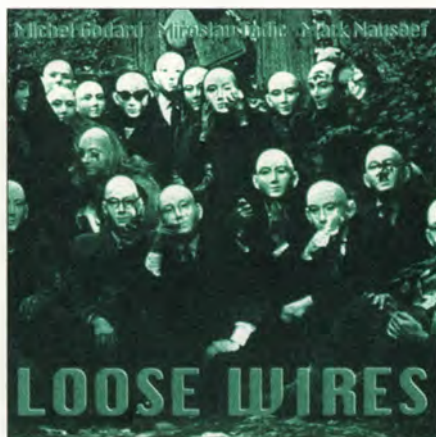
sak halvány sejtéseink lehetnek, mekkora jazzanyag rejtőzhet máig felhasználatlan mesterszalogokon vagy akár publikálatlan filmekben. A nagyközönség elől gondosan elzárt hangarchívumok anyagából egyes kiadók a türelmetlen audiófilek számára sajnálatos lassúsággal tesznek közzé elfeledett stúdiófelvételeket vagy hangversenyeket, ahogy ezt például Miles Davis vagy John Coltrane esetében tapasztalhattuk. A Blue Note most a dán rádió archívumának anyagaira támaszkodva egy eddig ismeretlen élő Dexter Gordon-anyag kiadásával kedveskedett a nagy tenorsaxofonos barátainak. A The Squirrel ráadásul Gordon klasszikus korszakából, a hatvanas évek második feléből származik. Becses hanganyag, noha nagy meglepetést aligha fog okozni a ritka Savoy, Bethlehem-, Duotone-, Jazzland-, Blue Note- és Prestige-korongok tulajdonosainak.

Mint ismeretes, Lionel Hampton és Billy Eckstine egykori partnere, aki a jelen koncert idején negyvennégy éves érett művész volt, 1965 óta, azaz két éve már Koppenhágában élt, s lemezanyagait Európában készítette: az 1965-ös Setting the Pace-t Booker Ervin közreműködésével Németországban vette fel a Prestige cég számára, de a The Squirrel évében The Montmartre Collection címen egy dániai koncertlemez is megjelentetett. Ebben az időben Dex (ahogy a beavatottak nevezték), a nagy amerikai fekete emigránsok egyike még bármit „dexterien”, vagyis telt hangon, hol tüzesen-agresszíven, hol lágyan és simogatóan fúj el. Hallgassuk csak meg a CD harmadik számát, a Gordon kis szavolatával bevezetett You’ve Changed című balladát vagy a lemezt záró energikus Sonny Rollins-klasszist, a Sonny Moon for Two-t, hogy egy kis izelítőt kapjunk a saxofonos stílbravúrjaiból! Egyébként a Dexter-hangzuhatagot itt Art Taylor fantasztikus dobjátéka egészíti ki, de a Kenny Drew-szóló is minden figyelmet megérdemel. A címadó Tadd Dameron-szerzemény újabb adalékkal szolgál Dexter Gordon preferenciáihoz: ismerői tudják róla, hogy előszeretettel játszott Dameron-

Dexter Gordon – tenorsaxofon;
 Kenny Drew – zongora;
 Bo Stief – bőgő;
 Art Taylor – dob

Dexter Gordon

Michel Godard – tuba, szerpent
 Miroslav Tadic – akusztikus és elektromos gitár
 Mark Nauseef – ütőhangszerek

szerezményeket, mindenekelőtt a Lady Birdöt. Megéri a The Squirrel lejátszása után egyszer megszakítani a lemez hallgatását, és felrakni a két évvel későbbi amerikai kvintett-sessiont (The Tower of Power!/More Power!), ahol Gordon mellett James Moody tenorjátéka hallható a Lady Birdön. A The Squirrel ritmusszekciója két kiváló fekete muzsikusra, Kenny Drew-ra és Art Taylorra épül. Utóbbival egy három évvel korábbi Blue Note-felvételen, a Párizsban rögzített One Flight Up-on már játszott Gordon. A dán Bo Stief szürkébb e kettőnél, Gordonnak jobb bőgősei is voltak a '60-as években (Ørsted-Pedersen és Buster Williams), de ez nem zavar bennünket az új Gordon-desszert fogyasztásában.

Máté J. György

Tony Lakatos

Generation X

• Jazzline •

Tony Lakatos

jazz, azt szoktam mondani, egy gyönyörű szép nő, kisminkelve, de halott. Mert ez már nem élő zene, csak mindig életre pofozgatják, mindig jön egy-két lemez, egy-két új arc, de igazán nem történik semmi. Én is ugyanazt csinálom, én sem csinállok semmi újat. – Így nyilatkozott a Gramofon ez évi 9. számában, a már jó ideje Németországban élő Lakatos Antal. A jazzrajongók és a szakma (!) kedvenc Tóni(ká)ja immáron Tony Lakatosként világszerte szép sikerrel „pofozgatja életre a gyönyörű szép nő”. Ezt tanúsítja közel kétszáz lemezfelvétele, melyből majd' tucatnyi a saját neve alatt jelent meg.

Mostani albuma (is) amerikai sztárok közreműködésével készült, s végighallgatva jóleső érzéssel nyugtázzhatjuk, hogy a magyar szaxofonos nem csak méltó partnere nagyhírű kollégáinak, de a világ-színvonalon zenélő Randy Brecker és Al Foster személyében jazztörténelmi jelentőségű muzsikuskokat szerepeltető alkalmi együttesben ő a „szóvivő”, aki „a jazz a XX. század népzeneje” (Menuhin) nyelvével, ezt a sajátos zenei eszperantót anyanyelvi fo-

kon beszél, s akinek mondanivalóját, úgy tűnik, mindenütt megértik.

Tenor- és szopránszaxofonon egyaránt telt, öblös, és a pianókban is intenzív tónusa, lehanglító virtuozitása, valamint ösztönös muzikalitásának tudatos zeneiséggel párosuló minden megnyilvánulása egyértelműen tanúsítja: a világ élvonalához tartozó szaxofonista. Játékában a nagy elődök és a mai iránymutató szaxofonosok hatása egyaránt felfedezhető, ez azonban csak a szakmai háttér, az a zenei alap, melyre aztán az igazi Muzsikusz (az említett hatásokat egyéniségén átszűrve, átmemesítve) saját stílusát építi. Mindezek érvényesek zenei-hangulati téren változatos kompozícióira is, melyekből most ötöt hallhatunk. A lemez további darabjaiból egy-egy Randy Brecker, Al Foster, illetve Thomas Heidepriem szerzeménye. Az egyetlen örökzöld, Billy Strayhorn Chelsea Bridge című balladája indokoltan került a lemezre, sokatmondóan gyönyörű tenor-bőgő-dob triófelvétel.

A muzsikuskok egytől-egyig kiváló produkciót nyújtanak, az alkalmi zenekarokat gyakran jellemző „hakiszellem” jól érzékelhetően távol áll ettől az alkotóközösségtől. Teljes odaadás és magas művészi színvonal jellemzi játékaikat. Valamennyien rácsafolnak a Generation X-elv létezősúlyára. (Lakatos:

„Most van egy új trend, hogy aki elmúlt huszonöt éves, az ma már Amerikában nem kap lemez-szerződést. Valaki hiába Al Foster, vagy Randy Brecker, hiába ilyen nagy nevek, egyszerűen nincs lemez-szerződésük. Ez az a bizonyos X generáció, akinek nincs lemez-szerződése Amerikában, a fiatalokkal szemben.”)

Az album érdekessége, hogy a régi szép időkre emlékeztető módon készült: rövid próba, egy-két felvétel („take”), s jöhet a következő szám. Rájátszás, „sminkelés” nincs, az utómunka gyakorlatilag a jobbnak ítélt felvételek kiválasztásából áll. A Generation X egyetlen, körülbelül hatórás session eredménye! Ez különösen figyelemre méltó, ha tekintetbe vesszük, hogy nem egy állandóan működő, rendszeresen koncertező zenekarról, hanem alkalmi együttesről van szó.

Egyetérthetünk a szaxofonos megjegyzésével: „...jól sikerült, élvezet volt csinálni, remélem hallgatni is az, de nem fog hegyeket megmozgatni”, nem hoz megújító eredetiséget. Mi pedig addig is feltesszük a CD-t és örömmel hallgatjuk: ragyogó muzsikuskok már megint életre pofozgták azt a bizonyos gyönyörű szép, de halott(nak tűnő) nőt...

Borbély Mihály

Dave Grusin

Two For The Road

• GRP – BMG-Ariola •

Dave Grusin

ezünkben az amerikai jazzipar új terméke, Dave Grusin zongorista-hangszerelő lemeze, Henry Mancini szerzeményeinek feldolgozása. Nem véletlen a GRP társaság alapítójának és a filmsorozatok, rajzfilmek egykori kedvelt zeneszerzőjének a találkozása: Grusin pályáján is fontos szerepet játszott a filmzeneszerzés, Mancinihez személyes, jó barátság fűzte, a komponistát személyes mentorának tekintette. Mancini Glenn Miller zenekarának zongorista-hangszerelőjeként kezdte, és az ötvenes években az Universal stúdió házi-szerzőjeként általános feltűnést keltett friss, jazzes hangzású, szellemes filmzenéivel. Azóta megszámlálhatatlan mozitermék főcímeiben szerepelt a neve, leghíresebb munkái, így a Rózsaszín párdúc és a Peter Gunn betétdalait jazzmuzsikuskok is gyakran műsorukra tűzték. Grusint és Mancinit közös vonzalmukon kívül az is rokonítja, hogy mindketten a dallamosságot, a jó témákat és a dalformát tartották a filmzenék sava-

Ez a lemez a szerzőt és az előadót állítja a középpontba. A szerzőt, aki a fülbemászó, olykor kissé groteszk, vonzó témákat és a jazzmuzsikuskokat inspiráló rafinált harmóniakat kitalálta, és az előadót, aki nemcsak meghangszerelte a darabokat, hanem zongorajátékával főszerepet vállalt megszólaltatásukban. Megtévesztő a sok neves közreműködő felsorolása, mert végig, többnyire vonószekari kísérettel, a Grusin-Patitucci-Mason alkotta triót halljuk, a fúvósok csak néhány számban bővítik a hangzást nagyzenekarivá. Mivel az európai populáris kultúrában Mancini szerzeményei jóval kevésbé ismertek, mint hazájában, hiábavalóan próbálkoznánk az eredeti változatok és a feldolgozások összevetésével. Maga Grusin is bevallja, hogy a mindenki által fűtyült darabok mellé szándékosan választott kevésbé ismerteket vagy elfelejtetteket. Nézzük, pontosabban hallgassuk hát magát a dolgot, a viszonylag rövid lemezt alkotó tíz számot a hangszerelő-zongorista interpretációjában.

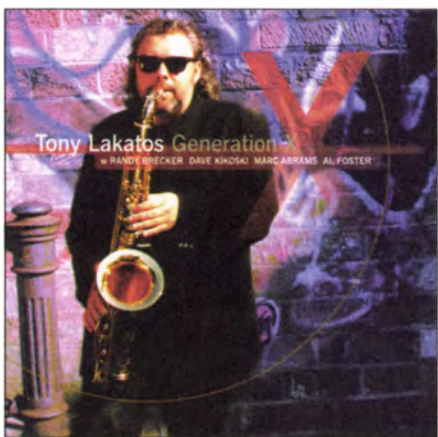
Grusin avatott hangszerelő és kifinomult zongorista. Nem híve a harsány kontrasztoknak, a drámai ellenpontozásnak; izléssel és mértékkel keveri a hangzásokat, gyakran él ritmusváltásokkal

(például a Peter Gunn kemény, rockos kezdése után a szólóban lendületes swingbe, a Mr. Lucky egyenletes lüktetésű témájából szambába csap át), kedveli a vonós kíséretet, a bensőséges, de nem érzélgős hangulatokat, a visszafogott, harmonikus fogalmazást. Van humorérzéke is: a lemez legszellemesebb darabja a menetbluesként feldolgozott, mókás hangszerelési megoldásokkal élő Baby Elephant Walk. Zongoristaként billentése könnyed, olykor impresszionisztikusan hangulatfestő, de a ritmikus játékokban is kellően biztos. Szinte minden témát ő vezet fel, és aztán bont ki melodikus rögtönzéseiben. Mellette önálló szerephez jószerivel csak a két számot varázsoson éneklő kanadai Diana Krall és a két rövid bőgőszólóval előrukkoló Patitucci jut.

Aki a fúziós Grusint várja, alighanem csalódni fog; ez itt az amerikai mainstream hagyományában gyökerező, méltánylandó professzionális tudással megcsinált, hangütésében, témáiban változatos, színvonalasan tolmácsolt, kellemes zene. Nem forradalmi tett, de érdemes tisztelgés a kis formák nagy mestere, Henry Mancini előtt.

Turi Gábor

E a r l K l u g h

Tony Lakatos – tenor- és szopránszaxofon
 Randy Brecker – trombita, szárnykürt
 Dave Kikoski – zongora
 Marc Abrams – bőgő
 Al Foster – dob

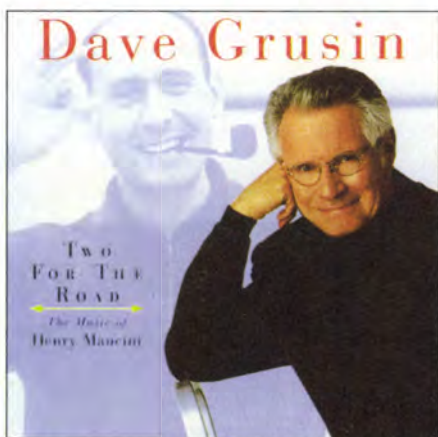

Earl Klugh

The Journey

• Warner Brothers •

Earl Klugh – gitárok, billentyűk,
 Paul M. Jackson Jr. – el. gitár,
 David Spradley – billentyűk,
 Greg Phillinganes – billentyűk,
 Luis Resto – billentyűk,
 Raymond Manzerolle – szintetizátor,
 Eddie „Key” Bullard – vokál,
 Lenny Price – szaxofon,
 Al Turner – bőgő,
 Paulinho DaCosta – ütőhangszerek,
 Ronald Otis – dobok,
 Harvey Mason – dobok,
 Johnny Mandel – hangszerelés

Dave Grusin – zongora, hangszerelés,
 John Patitucci – bőgő,
 Harvey Mason – dob,
 Gary Grant – trombita,
 Dan Higgins, Eric Marienthal, Tom Scott – szaxofon,
 Andrew Martin – harsona,
 Russel Malone – gitár,
 Diana Krall – ének,
 Paulinho DaCosta – ütőhangszerek,
 Tolla Ollestad – szájharmonika,
 Jerry Hey and the Hot Band.

jazzrock kialakulása és hódítása idején, a '70-es években a gitárosok közül George Benson aratta a legnagyobb sikert az új zenei stílusban. Hamarosan számos követője akadt, köztük a színesbőrű Earl Klugh, aki Benson után Chick Corea mellett is inaskodhatott. Klugh igényes muzsikos, akinek játéka könnyen felismerhető, nem utolsósorban arról, hogy főleg akusztikus gitáron játszik, elektronikát saját hangszerén ritkán használ, annál inkább az őt kísérő együttesben. Idestova húszéves pályáján számos sikert könyvelhetett el, One On One című lemezével – több jelölés után – a Grammy-díjat is. A Sudden Burst of Energy pedig a „Contemporary” stílusú lemezek listáján volt hosszú ideig élvonalos. Ez az a stílus kategória, amelyet itthon, a könnyebb érthetőség kedvéért gyakran popjazznek fordítunk, a magyar „kortárs” szó jelentése ettől a világtól nagyon távol áll.

A The Journey számos jó nevű muzsikos található, ám említésre méltó szólóhoz Klugh mellett alig jut valaki, pedig itt a James-féle Fourplay kvartett basszusgitárosa és dobosa, Turner és Mason is. A lemez soundja kiemelkedően szép, a számok melodikusak, jól hangszereltek, kellemes szórakozást

nyújtanak. Ez a zene közeli rokonságban van Bob James világválogával, néhány éve készítették is közös lemezt Collaboration címmel, és a One On One is közös munka eredménye. Így aztán az új Earl Klugh-CD-vel kapcsolatban hasonló pozitívumok és negatívumok említhetők, mint James FourPlay együttesének apropóján (ld. Gramofon, '97. október). Nyilván Earl Klughnál is határozott koncepció, hogy olyan zenét ír és játszik, amely nem elsősorban koncertterem pódiumára való, sokkal inkább háttérzenének filmekhez, éjszakai rádióműsorokhoz, földi és légi utazásokhoz, gondtalan időöltéshez. Ilyen célokra a lemez kiválóan megfelel, ám aki mélyebb zenei élményre vágyik, netán egy igazi jazzgitárost szeretne hallani, máshol kell keresnie.

Deseő Csaba

Joe Henderson

Porgy és Bess

• Verve – PolyGram •

Joe Henderson ősz fejjel, „hősi” múlttal a háta mögött lett igazán sikeres muzsikusként, a tenorszaxofon-toplisták éllovasa, élő klasszikus, aki minden újabb opusát tanítandó technikával és fölényes eleganciával tálalja. Konzervatívizmusa (értsd: a standardok iránti vonzódása) mögött az olyan művészek ízlésének klasszicizálódását kell észrevennünk, akik valaha, fiatalon formabontó lázadók voltak. Henderson se került meg a Coltrane-iskolát; ugyan a Mester zenekaraiban nem játszott, viszont a zseniális özvegy Ptah The El Daoud-ján ő a két tenoros-alfuvólás egyike (a másik ki más is lehetne, mint Pharoah Sanders?!). Még ismertebbek korai Blue Note-felvételei, például Lee Morgan vagy McCoy Tyner kísérőjeként.

Ma ő a tenorszaxofonos etalon. S a jazzetelonok pályájuk során legalább egyszer szembe kell hogy nézzenek a páratlanul gazdag gershwini örökséggel, melynek valószínűleg leginspirálóbb része az

J o e H e n d e r s o n

1935-ben Bostonban bemutatott Porgy és Bess. A fehér bőrű zeneszerző által komponált reprezentatív afroamerikai mű '57-es Armstrong-Fitzgerald-féle, az '59-es Miles Davis-Gil Evans-nagyzenekar, illetve a '76-os Joe Pass-Oscar Peterson duó újrafogalmazása kínálkozik alappéldának a számtalan egyéb jazzfeldolgozás mellett, de az opera leghíresebb betétdalait rock-előadók (Janis Joplin, Ten Years After: Summertime; Bronski Beat: It Ain't Necessarily So stb.) is műsorukra tűzték. A mű eredeti, szöveges változatát a fekete Du Bose Heyward írta, s már Gershwin idejében egyértelmű politikai tettek számított a zenés változat publikálása, mely a feketék életét minden addigi giccses egzotizmustól mentesen mutatta be. S azóta is valahányszor egy-egy nagy fekete művész műsorára tűzi Gershwin operáját, politikai elkötelezettségét bizonyítja vele. Joe Hendersonnal sincs ez másképp, aki a mostani szuperprodukciónak részben fehér bőrű sztárokat szerződtetett: Dave Hollandet és John Scofieldot a közvetlenebb kollégák közül, Stinget pedig a popregiszterből. A Police egykori éneke adja itt elő az Ain't

Necessarily So-t, tisztán és érzékenyen, „stingesen”, vagyis úgy, ahogy eddig még senki. Kevesebb örömet okoz viszont Chaka Khan, a produkció másik énekes vendége: ő énekl a mű slágerét, az altót dalt (Summertime), de az új változat nem tartozik az emlékezetes interpretációk közé. A soul és funky világból érkezett énekesnő előadása legfeljebb ügyes iparosmunkának hallatszik például a Barry Manilow-Dianne Schuur-kettős verziója után.

Henderson első számú szóló partnere John Scofield, aki már a rövid intróban (Jasbo Brown Blues – egyesek szerint ebből a névből ered a jazz szó!) szerepet kap. Elektromos gitáron játszott szólói azonban nem igazán passzolnak az akusztikus környezethez. Stefan Harris vibrafonos se mindig tud igazán alkalmazkodni a Gershwin-Henderson-számok alkotához. Szívesebben emlékezünk a szép Henderson-Flanagan duóra (Bess, You Is My Woman Now) vagy az I Loves You Porgy lírájára: itt szerencsére Scofield is akusztikus hangszert szólaltat meg, az adaptáció a CD egyik legjobb felvétele.

Máté J. György

Makám Ensemble

Café Babel

• Fonó Records •

a Makám-Kolinda folkzenei jogelőd időszakot nem számítjuk, a Krulik Zoltán vezette Makám együttes 1984 óta működik, és távol- és közeli keleti elemekből építkező, halkszavú, meditatív zenéjével évekig a befelé forduló alkutú budapesti fiatal értelmiség egyik leg többet hallható, ha úgy tetszik sikeregyüttesének számított. Ennek ellenére a Café Babel „csak” a harmadik lemezük 13 év alatt. A legutóbbi években – és ez már az előző lemezükön is érezhető volt – véleményem szerint Grencsó István csatlakozásának köszönhetően az együttes zenei irányvonala lényegesen megváltozott. Persze feltehetőleg a változtatás igénye hívta Grencsót a csapatba.

A lemez címe zavarba ejtő asszociációkat keltett bennem. Mózes első könyvének leírása szerint az Úr alá száll, hogy megnézzze az égig érő tornyot építeni akaró embereket, majd nyelvüket összezavarja, hogy ne értsék egymás beszédét, és szétszéleszti őket az egész föld színén. Vajon a cím az emberi és különösen a közép-európai kommunikáció-képtelenségre utal, és ezért ez a kávéház szomorú, vagy netán kihalt hely? Nem tudom. A

M a k á m E n s e m b l e

zenéből és az együttesről az derül ki, hogy itt nem különböző anyanyelvű emberekről van szó, akik ha nehezen is, de értik egymást, hanem különböző nyelveken beszélő, de azonos anyanyelvűekről, akik tökéletesen csak az anyanyelvükön értik egymást, és ezért néha tapogatózniuk kell, hogy a kommunikáció az általuk kívánt színvonalon létrejöhessen. Ezenközben profi módon vágják az idegen nyelveket, de hallani, hogy iskolában tanulták. Mindez a fáradozás persze busásan megtérül, mikor az egész működni kezd.

A Makám 1997-es zenéjében nyomokban továbbra is megtalálhatóak a keleti elemek, de a meditációs magatartás most már egyértelműen európai, a hangzásvilágot pedig az ECM-stílusnak nevezett jazzes világzene uralja.

Bár 10 nevet sorol fel a lemezborító információs oldala, a darabok többsége trió vagy duó formációban készült. A szóló túlnyomórészt Grencsó István, és valamennyi kompozíciót Krulik Zoltán jegyzi. A lemez remekül, figyelemfelkeltően indul egy feszes ritmikájú indo-jazz darabbal, melyből azért kelet-közép-európai tánclepek és intonációk is kihallatszanak. A fúvós együtthangzások nagyon pontosak és érdekesekek, de valószínűleg a sterilen visszhangos felvételi koncepció következtében szinte elektronikus hangzásélményt kelte-

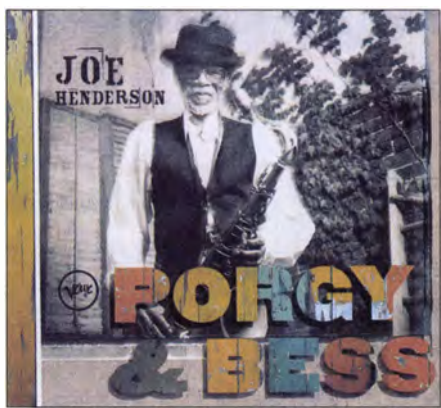
nek. Az Ereszkedő című zongora-saxofon-bőgő darab keresgélően meditatív, és a Paul Bley-Jimmy

Giuffre-

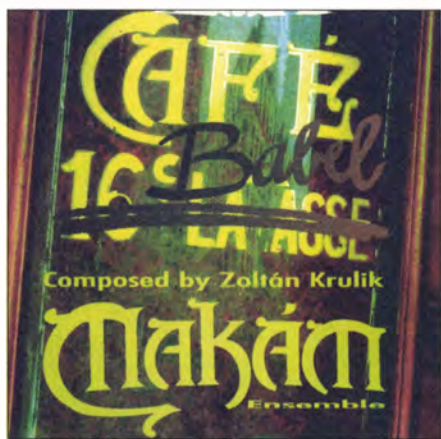
Steve Swallow trió világát idézi, de ez az egyetlen opus, amely túl hosszadalmasnak tűnik. A Giuffre-világ már az első keleties számban is bujkál a Surman- és Garbarek-remiszenciák mellett. Az Észak fok free jazz a legizgalmasabb a lemezen a Grensó-Baló-interakciónak köszönhetően. Szabadon szárnyaló, erőteljes, de tiszta, átetsző küzdelem. Majd ismét egy duómeditáció következik, melyben már jobban érezték a kitölthető terjedelmet. A Hora tet a román tánclepek ellenére minden ízében Garbarek. Még a kompozíció is emlékeztet Garbarek egy '70-es évekbeli darabjára. (Ez itt most kivételesen dicséret.)

A Széki blues gyönyörű duettminiatűr, de miért széki? Talán a kottaképből kiderül. Van még egy igazán szvingelő, lassú jazz Miles Davist idéző trombitaszólóval, és a szekvenciát a kerengő zárja egy posztimpreszionista, meditálóan repetitív, valószínűleg szándékoltan monoton opus, mely a hallgatót további meditációra van hivatva készíteni. Összeségében a sok utánérzés dacára a Café Babel erőteljes, magabiztos koncepciójú zenék sorozata.

Szigeti Péter

Joe Henderson – tenorszaxofon;
 Conrad Herwig – harsona;
 John Scofield – elektromos és akusztikus gitár;
 Stefan Harris – vibrafon;
 Tommy Flanagan – zongora;
 Dave Holland – bőgő;
 Jack DeJohnette – dob;
 Chaka Khan – ének;
 Sting – ének

Thurnay Balázs – kaval, udu, marimba,
 Krulik Zoltán – zongora, akusztikus gitár,
 Juhász Endre – oboa, angalkürt,
 Grecsó István – szoprán, altszaxofon,
 Bencze László – bőgő

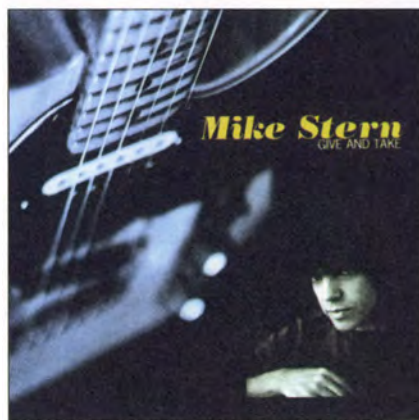
Mike Stern

Give and take

• Atlantic – Warner •

alán túlzás lenne egyetlen embernek tulajdonítani az örvedes tény, mely szerint létezik, és minden bizonnyal még évtizedekig létezni fog korunk jazzművészetének egy olyan generációja, amely már abszolút preferenciát élvez a műfaj rajongóinak körében. Csakhogy ha elkezdem sorolni az ehhez tartozó neveket, mint például: John Scofield, Branford Marsalis, Marcus Miller, Kenny Garrett és persze Mike Stern, még az enyhén „fertőzött” jazzisták is csipőből vágják a megfajtást: DAVIS. A teljesség igénye nélkül felsorolt „ifjú titánok” mindegyike játszott a Mesterrel. Magyarázhatnánk azzal is a jelenséget, hogy Miles Davis zsenialitásának természetes velejárója volt a fiatal és nagyon nagy tehetségek korai felismerése, de az, hogy ezeknek a muzsikusoknak az alkotó fantáziája, az érzelemgazdagsága, egyáltalán az ízlése rendre ilyen magátólértődően kifinomult és invenciózus produkciókat eredményezzen – szinte megidézve Miles szellemét –, mégis csak elgondolkodtató... Ezzel lényegében már minősítettem is az új Mike Stern-CD-t. Már önmagában az tény, hogy kik csatlakoztak „side-manként” a felhőborítóan fiatal „leader” produkciójához, több mint figyelemreméltó. Ami pedig az eredményt illeti, az teljes mértékben a fentebb taglalt körülményeket tükrözi, vagyis sziporkázó jazz. Stern korábbi felvételein inkább a Davis utolsó alkotói periódusából ismert jazzrock dominált. Ezek a zenék szinte már brutálisnak számítanak az új zeneanyaghoz képest. A gitározás jelentősen finomodott, érzékenyebb, gördülékenyebb lett, annak ellenére, hogy a sebessége most talán még nagyobb is. A sodró lendületű gitárimprovizációk „trónkövetelőkre” jellemző ambíciókat sejtetnek, ami most már inkább a straight-ahead gitározás fejedelmeinek irányába mutat. Ha van egyáltalán valami, ami ebben a hangszeres interpretációban kifogásolható, az szubjektíve csak egy ízlésbeni és technikai kérdést érint, a változatlanul hagyott szintetikus gitárhangszínt illetően. A mesterségesen kikevert hangeffekt hatvanhárom percnél rövidebb ideig lenne kel-

Mike Stern – gitár
 John Patitucci – akusztikus bőgő
 Jack DeJohnette – dob
 Don Alias – ütőhangszerek
 Michael Brecker – tenorszaxofon
 David Sanborn – altszaxofon
 Gil Goldstein – zongora

M i k e S t e r n

lemes, ellentétben az akusztikus hanggal. Ez különösen akkor tűnik fel, amikor valaki más veszi át a szólista szerepét az egyes kompozíciókban, melyeknek szerkezete, arányai azért az ifjú zenekarvezető dominanciáját tükrözik. A remek témákra épülő zeneszámok egyébként túlnyomó részt Stern szerzeményei, melyeknek újszerű koncepcióját a keretként lemezre szerkesztett négy standard kitűnő adaptációja meggyőzően erősíti. Tehát a zeneanyag az elsőtől az utolsó percéig egyenletesen magas színvonalúnak minősíthető. Van azonban valami, ami időnként kizökkenti a hallgatót az önfeledt művelzetből és kontrolálatlan elragadtatásra készíti: ez pedig a két ütős hihetetlenül pontos, kifinomult, briliáns összjátéka. DeJohnette és Alias tevékenysége csak nagy ritkán kerül előtérbe, de akkor könnyen megfedkezhet magáról az egyébként is „jól tartott” érdeklődő. Mindkettőjüket a hangszer világléso művelőjeként jegyzi a szakma és a közönség, ami erről a CD-ről is átsüt – különösen a nemrég Budapesten is tündöklő New Standard-produkció óta.

Matisz László

• Warner •

nem kifejezetten jazzrajongók erre mondhatnák, hogy „valami jazz”, ami ha nem túl hangos, ideális háttérzene könnyed csevegés alá. A társaság „érintett” tagja esetleg felvilágosító szándékkal megjegyoznénk: ez már kissé ódivatú mainstream jól bevált harmóniakra – „négyben”, ahogy illik –, de nem rossz. A társaság műfajhoz közelálló tagja, néhan éppén egy kritikus, tudálékosan már csak kiegészíteni tudná az eddigieket azzal, hogy ez mellesleg egy életveszélyesen intellektuális játék, ami helyenként élénk érdeklődést gerjeszt, különösen szaxofonosok és egyéb vajtűfülek körében. Pláne ha tudjuk, hogy jamról, vagyis alkalmi formációról van szó. Nem ismeretes, hogy milyen sorozatszerkesztői koncepció szerint jönnek össze a Warner stúdiójában a jams-produkciók résztvevői, de ahogy az első „jam-konzervet” is illusztris muzsikusok töltötték meg (K. Garrett, J. Redman, W. Roney; hogy csak a szolístákat említsük), úgy ez a szóban forgó másodiktól is elkönnyvelhető.

Egyébként miért ne hihetnénk, hogy jelen esetben Moody, a rangidős (72 éves) mester bölcs választása a kézenfekvő megfontolás. Ő nyilván jobban tudhatja, mint bárki más, hogy a másik tenoros, Turner, soundban alig, improvizációinak szerkezetét illetően pedig szinte még annál is kisebb mértékben tér el az ő stílusától; de a szó-

lók érzelmi tartalma, és nem kevésbé a Moody által elkezdett, majd a fiatal kolléga által folytatott nyaktörő szekvenciamelemek is a művészi és lelki rokonságot példázják. Mindkettőjük játéka a téma- és harmóniafeldolgozás magasiskolája. Ám ez nem úgy hatásos, ahogy a „zenei élmény” a köztudatban szerepel – ahogy a két karakter zavarbaejtő hasonlósága is inkább szellemi izgalom, semmint egy jam-session fésületlen spontaneitásának érzéki öröme. Az pedig, hogy Goldings ennyire ideális partner ehhez a játékhoz, talán muzikálisabb még a két szolístánál is, csak úgy magyarázható, hogy vagy nagyon ismerik egymást, vagy hihetetlenül profik. A CD-re válogatott témák, valamint azok feldolgozása is inkább egy intellektuális kalandra, mint alkotói koncepcióra utalnak. Már a népszerű Gershwin-melódia, a The Man I Love is meglepő a Moodyék diktálta lendületes tempóban, ismerte a számos korábbi érzelmes interpretációt. Az akkurátus harmóniabontásokkal időnként a kijátszhatóság határáig mennek, ugyanakkor mellőzik az egyszerűbb, de hatásosabb frazirozási technikákat. Több ehhez hasonló rejtőzködő „határeset” jellemzi a nyolc zeneszámot, miáltal a CD anyaga mindenképp értékesebb, mint amilyennek első hallásra tűnik; a „nehéz” könnyűzene szép példáját adva. Apropó könnyűzene... vagy mégsem? A lemez harmadik számának témájában az ismerős motívum: Beethoven VII. szimfónia, Allegretto tétel. A szám címe megkapó közvetlenséggel egyszerűen Ludwig. A klasszikus gyószzenéből is lehet vitális jazz –

James Moody – tenorsaxofon,
Mark Turner – tenorsaxofon,
Larry Goldings – zongorán,
Ben Wolfe – bőgő,
Clarence Penn – dobok

egyéb rejtett értékekről nem is beszélve. Ha csupán Moody specialitására, a kifinomult, érzelemgazdag balladajátékára gondolunk, már jó szívet ajánlhatók a lemez érintetteknek és laikusoknak egyaránt; bár az itt hallható két tenor messze nem azonos a populáris „három tenor” olcsóbbik változatával.

Matisz László

Philip Catherine Quartet:

„Live”

• Dreyfus Jazz – MusiCDome •

Philip Catherine, a belga gitáros, nagy titkok tudója. Örököse egy nyelvnek, amely Django Reinhardtal kezdődött, vagy inkább vált világszerte ismertté. Catherine sokkal szabadabban játszik nagyhírű elődjénél, jobban integráli a nemzetközi jazz formavilágába. Ugyanakkor atonális zenei motívumai sokszor a szűkített skála kromatikus eltolásán alapulnak és gyakran használja a moll-majort vagy a bővített major akkord kibontását, amely eszközök a francia gitárosiskolára jellemzők. Virtuóz pengetéstechnikája is erre az alapra vezethető vissza. Mindig tökéletesen fejezi ki a harmóniakat, játéka mégis kócos, a szó legjobb értelmében véve rendetlen.

Sehová sem tartó váratlan glisszandói, vadul megpengetett akkordjai, amikből általában egy magas, gyönyörűen megvibrált hang tör ki, felhőtlen belső szabadságról árulkodnak. A dalok zömét átlengeti a derűs, franciás „Szaizna-szag”. A lemez végén eljátszanak két jól

Philip Catherine Quartet

ismert sztenderdet. A Freddie the Freeloaderben Catherine nem csak Miles Davis témáját, de szolóját is hanghűen eljátssza, a Stella by Starlight gitárszólója eredeti, és lehangoló, magával sodró.

A témát a szokástól eltérően, csak az improvizációk után játsszák el. Van Den Brinknek tökéletesek a szólói, finoman kísér, ízlésesen használja a szintetizátort. Izgalmas, amikor egyik kezével a zongorán, másikkal a szintetizátoron játszik. Érdemes a zongora-gitár összjátékra figyelmet szentelni. Van De Geyn rövideket, de hibátlanokat szólózik. Hangszíne nagyon meleg. Van Osterhout legfőbb erénye, hogy úgy tud átlépni a tempó duplájába, felébe, harmadába, úgy tud az egyik dinamikai szélsőségből a másikba ugrani, hogy a zene gördülékenysége ezt sohasem sínyli meg, ugyanakkor nagyon plasztikus, gazdag formák jönnek létre.

Catherine nem használ elektronikus effekteket, L5-ös Gibsonját egyszerűen bedugja egy csöves Fender Twin Reverbe erősítőbe, mégis nagyon gazdag hangszínskálán játszik. Mivel nem használ mesterséges zenge-tést, gitárja nagyon közelről hallatszik.

Philip Catherine – gitár,
Bert Van Den Brink – zongora, billentyűsök,
Hans Van Osterhout – dob,
Hein Van De Geyn – bőgő

A harmadik szám előtt valaki megkérdezi Catherine-t: „Mi a következő szám, Philip?” „I Fall in Love Too Easily” (túl könnyen leszek szerelmes), hangzik a válasz, mire mondén kacaj buggyan elő az őt ismerők köréből.

Juhász Gábor

Further Explorations by the

Horace Silver Quintet

• Blue Note – EMI-Quint •

an valami enyhén átverés- szaga ezeknek az újradiadás- soknak. Noha tudjuk, hogy a századvég legkapósabb médiumának, a compact discnek üzleti sikere nagymérték- ben tudható be a bakelitek új köntösbe búj- tatott, digitálisan garantáltan recsegésmen- tes, vagy ha úgy tetszik Super Bit Mapping- gel ellátott verzióinak, mégsem tud egy ilyen „reissue” több lenni, mint a hajdani LP archivált változata.

Sajnos, most nincs alkalmunk meglepetésről beszámolni. Ez nem az a fajta új kiadás, amikor a digitális, zsebben elférő korong hosszabb műsoridőnek köszönhetően ráke- rül a CD-re egy korábban meg nem jelent szám, netán néhány alternatív take az ere- deti mesterszalagról.

Nos esetünkben nem erről van szó, az 1958-ban Rudy Van Gelder New Jersey-i stúdiójában felvett hat számot tartalmazó LP újradiadását tartjuk kezünkben, bár szó ami szó, gyönyörűen csomagolt formában. Meglepetés nincs, Horace Silver trükkös, fülbemászó témáit kiválóan adja elő Silver mind a mai napig favorizált formációval, a quintettel. Art Farmer és Clifford Jordan vi- szik el a pálmát, míg a ritmus csak végzi a dolgát.

Meg kell jegyezni, hogy a Super Bit Mapping ellenére igencsak érezhető végig az akkori felvételtechnika korlátoltsága. Bár túlságosan előlről, mégis összehason- líthatatlanul jobban szólnak a fúvósok, mint a ritmus, hiányzik viszont a bőgő, vagy a dobok kristálytisza, gondosan ke- vert hangja.

Félreértés ne essék, nem az eredetivel, ha- nem az újként eladott régivel van bajunk.

A HÓNAP KLASZIKUS JAZZLEMEZE

Horace Silver Quintet

Art Farmer – trombita,
Clifford Jordan –
tenorszaxofon,
Horace Silver – zongora,
Teddy Kotick – bőgő,
Louis Hayes – dob

Mert hiába a hangzatos feliratok: connois- seur cd series, limited edition, rare pho- tographs (tényleg rendkívül igényes fotókat tartalmaz a borítófűzet), hát nem ugyanaz ez, mintha egy használtlemez-boltban buk- kantunk volna az eredeti egy ütött-kopott példányára? Persze nem felejtjük el, hogy az új hanghordozó – legalábbis gene- rációs szempontból – új közönséget hoz- hat a ma már egészen elvétve felbukkanó, a feledéstől veszélyeztetett eredeti szá- mára.

Horace Silver, aki mind a mai napig aktív, és ha nem is tartozik az ezeken a hasábo- kon már többször méltatott jazz-zongo- risták „legelőkelőbb” klánjához, jelentő- sége mégis vitathatatlan, ha másért nem, hát azért, mivel közel félszázadon át kitar- tóan – és tegyük hozzá, az elsősorban amerikai jazz-rajongók támogatásával –, képviseli a jazz mainstreamjét, és örök- zöldjei ennek a hagyománynak sokszor, különböző feldolgozásokban adtak már új és új lökést.

Bori Viktor

LESLIE NIELSEN

MÉLYEN HARAPÓS VAGYOK!

Erdély, 1893. Drakula gróf elhagyni készül szülőföldjét. Mozgalmas utazást követően a gróf megérkezik új székhelyére. A viktoriánus Anglia szerelemre szomjazó hölgyeivel ideális vadászterületet jelent számára.

A kifinomult Drakula gróf nem hagyhatja hidegen az angol hölgyeket. Itt van mindjárt Lucy, aki azonnal fel is kelti érdeklődését. A vámpír denevérré változtatva repül be a sóvárgó lányhoz és éltető vérhez jut nyakán ejtett harapásával. A gróf következő áldozata a szűzies Mina. Mielőtt a vámpírvadászok végképp lecsapnának a szörnyetegre, az tesz még egy kísérletet, hogy denevérként elmeneküljön. Ám a felkelő nap sugara a vámpírok számára végzetes...

Rendezte:
Mel Brooks

Szereplők:
Leslie Nielsen,
Mel Brooks

Jogok: home
Jogtulajdonos: GAUMONT
Forgalmazó:
MOKÉP Rt. Videokiadó

Egy-éjszaka-vérig MEL BROOKS Film

DRACULA

HALOTT ÉS ÉLVEZI

A film kölcsönözhető október 1-jétől a VIDEOTÉKÁKBAN. Megvásárolható, ill. megrendelhető telefonon és postai úton a MOKÉP Rt.-nél

1054 Budapest, Honvéd u. 7., 3122-603, 111-6650/206, és az alábbi ügynökségeknél:

INTERFILM KFT.

1113 Budapest, Karolina út 17.

Tel.: 166-4037

VIDEO NÍVÓ KFT.

1134 Budapest, Vág u. 9.

Tel.: 149-1335

ALPINE NÍVÓ KFT.

1146 Budapest, Dózsa György út 19.

Tel.: 344-0007

MOTOPHON WORLD CENTER BT.

8360 Keszthely, Kossuth u. 51/1.

Tel./fax: 06-20-381-813

MOTOPHON KFT.

3530 Miskolc, Rácz A. u. 50

Tel./fax: 06-46-401-600

B. Horváth Andrea

Ünnepeljünk!

Ezzel a címmel jelentetett meg a Nemzeti Tankönyvkiadó kórusgyűjteményét általános és középiskolásoknak.

Összeállítója, a Fővárosi Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium énektanára és karvezetője, B. Horváth Andrea 1995 tavaszán tette le kóruskultúránk asztalára a szép külsejű (Van Eyck Muzsikáló angyalok című festményének színes reprodukciójával ékes) kötetet. A Kardosné Szőgyi Szilvia szerkesztette válogatást ugyancsak kiváló karvezetőnk, Zakariás Anikó lektorálta.

Munkájuk az iskolai év ritmusát is meghatározó évszakok hullámvázát követi. Ez könnyen áttekinthetővé teszi a művek sorát, akárcsak a kétféle tartalomjegyzék (a művek címe és szerzői szerint). A tapasztalt karvezető néhány jó tanácsot is ad kollégáinak a kánonok és kórusművek betanításához és előadásához. Forrásjegyzéke a már megjelent (és ma már nem is nagyon kapható) kiadványokra hívja fel a figyelmet.

Figyelemre méltó a kötet tagolása:

Tavaszi

- I. Tavaszköszöntők
- II. Március 15-ére emlékezünk
(1998-ban lesz a 150. évforduló)
- III. Húsvét
- IV. Anyák napja

Nyári

- I. Nyárköszöntők
- II. Ballagás, tanévzáró

B. HORVÁTH ANDREA

Ünnepeljünk!

KÓRUSGYŰJTEMÉNY ÁLTALÁNOS
ÉS KÖZÉPISKOLÁSOKNAK

NEMZETI TANKÖNYVKIADÓ

Ősz

- I. Őszi hangulat
- II. Tanévnyitó
- III. Októberi ünnepek

Tél

- I. A tél örömei
- II. Karácsony
- III. Farsangi vidámságok

Az Előszóban így tájékoztat könyvről a szerkesztő: „A művek nehézségi sorrendben következnek (kánonok, egyszólamú, majd többszólamú darabok, többségében egy- vagy kétkaros, egyegy vegyeskar). A csillaggal jelölt kórusművek külön figyelmet érdemelnek. Az anyag összeállításában saját, sok év alatt összegyűjtött anyagomat használtam, és M. Tallér Edit vezető szaktanácsadó kotta-gyűjteményéből válogattam, melyért ezúton mondok köszönetet.”

A gyűjtemény tulajdonképpen az európai kórusművészet rövid összefoglalását tárja a karvezetők elé gazdag választékával. A többszólamú kompozíciókat partitúra alakban közli, hogy ezzel is serkentsse a művelt, kottaolvasó karénekest a tájékozódásban. Nylevi szempontból a latin szövegű művek mellett zenei műfordítóink jóvoltából sok szép magyar versor is segíti a darabok népszerűsödését. A régi mesterek mellett szép számban vannak jelen a XX. századi magyar szerzők, egészen napjainkig.

Szívvel kívánjuk, hogy a füzet gyorsan eljusson iskolai kórusainkhoz, és segítse valóra válni nagy elődeink álmát, az Éneklő Ifjúság sorából felnövekvő Éneklő Magyarország boldog látomását!

Lukin László

a Bárdos Lajos Társaság főtájkára

(X)

Ignaz Bösendorfer, a gyáralapító

A vendég neve:

BÖSEN

Nagylelkű ajánlatot tett a Hungaroton Classicnak a patinás bécsi zongoragyár: a Rottenbiller utcai stúdióban egy éven át egy Bösendorfer-hangszer áll a felvételt készítő előadóművészek rendelkezésére. Bérleti díj nélkül, a jövőre százhetvenedik születésnapját ünneplő cég nem gesztusaként.

A látogatás híre pianistákat és újságírókat csábított a helyszínre, ahol Christine Redl asszony, a cég keleteurópai kereskedelmi képviselője személyesen mutatta be az előkelő vendégeket. Gyönyörű és méltóságteljes, mint a Bösendorfer-instrumentumok általában. Rendkívüli méreteivel és páratlan basszustartományával lenyűgöző hatást kelt. Pár esztendővel ezelőtt is ez volt a benyomásom róla, mikor az Operaház előcsarnokában, a lehető legimpozánsabb környezetben először pillantottam meg. A teljes Bösendorfer-választékot nyújtó kiállításon ő uralta a mezőnyt. Emlékszem, akkor is Lantos István játszott rajta; miután szóban is kifejtette, „mi mindent tud ez az instrumentum, amit más nem”. Most ugyancsak Lantos professzor úr ült elsőként a hangszerhez, s néhány bevezető mondat után a XX. század stílusában improvizált. Nem pillanatnyi ötlettel hajlva, hanem azzal az előre megfontolt szándékkal, hogy zeneszerző kortársait e klaviatúra egyedülállóan tágas alsó tartományának felfedezésére és kiaknázására ösztönözze. (Ki hinné, hogy napjainkban még léteznek a hangok világában szűz föld zongorára író komponisták számára?) Bösendorferék figyelmének fókuszában egyébként is kezdettől fogva együtt szerepeltek előadóművészek és zeneszerzők, hiszen a XIX. század praxisában még nem vált szét a kétféle muzsikushivatás. Dohnányi Ernő a Királydiij elnyerése után, 1899-ben, op. 5. jelzésű zongoraversenyének első tételével sikerrel pályázta meg a Bösendorfer Nagydíjat; hetvenkét kollégáját utasította maga mögé a nemzetközi érdeklődést kiváltó versenyen. A cég legendás híri koncertermében – amit a Liechtenstein hercegek lovardájából alakítottak ki 1872-ben – fellépő pianisták úgyszólván kivétel nélkül elismert

Illusztráció: Bösendorfer-promóció

Leonard Bernstein is a Bösendorferi választotta

DORFER

A Bösendorfer-terem bejárata Bécsben

zeneköltők is voltak (Anton Rubinstein, Liszt, D'Albert, Paderewski, Bartók, Dohnányi stb.). Ludwig Bösendorfernek, a műhelyalapító fiának – amikor betegsége miatt nem kísérhette (szokása szerint) koncertről koncertre kedvenc művészeit – hamarjában egy játékkártyára, nevezetesen a coeur ászra kanyarított közös üdvözlöt Liszt Ferenc és Anton Rubinstein; e különleges anziksra a címzett joggal lehetett büszke.

Saját koncertterme természetesen ma is van a cégnek: Bécsben, a Bösendorfer Strassén. Valaha apácakolostor auditoriumaként szolgált, százzalvan hallgató befogadására alkalmas, akusztikai paraméterei kiválóak. Nem csak zeneestek zajlanak falai között, hanem versenyek és mesterkurzusok is; a Bösendorfer-Saal éppúgy kibérelhető, mint minden más bécsi koncertterem.

A kétévenként meghirdetett Bösendorfer Nemzetközi Zongoraverseny a cég image-ének fontos része, akár csak az Ausztriában tanuló ifjú tehetségek támogatására alapított Bösendorfer-ösztöndíj. Egyik sem újkeletű jelenség: a már említett Ludwig Bösendorfer 1869-ben, amikor a bécsi konzervatórium új otthonába költözött, tizennégy hangszeret ajándékozott az intézménynek, valamint évente egyegy zongorával jutalmazta a legkiemelkedőbb diplomakonzert-produkciót. A tehetséggondozás tradíció a cégnél, a kézművesség meghatározó szerepével együtt. Ez utóbbi a hangszeres gyártásakor jut érvényre, míg előbbi az értékesítéshez teremt piacot kifinomult marketinggel. Remekművű hangszereket készíteni művészeknek és műélvezőknek – ez a Bösendorfer-filozófia alaptétele, ami százhetven év elteltével sem

szorul átigazításra. A Hungaroton Classic készülő CD-inek zongoraszólistái élvezettel próbálták ki a Rottenbiller utcába akkreditált Bösendorfert. Várjon Dénes és Hegedűs Endre Lisztet, Prunyi Ilona Volkmant és Rachmaninov-átíratot játszott rajta. Az előkelő vendég most egy éven át betölti az űrt, ami az egykori Hungaroton saját Bösendorferének elherdálásával keletkezett. (Az átalakulás viharos korszakának pótolhatatlan vesztesége az ismeretlen tulajdonoshoz vándorolt hangszer, melyen például Fischer Annie most megjelenő Beethoven-sorozata született...). De mi lesz egy év múlva? A szépséges látogató búcsút int Budapestnek? Vagy akad egy mecénás, aki nálunk marasztalja, esetleg örökre?

Kerényi Mária

Liszt Ferenc hangverseny-bemutatói téri Ferenc József császár jelenlétében

EURÓPA KIADÓ

JÓ LESZ... '84

Bahia

Magyarországon csupán egyetlen igazi alternatív zenei kiadó van: a Bahia. Erről talán a politika tehet, amely igyekezett ellehetetleníteni a nyolcvanas évek elején felbukkanó újhullámos együtteseket, és a valóban föld alá kényszerített underground nem tudta elérni, hogy a nagyközönség megismerje a tömegkultúra alternatíváját. De az is lehet, hogy egyszerűen csak a hazai piac túl kicsi ahhoz, hogy az egyes szubkultúrák több életképes kiadót is eltarthassanak. Mindenesetre amikor a Bahia – a rendszerváltás után – megalakult, az új hullám már elvonult, és a könnyűzene állóvizét azóta csak időnként fodrozza egy-egy progresszív elképzelés. A Bahia tevékenységének jelentős része is az alternatív zene hazai hőskorának posztumusz dokumentálásában merül ki. Némiképp hivatalos jóváértelnek tekinthető, hogy most a Nemzeti Kulturális Alap is támogatja az Európa Kiadót, a Kontroll Csoport és a Balaton albumának megjelenését.

Szeptemberi számunkban már írtunk az Európa Kiadó Love '82 című lemezéről, amelyet most a Jó lesz... '84 követ. A két CD nagyjából összefoglalja a Kiadó korai munkásságát, s ezzel el is jutottunk az együttes 1986-ban megjelent, Popzene című debütáló albumáig. A

kollektív második darabja a zenekar „Másik-korszakának” kezdeti szakaszát mutatja be. Menyhárt Jenő (ritmusgitar, ének); Kiss László (basszusgitar), Dénes „Dönci” József (szólógitar), Kamondy Ágnes (billentyűs hangszerek) és Magyar Péter (dob) mellett ekkor már az együttes tagja volt Másik János (billentyűs hangszerek) is, és a felvételen szerepel Gasner János (gitar), Hajnóczy Árpád (szaxofon), Szabó Kata (vokál), valamint az akkoriban a Műegyetemre járó színesbőrű diák, Joe Dyssou (ének, ütőhangszerek) is. Valójában Másik belépésétől számítható a kiforrott stílusú szerzemények korszaka. Az 1984-ben, az Ikarusz Művelődési Ház stúdiójában felvett anyag azonban még az átmenetiséget tükrözi. Az Igazi hős, az Elrontottuk ezt az évezredet vagy az Ujjlenyomatok a Kiadó korai korszakának hangvételét idézi; a Lehet, hogy megölnek minket, édes és a Várna a depresszió legmélyebb bugyraiba kalauzoló zseniális hangulatzene; A kazamata zamatában Dyssou magyarul, enyhe akcentussal, a Massalában pedig anyanyelvén énekel, miközben a kíséretet visszafelé játsszák; ugyanakkor néhány olyan szám is szerepel az anyagban, amely az együttes későbbi lemezeire is felkértült. Az album tehát

nem egységes – persze az eddig kiadatlan felvételek összefoglalásakor ez nem is várható el –, annál inkább zseniális, s így nagyon fontos volt a megjelenítése.

A korszak másik legendás együttesével, a Kontroll Csoporttal szemben is van mit törleszteni az utókornak, és ez apránként meg is történik. Az Élő felvételek című CD anyaga szintén az Ikarusz Művelődési Házban készült, 1983-ban; négy szám pedig a '91-es NapNap Fesztiválon rögzített búcsúkoncert anyagából került fel a lemezre. A Sex Pistols frontemberéhez, Johnny Rottenhez írt opusz is jelzi, hogy a lemez elsősorban a punkosan gyors és egyszerű szerzeményeket tartalmazza, de a tizennyolc

szám között helyenként már felbukkan a Kontroll későbbi, félreismerhetetlenül egyedi, konvenciókat nem tűrő, csapongó zenei világa is. Az Európa Kiadóval ellentétben, ahol egyértelműen Menyhárt Jenő személyisége volt a meghatározó, a Kontroll (Bárdos Deák Ágnes – ének, Müller Péter Sziámi – ének, Kistamas László – ének, Farkas Zoltán – basszusgitar, Hajnóczy Csaba – gitar, Hajnóczy Árpád – altszaxofon, Ujvári János – tenorszaxofon, Lehoczki Károly – dob) szinte kizárólag vezéregyéniségekből állt. Törvényszerű volt – akárcsak korábban az URH-nál –, hogy előbb-utóbb feloszlik az együttes. A Csoport legsikeresebb utózenekara a Sziámi lett. Az együttes többször is reinkarnálódott, és minden korszaka újat hozott, attól függően, hogy a „fő sziámi”, Müller Péter kikkel vette éppen körül magát. A Sziámi kisebb megszakításokkal ugyan, de egészen idén augusztusig tartotta magát, sőt az sem kizárt, hogy most is csak arra vár, hogy ismét testet ölthessen.

Balaton

CD-ROM
AUDIO CDFény közepe
a sötétség
kapujábanMiddle of
the Light in
the Door
of Darkness

Idén jelent meg egy korábbi Sziámi-felállítás 1990-ben készült lemeze, most pedig – egy újabb felhasználás után – az Illa-berek című anyag; tehát bizonyos értelemben ezek is posztumusz kiadásnak számítanak. Az együttes az utóbbi években sokat veszített népszerűségéből, a legenda devalválódott, ez az album – alcíme szerint az „utolsó ellenanyag” – azonban igazán szép búcsú. Müller Péter a legkiválóbb hazai dalszövegírók egyike: rengeteg nyelvi leleménnyel átszőtt történetei, filozó-fiamorzsái tökéletes helyzetértékelést nyújtanak a mai magyar „rögvalórlól”, és a benne élők szellemiségéről, érzelmeiről. Ez a Sziámi kevésbé „alternatív”, mint az előzőek, de ezen az albumon – az eddigi középszorból kigyógyulva – ismét jól hangszerezte, nagyszerű dalok is hallhatók.

Az Illa-berek egyelőre csak kazettán jelent meg, de remélhetőleg hamarosan CD-n is kiadják. Ez volt a menetrendje a Balaton Fény közepe a sötétség kapujában című lemezének is. Az anyag már tavaly, az újrakalulás évében napvilágot látott, most pedig CD-n is megjelent, sőt kártyalásul ez a hanghordozó CD-ROM is egyben. A Balaton most kizárólag Vigh Mihályról szól: ő jelenti a folytonosságot, ő határozza meg az együttes irányvonalát és a koncertek hangulatát; ő a zeneszerző és a szövegíró, bár ebben az esetben a „versíró” meghatározás inkább helyénvaló. A Balaton dalainak misztikus keserűségét Vigh flegmának tűnő énekstílusa tovább erősíti; mert ő olyan személyiség, aki pusztán jelenlétével is feszültté tud tenni egy hét és fél órás filmet, ahogyan azt Tarr Béla Sántántangójában tette. Az új album az előzmények méltó folytatása, anélkül, hogy a régi receptet másolná. Erről az együttesből azóta távozott Dénes „Dönci” József gitárjátéka gondoskodik, amelytől kissé erőteljesebb, rockosabb lett a Balaton megszokott hangzásvilága. Az új for-

mációban két huszoneves zenész is közreműködik: Wahorn Simon basszusgitározik és Oláh Imánuel dobol. A CD-ROM készítőinek sikerült fífikásan leráznuk magukról a szűkös anyagi lehetőségek béklyóját. A Vigh Mihály által kialakított dramaturgia szerint a főhős, a költő már a Prológusban eljut az öngyilkosság gondolatáig, sőt miután kiorgonálta magából fájdalomát, kiissza a méreggel teli kelyhet. Az Epilógusban azonban felébred, és rájön, hogy a többnyire állóképekkel illusztrált dalok alatt álmodott csupán, nem jött el az áhított halál.

Orsolya és Péter Reggeli című albuma szintén CD-ROM formában jelent meg. Varga Orsolya és Kirschner Péter (aki egyébként az Európa Kiadó és a Sziámi lemez borítóját is tervezte) számára Forgács Péter elkészítette Reggeli című kisfilmjét, amelyben a művészek archív felvételekkel megszakítva fogvasztják reggelijüket. Bakancs a fűben, kiskanál a lágytojásban, méz a csuporban, vadászat és pezsgőzés a múltban. A CD-lejátszóban pedig színvonalas, andalító, de változatos instrumentális han-

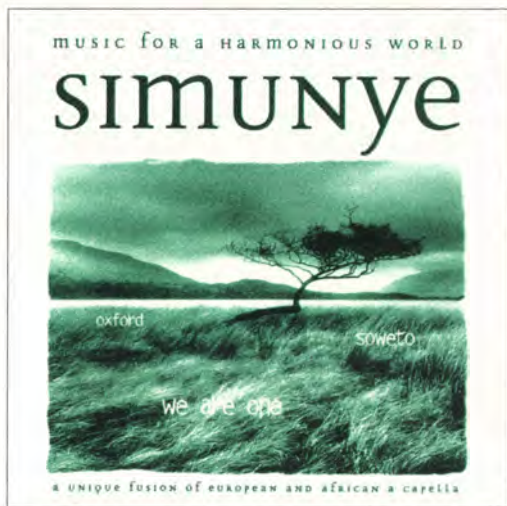

gulatzené szól – Másik János (basszusgitár) és Gyenge Lajos (ütőhangszerek) közreműködésével.

A Tudósok TisztAtiszt című anyaga szintén CD-ROM is egyben, de itt a videoklip (amelyben Dr. Máriás állatorvosként ripacszkodik) nem sorolható a műfaj legkiválóbb alkotásai közé; inkább a neoprimitivizmus doktorának zseniális grafikái érdemelnek említést. A „Szabad Tudományos Akadémia Naptudományi és Szellemihon-védelmi Minisztériumának TisztAtiszt Kiképzési Csomagja” olyan avantgárd illusztrációkkal segíti hallgatóit, amelyek többek között az Ön-határórt, a Kalapkereső árnyékot és a Kutyának integető magányos tisztet ábrázolják. A Tudósok zenéje leginkább az Albert Einstein (A. E.) Bizottsággal állítható párhuzamba, de – ha ez egyáltalán lehetséges – stílusuk még primitívebb, a hangszeres tudás pedig elhanyagolható. A Tudósok – valójában immár csak Dr. Máriás, Bada Dada nélkül, alkalmi és kevésbé alkalmi (zenész)társakkal – már régebben is azon együttesek közé tartozott, amelyeket elsősorban azért lehetett tisztelni, hogy produkciójukkal egyáltalán ki mernek állni a közönség elé. Az új albumon azonban számos olyan „kompozíció” is szerepel, amelyek nem csupán az elviselhetetlenül disszonáns, kaotikus hangzavar okán érdemlik ki a „szörnyű” jelzőt, hanem azért is, mert az eddig a zenekar erényeként emlegetett, invenciózus szövegek helyét bosszantó erőlködés vette át, amelynek hallatán csak idegzsába esetén húzódik mosolyra a hallgató szája. Dr. Máriás génusza a „kiképzési csomag” tanmeszeszerű anekdotáiban mutatkozik meg, amelyekből többek között kiderül, hogy miért nem érdemes a kiskatonáknak futballmeccsre hívni a Halált.

Kovács Gergely

S I M U N Y E

Zene egy harmonikus világnak. Ez az alcíme ennek a CD-nek, amely – bátran írhatom – mennyei muzsikával ajándékozza meg hallgatóit. Az afrikai és az európai énekhagyományok a gyarmatosítás kezdetei óta együtt élnek Dél-Afrikában, mégis nagyon kevés kapcsolat volt köztük, érthető okok miatt, egészen mostanáig. Idén áprilisban találkozott egymással az oxfordi I Fagiolini énekegyüttes és a dél-afrikai Sowetóban működő SDASA Chorale gospelkórus, és megismerkedésüket felszabadult közös éneklés koronázta. Az I Fagiolini nyolctagú vegyeskara immár tíz éve a régizene madrigálcímét eleveníti fel, kristálytisztá tolmácsolásban. A SDASA Chorale a sowetói adventista felekezet fiataljaiból áll, akik leginkább zulu nyelvű, Istent dicsőítő énekeket adnak elő, a feketék jellegzetesen erőteljes, robusztus hangján, amely számunkra már csak az amerikai spirituáléból ismerős. A vállalkozás, amely két merőben különböző gyökerekkel rendelkező zenei kultúra között próbál hidat verni, megköszönhető. A lemezt hallgatva azonban mégis úgy érezzük, itt két világ alkot egyetlen közös, harmonikus világot, és az egymásra találás pillanatainak intimitása ámulatba ejt. A tizenhét

Simunye –
Music For A Harmonious World
I Fagiolini – The SDASA Chorale
 Warner

rövid darab között megtalálhatjuk XIV–XVI. századi angol és ófrancia nyelvű szerelmesdalok, gregorián dallamok, zsolnárok, tradicionális afrikai népénekek feldolgozásait is. A feldolgozás itt, profán megfogalmazásban azt jelenti, hogy mindenki tapintatosan beleszól mindenbe – a saját zenei nyelvén. Az Ah Robin kezdetű angol madrigál a megcsalt szerelmes ifjút faggatja: hogyan is hagyhatta el őt kedvese. Közben a SDASA tenorja a zulu szerelmi sirámok modorában gyözködi Robint: hívja vissza kedvesét, kérlelje őt, ne hagyja elmenni. A Khutsho című dal a feketék könyörgése a békéért az apartheid vészterhes időszakából, a fehér énekesek ehhez az Agnus Dei liturgikus szövegével kapcsolódnak. Az I Fagiolini és a SDASA Chorale tagjai közösen tágították ki a világzene definícióját, hiszen korongjukon a jazz és a folk elemei mellett az európai régizene hagyományai is ugyanolyan eleven erővel vannak jelen, mintha a mai napig divatos műfajról lenne szó; sajnálhatjuk, hogy mégsem az. De a lemez másik érdeme éppen az a meghatározó idealizmus, amellyel talán csak zenészek álmodhatnak egy boldog, bábeli zűrzavartól mentes világról.

H. Magyar Kornél

J O E

Hálás dolog lehet Joe Cocker producerének lenni; valószínűleg könnyű egy ilyen megbízható zsenivel dolgozni. Zeneileg lemeztől lemeze egyenletesen képes a maximumot nyújtani, ráadásul fazonozni se nagyon kell; elég sajátosságos figurákra támaszkodni, akiket a producer maga is kreált imázs nélkül is. Egyébként az új, *Across From Midnight* című korong is csak olyan, mint a többi: szenzációs. A legismertebb – de korántsem a leghatásosabb – nótát a kislemezen és a rádiókban már hónapok óta hallható *Could You Be Loved*, amelyben számos korábbi Cocker-har-

Tibetan Institute Of Performing Arts
Dhama Suna
 Erato/Warner

D H A M A

A Gramofon múlt havi számában a Dhama Suna albuma kapcsán az írtam, hogy a világ egyik legősibb és legarchaikusabb formában megmaradt zenekultúráját miként sikerült egy kínai zeneszerző-producernek és egy szintén kínai énekesnőnek elalvás előtt nyugodt szívvel ajánlható fogyasztói muzsikává silányítani. S lám, most itt az ellenpélda: a Dhama Suna, amely kerek, egységes világképet tükröz, hiteles tolmácsolásban. A hetvenperces lemez többféle tibeti világi és vallási zenei hagyományt vonultat fel: népdalokat (l-

C O L O S S E U M

★★★★

Colosseum:
Bread And
Circuses
Cloud Nine
Records/Sony

A hír igazából nem meglepő: huszonhét év után a legendás, progresszív rockzenét játszó együttes, a Colosseum új stúdióalbumot készített. Az 1994-es, lemezen és videón is megjelent Reunion Concert után sejteni lehetett, hogy ebben a társaságban több van egyszerű beindulással; az elszabadult energiát és lendületet nem érdemes vissza-

fogni. 1995-ben Jon Hiseman jelezte, hogy friss zenei anyag felvételére készülnek, de a tagok elfoglaltsága miatt az új CD megjelenését eleve 1997-re tervezték. Az új stúdiólemezen tizenegy dal hallható, negyvenöt perc terjedelemben elővezetve. Sok régi rajongó persze nyilván húzza majd a száját hallatán, hiszen anno nagyobb volt a reveláció ereje; a zenekart újonnan felfedező részére azonban ez az album is lehet tartalmas zenei csemege. Ezek a fiúkból nagyszülőkké avanzsált muzikusok még ma is harapnak, hangszeres tudásuk, technikájuk az évek során talán még érettebb és csiszoltabb lett. Hiseman, Farlowe, Heckstall-Smith, Clampson, Greenslade és Clarke az elmúlt huszonöt évben sokféle zenei környezetben mozgott és alkotott; talán ennek is köszönhető, hogy úgy sikerült egykori arcélüket megőrizniük, hogy közben a kilencvenes évek hangján szólalnak meg.

Jávorszky Béla Szilárd

Joe Cocker:
Cross From Midnight

C O C K E R

Joe Cocker: köszön vissza; ez azonban egyáltalán nem zavaró, nem kelt plágiumhatást. Annál érdekesebb a korong már említett címadó dala. Cocker lágyabb hangtónusában csodálatos bluesslágerként énekel, félakusztikus gitár- és rézes orgonahangzásokkal teljessé téve az éjszakai hangulatát. Nem lenne meglepő, ha a film, amelyik rendező kölcsönvénné egy romantikus kalandfilmhez ezt a nótát, újabb klasszikussal gyarapítva Cocker filmzenei világsikerének sorát. Joe Cocker tehát semmit nem talált és semmit nem felejtett – szerencsére.

Bóday Pál Péter

Y A M A S U N A

Yama Sana: arisztokratazenét (nang-ma), torokéneket (yang), orkesztrális darabokat (chö-röl), Tibeti éneket (lha-mo), valamint Ófelsége, a Dalai Láma udvari muzsikáját (gar). Külön érdekes, hogy az ősi távolkeleti meggyőződésük megfelelően a világi zenét a földhöz közelebb hozza, a vallási műveket pedig a mennyhez közeli fúvós és ütős hangszerekkel szólaltatja meg a nagy számú közönség. Tibet régóta divatos téma, érdekes alapos körültekintéssel közelíteni hozzá. A lemez feltétlenül jó kiindulópont.

Jávorszky Béla Szilárd

★★★★

Hobo:
Kövek az útról
Rolling Stones
magyarul
EMI/Quint

Hobónak vagyis Földes Lászlónak – amellet, hogy igazán kiváló ízlésű blueszenész – múlhatatlan érdemei vannak a kultúra népszerűsítésében és a magyar könnyűzene színvonalának emelésében. Több nemzedék nőtt fel a legjobb hazai zenészek közreműködésével készült albumain; József Attila és Ginsberg verseinek zenei feldolgozásán. A Rolling Stonesról írott könyve alapműve a hazai rockirodalomnak. E megkérdőjelezhetetlenül eredeti és

sikeres munkákkal szemben a legújabb koronggal – amelyen átdolgozott Rolling Stones-sikereket énekel magyarul – kapcsolatban sajnos nem lehet ilyen egyértelmű minősítéseket használni. Hobo korábban mindig figyelt arra, hogy megőrizze az általa feldolgozott mű eredeti értékeit, de mégis hozzátegyen valamit. Az új CD azonban e kritériumoknak nem felel meg; egyszerűen azért, mert a Stones dalait Jagger hangján, nyelvén ismertük és szerettük meg; most pedig viszonthalljuk vitatható átköltésben valakitől, akit sok mindenért szerethetünk, de nagy hangterjedelméért semmiképpen sem. Hobo valószínűleg régi álmát valósította meg ezzel a „Rolling Stones egyszerűsítve magyarul” fantáziacímmel illethető albummal. Ha így van, nem baj; nem árt, igaz, nem is használna vele senkinek.

Bóday Pál Péter

Az INTERNET és a ZENE

Nov 8	Olavshallen Concert Hall	Tromsø, Norway
Nov 9	Jive Club	Vejle, Denmark
Nov 10	Reigen Club	Vienna, Austria
Nov 11	Colos Saal	Anschaffenburg, Germany
Nov 12	Posthof Hall	Linz, Austria
Nov 13	Orpheum Graz	Graz, Austria
Nov 14	Burgerhaus	Unterschleißheim, Germany
Nov 15	Cadley Muhl	Oslyp, Austria
Dec 9 - 14	Blue Note NY w/ Mike Stern Band	New York City, NY

DAVE WECKL WEB SITE

Ezúttal a kitűnő dobos, Dave Weckl „oldalaira” látogattunk el.

<http://www.daveweckl.com>

A bejelentkező oldalon Dave üdvözlő a látogatót. A fotó alatt egy „pókhálóban” találjuk a választható site-ok sorát. Szerencsére akad bőven olvasnivaló (angol nyelv ismerete ajánlott!). Természetesen itt is hallgathatunk zenéket, nézhetünk fényképeket. A Tour and Clinic Schedule-ből megtudhatjuk, hogy október 15-étől november 15-éig Európában turnézik a Mike Stern Band tagjaként. Olvashatunk a Dave Weckl Band Rhythm of the Soul című új albumáról. A The Products Dave Uses And Why című site-on Weckl arról vall, hogy mit miért használ. Találunk még életrajzot, diszkográfiát, az eddig megjelent oktatóanyagok, videók, kották teljes listáját. Megnézhetjük és meg is hallgathatjuk Dave Yamaha Maple Custom szettjét. Összességében a Dave Weckl-home page rengeteg hasznos információt tartalmaz, nem csak dobosoknak. Érdemes megnézni!

Tóth István

Budapest

JAZZLEME

A Magyar Jazzlemezgyűjtők Társasága örömmel tudatja a jazzbarátokkal, hogy megkezdte 1997/98-as szezonját és következő összejövetele a BMC-ben november 29-én, szombaton, délelőtt 10 órától délután 2 óráig tart. Összejöveteleinken eddig naggyobbrészt az LP-keket gyűjtők jöttek össze, és építették kapcsolataikat, melyekre ők jobban rá vannak utalva, mint aki CD gyűjt, de szeretettel várjuk a CD-barátokat is, hiszen számukra is nagy-szerű lehetőségek adódnak. Először is a BMC kitűnő információs és beszerzési forrás mind választékát, mind pedig árait illetően.

Kurtág

Újabb Kurtág-lemez került kiadásra az ECM kiadó jóvoltából. A Musik für Streichinstrumente és az Hommage á R. Schumann lemezek után Kurtág egyik legismertebb művéből a Játékokból hallgathatunk meg részleteket a leghitelesebb előadásban: a szerző és felesége interpretálásában.

A CD különlegessége, hogy a Játékok-ciklus darabjai mellett Kurtág saját Bach-átírtatai szerepelnek. A CD ismertetőfüzetének szerzője Katharina Weber szavaival élve: „az úton, melyen ez a megkomponált program vezet bennünket, a Bach-átírtatok úgy bukannak fel hirtelen, mint egy monumentális katedrális oszlopai.”

Változások a BMC honlapon

A Budapest Music Center Web Site-ja remélhetőleg még ez évben új formában lesz megtalálható az Interneten. Sok hasznos kritikát kaptunk, amelyekben elsősorban web site-unk lassúságát kifogásolták. A különleges grafikai nyitólap és háttér mint fénykép nagyon lassította a levárást, ennek kiküszöbölése érdekében úgy döntöttünk, hogy egyszerűsítünk. Új home page-ünk elkészítésekor alapvető fontosságúnak tartottuk az Internet adta csaknem korlátlan kapcsolatrendszer kihasználását. Home Page-ünk változatlanul a magyar zenéről szóló információkat tartja előtérben, de szándékunkban áll a nálunk feldolgozott információkat érdekeltségüknek megfelelő helyekre eljuttatni. Terveink szerint Home Page-ünk új indexe – All about music (Minden ami zene) – több száz link-kapcsolatot épít ki a világhálózaton található zenei home page-ekkel. Lényeges átalakítás történik a zeneszerzői adatbázisban is. Közösösen a Magyar Zenei Tanács Zenei Információs Központjával kidolgoztunk és létrehozunk egy olyan adatbázist, melyet egy adatbázis-kezelő háttérprogrammal látunk el. Ennek köszönhetően egy több szempontból körülírt témát másodpercek alatt megkereshetünk. Így például könnyen megtalálunk egy olyan zenedarabot, melynek időtartama 2 perc, előadói apparátusa 2 fuvola, zongora, cimbalom, és a darab 1970 előtt készült. A zeneszerző-egyesület mellett külön köszönjük a segítséget a Magyar Zenei Tanácsnak és ezen belül Vida Eszternek, a Zenei Információs Központ vezetőjének.

Gőz László

Music Center

GYŰJTŐK A BMC-BEN

Budapest Music Center
 1093 Budapest, Lónyay u. 41.
 Tel./fax: 216-7895,
 Tel.: 216-7896
 E-mail: musiccenter@bmc.hu
<http://www.bmc.hu>

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvétele és lekérdezése az Internet-hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek, hang- és fénytechnika szervezése, lebonyolítása, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása, teljes körű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Rendezvényszervezés

A BMC a Gramofonban

- Az Internet és a zene
- BMC-lemezajánlat
- Lemezgyűjtők

Szeretnénk a használt CD lehetőségeket bővíteni, ami sok vékonyabb pénztárcájú jazzbarát számára vonzó lehet, ennek keretében olcsón juthatnak esetleg a kereskedelmi forgalomban nem is kapható lemezekhez, és elcserélhetik, vagy akár el is adhatják feleslegesé vált tételeiket. Az új generáció tagjai között is terjed a CD-ről az analógra való áttérés divatja, ami már lassan gyakoribb a komoly gyűjtők között, mint a fordítottja. Nem véletlen, hogy az LP-k nemzetközi piaca is erősödni látszik, bár az árak magasak. Ugyancsak az újabb generáció és az elszí-

getelten élő gyűjtők számára lehetne fantasztikus élmény találkozni lélektestvéreikkel, mert ez mindig életre szóló, meghatározó élmény. A Szövetség szeretné elkészíteni Internet-honlapját, és ehhez kéri a jelenlegi és leendő tagság információs anyagát és kívánóságait a tartalmat illetően. A honlap 1998 elején felkerülhetne az Internetre, amelytől egyenesen áttörést, a nemzetközi kommunikációba való bekerülést várunk.

Nemzetközi köszöntéssel búcsúzunk: Keep swingin'!

Szigeti Péter

G y ö r g y

Részletek a *Játékokból* és Bach-átiratok

Kurtág zenéjét felfogni, és felismerni a benne rejlő zsenialitást még a XX. századi zene értő zenehallgató számára is rendkívül nehéz feladat. A darabok egyszerűsége megtévesztő, mert nem egyszerűsített megfogalmazásokról van szó, hanem kiragadott esszenciáról. A Bach-átiratokkal időt enged a hallgatónak arra, hogy megtalálja az akusztikai és gondolati egységet, azaz Kurtág zenéjét.

A magyar zenei élet számára a Játékok eddig elkészült kötetei ugyanolyan klasszikus alapművekké váltak, mint Bartók Mikrokozmosza, azzal a különbséggel, hogy ez esetben nem metodikailag felépített, zon-

goratanulást szolgáló kortárs művekről van szó, hanem a zene születésének folyamatáról.

A Játékok a huszadik századi kottagrafika legkülönlegesebb, legeredetibb képzőművészeti alkotásai, amelyek a darabok előadói korlátok nélküli, önálló gondolkodásra, szabad szárnyalásra készítetik.

A lemez megjelenése után a zenei világsajtó elismeréssel adózott a Kurtág házaspárnak mint előadóművészeknek, s a zeneszerzőnek, mint századunk legkiemelkedőbb, intenzitásában Van Goghhoz és Dosztojevszkijhez is hasonlított zeneművészek.

B F Z

A Budapesti Fesztiválzenekar

külföldi vendégszereplései **1998** *-ban*

IDŐPONT	HELYSZÍN	MŰSOR	SZÓLISTA/KARMESTER
márc. 16.	Párizs, Théâtre des Champs Elysées	Liszt/R. Strauss	C. Katsaris/Fischer
márc. 17.	Párizs, Théâtre des Champs Elysées	Wagner/Liszt	Fischer
márc. 18.	Lyon, Auditorium Ravel	Wagner/Liszt	Fischer
márc. 20.	Toulouse	Liszt/R. Strauss	Bogányi G./Fischer
márc. 21.	Duisburg	Wagner/Liszt	Fischer
márc. 22.	München, Gasteig	Wagner/Liszt	Fischer
ápr. 26.	Bécs, Konzerthaus	Mahler	Fischer
máj. 17.	Frankfurt, Alte Oper	Mahler/Bruckner	D. Soffel/Fischer
máj. 20.	Le Mans, Epau-i Apátság	Mahler/Bruckner	D. Soffel/Fischer
máj. 21.	Le Mans, Epau-i Apátság	Wagner/Mahler	H. Donath/Fischer
júl. 23.	Salzburg, Felsenreitschule	Wagner/Liszt	H. Behrens/Fischer
júl. 25.	Salzburg, Dóm	Mozart/Biber	Holland Kamarakórus/Fischer
aug. 25.	Los Angeles, Hollywood Bowl	Beethoven	Frankl P./Fischer
aug. 26.	Los Angeles, Hollywood Bowl	Liszt/Ravel/Brahms	Lendvay J./Fischer
aug. 27.	Los Angeles, Hollywood Bowl	Rachmaninov/Liszt/Dvorák	M. Dichter/Fischer
aug. 28.	Los Angeles, Hollywood Bowl	Mozart/Schubert/J. Strauss	Fischer
aug. 29.	Los Angeles, Hollywood Bowl	Mozart/Schubert/J. Strauss	Fischer
aug. 30.	Los Angeles, Hollywood Bowl	Mozart	Fischer
szept. 4.	Helsinki, Finlandia Terem	Bartók/Mozart	Marton É./Polgár L./Fischer
szept. 5.	Helsinki, Finlandia Terem	Bartók/Mozart	Fischer
szept. 6.	Helsinki, Finlandia Terem	Bartók/Mozart	Fischer
szept. 11.	Bukarest	Enescu/Bartók	Kocsis Z./Y. Menuhin
szept. 13.	Kolozsvár	Enescu/Bartók	Kocsis Z./Y. Menuhin
szept. 20.	Nápoly, Teatro di San Carlo		Fischer
szept. 21.	Nápoly, Teatro di San Carlo		Fischer
szept. 29.	Rouen	Haydn	Oelze/Muff/Ainsley/Fischer
szept. 30.	Le Havre, Le Volcan	Haydn	Oelze/Muff/Ainsley/Fischer
okt. 1.	Dieppe	Haydn	Oelze/Muff/Ainsley/Fischer
okt. 20.	Vancouver	Bartók/Sztravinszkij	Schiff A./Fischer
okt. 22.	Berkeley, Zellerbach Hall	Bartók/Sztravinszkij	Schiff A./Fischer
okt. 24.	Berkeley, Zellerbach Hall	Bartók/Sztravinszkij	Schiff A./Fischer
okt. 26.	Iowa City, Hancher Auditorium	Bartók/Sztravinszkij	Schiff A./Fischer
okt. 28.	New York, Carnegie Hall	Bartók/Sztravinszkij	Schiff A./Fischer
okt. 30.	New York, Carnegie Hall		Schiff A./Fischer
dec. 15.	Athén, Megaron Mousikis	Mahler	W. Holzmaier/Fischer
dec. 16.	Athén, Megaron Mousikis	Mahler	J. van Nes/Fischer

A Forrás Kamarazenei Műhely alapítói

Zenés mesék, mesés zenék

1997. november 29-én, este fél 8 órakor Zenés mesék, mesés zenék címmel a Forrás Kamarazenei Műhely hangversenyét hallhatja a közönség a Zeneakadémia Nagytermében. Horgas Eszter fuvolaművészt, a Forrás Kamarazenei Műhely vezetőjét és Vajda Gergelyt, az együttes egyik alapító tagját, a hangverseny szerkesztőjét és művészeti vezetőjét kérdeztük az irodalmi ihletésű koncertről, és a műhely működéséről, terveiről.

• A Forrás Kamarazenei Műhely hangversenyein gyakran találkozunk számunkra ismeretlen, fiatal művészekkel, a meghívott vendégművészekkel és a Forrás alapító tagjain kívül. Hol tart ma a Forrás Kamarazenei Műhely, és milyen felállásban dolgozik?

Horgas Eszter: – A Forrás Kamarazenei Műhely megalakulása óta folyamatosan változik. Kezdetben a repertoár nagy részét a kisebb létszámú kamaradarabok alkották. Ma már az ensemble-felállítás a meghatározó. Természetesen a cél egy állandó együttes létrehozása és fenntartása. A november 29-ei koncert is egy ensemble-est, amelynek szellemi létrehozója koncertjeink sokoldalú közreműködője, Vajda Gergely.

Vajda Gergely: – A Forrás Kamarazenei Műhely alapítörekvései közé tartozik, hogy minden általunk játszott koncertnek saját arca legyen, minden találkozásunk a közönséggel egyedi és emlékezetes maradjon. Következő hangversenyünk alapműve (és záró száma) Igor Sztaravinszkij A katona története című kamaradarabja, amely orosz népmesei elemekből gyúrt történet a Katona és az Ördög párviadaláról. Tihanyi László A katona sírfeliratja és Lendvai Kamilló A tücsök, a hangya meg a többiek című műve is a muzsika eszközeivel megjelenített mese. Ezek a kompozíciók hangszer-összeállításukban – s Tihanyi alkotása zenei anyagában is – a nagy orosz mester darabjához kapcsolódnak. Francis Poulenc, a francia neoklasszikus zene jelentős alakja igazi, gyermekeknek szóló ajándékot készített, amikor a Babar, a kiselefant kalandjai című ismert meséhez „fülmelengető” zongorakíséretet komponált. Mint minden mese, persze ez is éppúgy szól a szülőknek, avagy minden felnőttnek, mint a legifjabb koncertlá-

togatóknak. Igaz ez Darius Milhaud René király kandallója címet viselő fúvósötösére is, amely valóban korhatár nélküli álmvilágba repít. A Forrás estek vendégei – a már jó barátként ismert alapító tagjainkon kívül – ismét olyan kiváló művészekkel találkozhatnak, akik zenekari zenészként, kamaramuzsikusként és szólístaként egyaránt kiválóak, és mindenképp az együtt zenélés öröme, a közös játék kedvéért állnak színpadra, hogy nemes szórakozást nyújtsanak közönségüknek. Külön öröm számunkra, hogy a koncert színész vendégeként a méltán közkedvelt Mácsai Pált üdvözölhetjük, aki igazi muzsikusfüllel és -szívet vesz részt a produkcióban. Reméljük, mindenkit sikerül meggyőznünk, hogy a mondott szó és a hangszeres zene igazi egységet alkothat; és aki eljön, a Zeneakadémia színpadán valódi mesevilágba csöppen ezen az estén.

Forrás estek

Zeneakadémia

Újabb jazzkoncert lesz a Liszt Ferenc téren november 22-én. A Makám együttes Café Babel címmel tart lemezbemutatót, de a régi tagok fellépése alkalmat ad majd korábbi számaik megszólaltatására is.

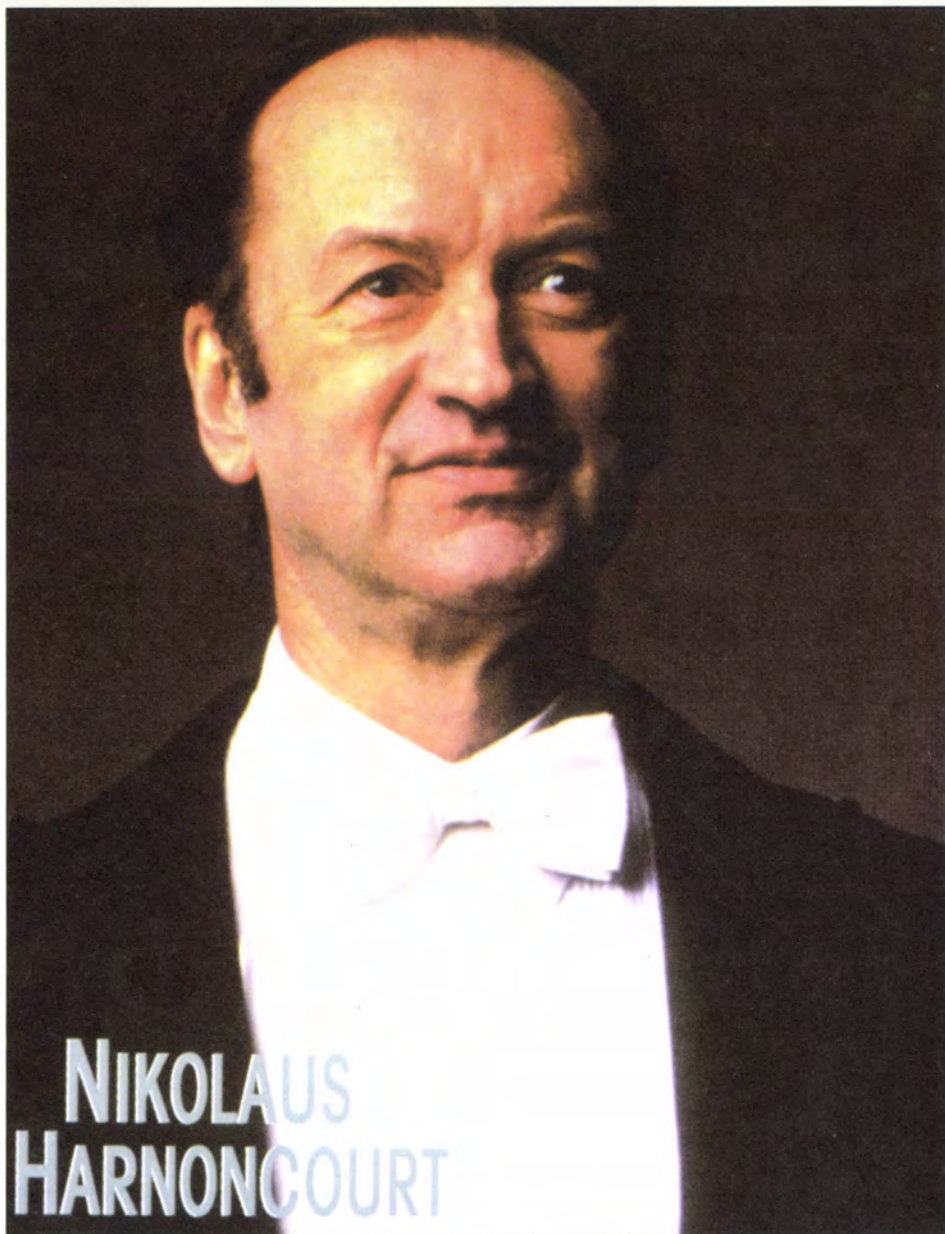
Jazz Im Wiener Konzerthaus

címmel az alábbiakban egy különleges sorozatot ajánlunk olvasóinknak, hátha – időt, és persze pénzt – nem kímélve kedvet éreznek egy-két jazzkirándulásra. További információkkal a kiadó telefonszámán szolgálunk az érdeklődőknek. Minden koncert este fél nyolckor kezdődik, csak a december negyedikéi kezdődik este fél tízkor.

- november 27., Nagyterem: „Bitches Brew” Bobby Previte and The Horse (Peter Epstein, Pete McCann, Dave Ballou)
- december 4., Mozart terem: „Mundo Civilizado” Arto Lindsay
- 1998 január 14., Nagyterem: Phil Woods’ Little Big Band
- február 28., Mozart terem: Paul Motian Trio
- március 26., Nagyterem: „Miles Ahead” Gil Evans Orchestra
- április 19., Nagyterem: „Woody Herman” A Bécsi Konzervatórium Big Bandje
- május 10., 19.30 Mozart terem: „Porgy & Bess” WDR Big Band

JAZZKALAUZ '97

címmel lapunkkal egyidőben jelenik meg a Magyar Jazz Szövetség kiadványa. A bevezető és a szövetséget bemutató fejezet után gazdag adattárat kaphat kézbe az olvasó a következő témakörökben: Muzsikuskok, zenekarok; Jazzoktatás; Lemezkiadók; Jazztérkép (fesztiválok, koncertrendezők, klubok, művelődési házak, szervezők); Jazzel foglalkozó médiumok és újságírók, Irodalom. A kiadvány, mint a fejezetek címéből is látható, nem történeti vagy esztétikai szempontból foglalkozik a magyar jazz személyiségeivel és intézményeivel, sokkal inkább telefonkönyvre emlékeztet, ekképp próbálva meg áthatalni a régóta fennálló információhiányon. A szövetség a későbbiekben a kiadvány angol nyelvű változatát is meg kívánja jelentetni. További újdonság, hogy az adatok nemcsak nyomtatott formában, hanem elektronikus úton is hozzáférhetőek lesznek, és az adatok változását, bővülését is itt lehet majd a következő kiadás megjelenése előtt nyomon követni. A Gramofon partnere, a Budapest Music Center teszi hozzáférhetővé a Jazzkalauzt saját honlapján: <http://www.bmc.hu>. Elérhető továbbá a kalauz a következő elektronikus úton is: <http://www.netopolisz.net>. A kiadvány (melyet a szövetség tagjai postán kapnak meg) megrendelhető a következő címen: Magyar Jazz Szövetség, 1068 Budapest, Városligeti fasor 38, illetve telefonon, a 342-5746-os számon.

NIKOLAUS
HARNONCOURT

Haydn Nelson miséjét rögzítette szalagra a Nikolaus Harnoncourt vezette Concentus Musicus Wien. A felvétel szólistái Luba Orgonasova, Elisabeth von Magnus, Deon van der Walt és Alistair Miles voltak. A CD 1998-ban jelenik meg a Teldec Classics International gondozásában.

Jennifer Larmore folytatja Rossini operáinak felvételét. Ezúttal Az olasz nő Algírban c. alkantás kerül rögzítésre, amelyben a művésznő Isabella szerepét énekli. Partnere Raul Giménez, a karmester Jesus Lopez-Corboz.

A francia Erato cég új labelt alapított Detour néven. E címkével jelennek meg a jövőben a world music-felvételek.

Szeptemberben került az üzletkebe a Simunye c. CD és kazetta, amely két földrész, Afrika és Európa vokális zenéjének találkozása

nyomán született: a felvételen egy dél-afrikai énekegyüttes, a Sdasa Chorale és az oxfordi illetőségű I Faglioni kórus énekel. Az album címe, a Simunye zulu szó, s annyit tesz: Mi egyik vagyunk. (Kritikánk a 40. oldalon)

Az olasz Amadeus Magazin az elmúlt év legjobb felvételének találta Maxim Vengerov Csajkovszkij és Glazunov hegedűversenyeit tartalmazó Teldec CD-jét; a karmester Claudio Abbado volt.

Beethoven összes műveinek CD-kiadásával ünnepli fennállásának centenáriumát (1998) a Deutsche Grammophon. A 20 kötetben megjelenő összkiadás 87 CD-t tartalmaz. Jó néhány kiadvány itt jelenik meg első ízben: például az István király teljes kísérezeneje, amelynek előadásán Dietrich Fischer-Dieskau narrátorként működik közre. A kiadvány középpont

ZENEI HÍREK

jában a „nagy” művek felvételei állnak, az elmúlt három évtized legjelentősebb művészeinek előadásában. A teljes sorozat megvásárlói négy nyelvű, Beethoven életét és műveit gazdag képanyaggal illusztráló díszes albumot is kapnak.

Luciano Pavarotti Greatest Hits címmel jelent meg egy válogatás, melyen a világ egyik vezető tenoristája többek között olyan muzsikusokkal énekel együtt, mint Cecilia Bartoli, Andrea Bocelli, vagy Frank Sinatra.

Az operairodalom legszebb részleteit mutatja be az a gyűjtemény, amely a The Greatest Opera Show on Earth címet viseli.

Kurt Masur vezényel azon a CD-n, amelyen Anne Sophie Mutter Brahms hegedűversenyét adja elő a New York-i Filharmonikusokkal. Az album a Deutsche Grammophon gondozásában jelenik meg.

A Hyperion lemezkiadó a Schubert év alkalmából kiadja Schubert „tizedik” szimfóniáját, amelyet Brian Newbould rekonstruált. A lemezen Sir Charles Mackerras vezényel.

A Hyperion Schubert-dalok CD-gyűjteménye a harmincadik felvételhez ért. A Winterreise szölistája Mathias Goerne.

Lovagga ütötték Roger Norrington angol karmestert. A brit régizene-mozgalom kiemelkedő dirigense az előző hónapban kapta meg e megtisztelő címet.

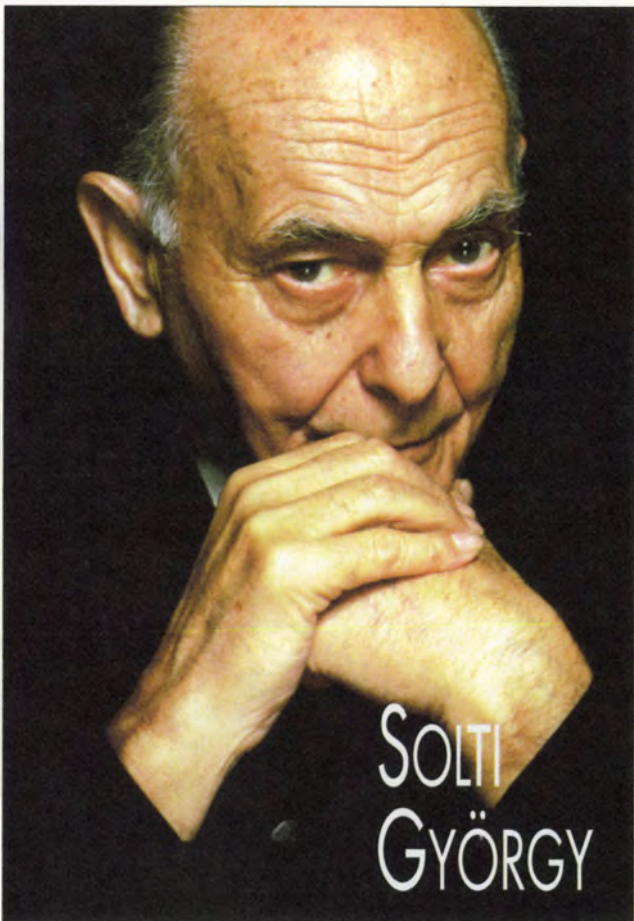
Az elmúlt év legnagyobb lemez sikere Franciaországban egy újonnan alakult kiadó produkciója volt. Monteverdi Orfeo című operáját egy palermoi régizene-együttes játszotta lemezre. A kritikusok kiemelten foglalkoztak a karmester, Gabriel Garrido teljesítményével. A K 617 nevet viselő cég most a Gerusalemme Liberata című albumot jelentette meg, amelyen Tasso híres eposzának Monteverdi korában megzenésített részeit éneklék, középpontban Tancred és Klorinda párviadalával.

A francia Le Monde de la Musique különszámban emlékezett meg a húsz éve elhunyt Maria Callasról. Az eddigi legteljesebb diszkográfia mellett húszoldali életrajz szerepel Georges Gad tollából. Ez az írás meglepően áttekinthető, hiszen évről évre sorolja az eseményeket, és ritkán látott, elsősorban családi fotókat közöl. Az éneklés technikai kérdéseivel szakmai szinten foglalkozik a fiatalabb kortárs, Renata Scotto, és a híres Juilliard Schoolon tartott mesterkurzus egykori résztvevője, Barbara Hendricks. A „követő epigonok” című fejezetben két csillagról szólnak részletesebben: Elena Souliotisról és Sass Sylviáról.

Szintén a Le Monde de la Musique tiszteleg a szeptemberben elhunyt Solti György előtt. A nekrológot a neves Bruckner-szakértő, Patrick Szersnovicz írta.

A Solti György születésnapjára készült felújított Niebelung gyűrűje jelent meg a Decca gondozásában. A gyűjtemény 14 CD-t tartalmaz.

Kocsis Zoltán maga is részt vett saját lemezeit bemutató teljes diszkográfiájának, mely több mint négyszáz tételből áll – összeállításában a Budapest Music Center munkatársaival. Előadói munkássága mellett a felsorolásban szerepelnek saját átíratok és művei is. Ugyancsak az ő részvételével elkezdődött az ÁHZ történetét és diszkográfiáját bemutató home-page feldolgozása. A diszkográfia megtekinthető a BMC home-page-én: <http://www.bmc.hu>

A PolyGram

ÚJDONSÁGAI

CD•MC
PolyGram

ŐSZ!

Klasszikusok

Gramofon-játék

Tisztelt Olvasó!

A Gramofon, az igényes zenerajongó lapja – a Hungaroton Classic kiadóval együttműködve – új, klasszikus zenei játéksorozatot indított, amelynek második fordulójához érkezünk. Az egyes fordulók feladványait helyesen megfejtők között fél éves Gramofon-előfizetést és értékes CD-ket sorsolunk ki. Az első két forduló nyertesének nevét decemberi számunkban közöljük.

Megfejtéseket az alábbi címre várunk:

Gramofon – Amfisz Kft.
1025 Budapest, Mandula utca 31.

A második forduló megfejtéseinek beküldési határideje: november 25.

II. forduló

1.

A Hungaroton Classic új CD-jén Kertesi Ingrid és Ulbrich Andrea Donizetti és Rossini dalait és duettjeit szólaltatja meg, Prunyi Ilona (zongora) közreműködésével. Hol született a két zeneszerző?

2.

Liszt Ferenc és a brácsa címmel jelent meg az Egyesült Államokban élő brácsaművész, Erdélyi Csaba és Ian Hobson zongoraművész kamarazenei lemeze. Ki az a francia zeneszerző, akinek Harold Itáliában című programszimfóniáját Liszt brácsára és zongorára írta át?

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a **GRAMOFON – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
 fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
(házszám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

MINDENT VAGY SEMMIT

Mindent vagy semmit!
Kedd, szerda, csütörtök
MTV2, 21.30

Mindent vagy semmit! –
ahol a tudás hatalom, de
néha hallgatni is arany!

Mindent vagy semmit!
– új időpontban az MTV2-n...
és aki sohasem hiányozhat:
a játékvezető, Vágó István!

Kedd, szerda és csütörtök
este milliókkal együtt szur-
koljon ön is a lángelmék
bajnokainak!

Tartalmas szórakozást
mindenkinek!

a *F*ilharmonia Budapest Kht.
hangversenyei

November 15.
Zeneakadémia kisterem

~ Pertis Zsuzsa (csembaló),
Róbert György (blockflöte),
Horváth Vilmos (fagott, blockflöte),
Szabó Sándor (harsona)
régizenei est

November 16.
Zeneakadémia (Juventus bérlet 1.)

~ A Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola
Szimfonikus Zenekara
Km.: Jandó Jenő (zongora)
Vezényel: Ligeti András
Mozart és Mahler művei

November 19.
Zeneakadémia kisterem

~ A Pernye András Tehetség- és Zenei Képességgondozó
Alapítvány hangversenye Pernye András születésének
69. évfordulója tiszteletére
Km.: a Budapesti Énekes Iskola (művészeti vezető:
Bubnó Tamás és Mezei János), Perényi Miklós,
Róbert György, Pertis Zsuzsa, Jelinek Gábor,
Déri András, Tihanyi Gellért, Papp Sándor,
Falvai Sándor, Selmeczi János, Czidra László,
Kállay Gábor és a Liszt Ferenc Kamarazenekar

November 28.
Nádor terem

~ Marcato Ensemble
Km.: Matuz István (fuvola)
Vezényel: Matuz Gergely
Schönberg, Varése, Tihanyi László és Sztravinszkij művei

December 15.
Zeneakadémia (Egyetemi bérlet 2.)

~ Emlékhangverseny
Kodály Zoltán születésének 115. évfordulóján
Győri Filharmonikus Zenekar
Km.: Magyar Állami Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)
Vezényel: Medveczky Ádám
Kodály Zoltán művei

December 21.
Zeneakadémia (Népszerű esti muzsika bérlet 2.)

~ Magyar Állami Hangversenyzenekar
Vezényel és közreműködik: Kocsis Zoltán
Rossini, Mozart, Brahms, Dvorák, Enescu
és J. Strauss művei

December 27.
Kálvin téri református templom

~ Kovács Endre (orgona) és a Budapesti Gyermekkar
karácsonyi hangversenye
Km.: Csavlek Etelka (ének)
Vezényel: Botka Valéria és Csányi László

December 28-29.
Zeneakadémia

~ A Benkó Dixieland Óévbúcsúztató hangversenye
Művészeti vezető: Benkó Sándor
Km.: Berki Tamás (ének)

December 30.
Zeneakadémia

~ A Budapesti Fúvóegyüttes
szilveszteri hangversenye
Művészeti vezető: Berkes Kálmán

Ifjúsági hangversenyek a Zeneakadémián

November 15-16.

A muzsika világa
Akadémia Szólisták Kamarazenekar, Szabadi Vilmos

November 22-23.

Amerika felfedezése
Gershwin: Rhapsody In Blue,
Dvorák: 9. (Újvilág) szimfónia

**November 29., 30.,
december 6., 7., 13.**

Mesélő muzsika
Gluck: Májuskirálynő